

INNOVA
ELÄMYS, OPPIMINE
YRITTÄIYYYS

TULEVAISUUS
INSPIRAA

Eeva Kuoppala ja
Pekka Hytinkoski
(Toim.)

kinos

Hiutaleita **KINOS** tamassa – oppilaitosten innovaatiotoiminta

Eeva Kuoppala ja Pekka Hytinkoski (Toim.)

Hiutaleita **KINOS**tamassa

– oppilaitosten innovaatiotoiminta

KUVA: Juha Jukarainen

Sisälllys

Esipuhe Eeva Kuoppala.....	6
Innovaatiotoiminnan nykytila Etelä-Savon alueen koulutusorganisaatioissa Pekka Hytinkoski.....	8

PEDAGOGIIKKA JA INNOVAATIOTOIMINTA

Innovaatiot ja oppiminen Eeva Kuoppala.....	15
Yrittäjyyskasvatuksesta tukea oppilaitosten innovaatioiden edistämiseen Anne Gustafsson-Pesonen ja Maisa Kantanen.....	20
Appseilla innovaatioita? Tommi Issakainen.....	27
Opiskelijaosuuskunnat; oppimista ja yrittäjyyttä Pekka Hytinkoski.....	33
Innovaatiotoiminta opiskelijoiden silmin Elisa de Boer, Sanni Kirmanen ja Jassin Rezaei.....	38

INNOVAATIOTOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ: KINOS -PILOTTEJA

Ekspontiaalinen elämys - Kohti syvenevää opetuksen ja TKI-toiminnan tuottavaa vuorovaikutusta Pekka Uotila.....	43
Earning by learning - yrittäjyyden edistäminen oppilaitoksissa Taisto Hirvonen ja Eeva Koljonen.....	53
Oppimiskeidas oppimisen janoon - nauti ja virkisty! Reetta Hirsimäki, Tommi Issakainen, Tuija Jaakkola, Tuula Kontinen, Minna-Mari Mentula ja Hannu Turunen.....	61
"Monialainen innovointi" -opintokokonaisuus Maikki-Noora Karvinen, Laura Rautio, Janne Turunen ja Arto Väisänen.....	68
Nollasarja - motivoiva haaste oppimisen työkaluna Anssi Ahonen.....	75
Osallistavat menetelmät sosiaali- ja terveysalan koulutuksen kehittämisessä Anne Ulmanen ja Kati Vapalahti.....	78
Kyseenalaistamisen pedagogiikka Jarkko Ahvenainen, Pia Haapea, Rauli Laakso ja Taru Potinkara.....	86

KINOS -INNOVAATIOTOIMINNAN MALLI

KINOS -hankkeen tulokset Pekka Hytinkoski ja Eeva Kuoppala.....	97
Liite 1.....	102

Hiutaleita KINOSStamassa - oppilaitosten innovaatiotoiminta
Taitto ja graafinen suunnittelu: Mainostoimisto Grotkeski
Graafisten esitysten ja taulukoiden visuaalinen toteutus:
Mainostoimisto Grotkeski
Paino: Kopijyvä Oy, Mikkeli

Julkaisija: Mikkelin ammattikorkeakoulu
D Vapaamuotoisia julkaisuja / Free-form Publications 19
Painettu ISBN: 978-951-588-391-9 (nid.)
Verkkoversion ISBN: 978-951-588-392-6 (PDF)
ISSN 1458-7629

KUVA: Maria Miettinen

Esipuhe

Tämän päivän ja tulevaisuuden työelämä vaatii meiltä yhä enemmän taitoja, joiden oppiminen pelkästään luokahuoneessa on mahdotonta. Toiminta työelämässä ei perustu enää opitun tiedon toistamiseen, vaan tiedon ja toimintamallien rakentamiseen yhdessä erilaisten toimijoiden kanssa. Tämä taas edellyttää mm. kykyä verkostoitua, innovatiivisuutta, yrittäjämäisyyttä sekä yhteiskehittelyn taitoja. Koulutuskentällä työelämän muutos heijastuu uudenlaisten pedagogisten mallien kehittämisenä ja entistä tiiviimpänä yhteistyönä sekä muiden koulutusorganisaatioiden että työelämän kanssa.

Mikkelissä toteutetun KINOS-hankkeen tavoitteena oli kehittää mukana olevien koulutusorganisaatioiden henkilöstön innovaatio-osaamista sekä yhteinen innovaatiotoiminnan malli. Hankkeen hallinnoijana on toiminut Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) ja osatoteuttajat ovat Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu), Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus (PYK), Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti sekä Otavan Opisto. Kyseessä on kaksivuotinen Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke. Tuen myöntämisestä vastasi Etelä-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Työskentely alkoi syksyllä 2011 ja on edennyt laajalla rintamalla koskettaen pääasiallisen kohderyhmän eli opettajien ja henkilökunnan lisäksi johtajia, opiskelijoita ja yrittäjiä. Hankkeessa on tarjottu koulutusta, seminaareja ja benchmarking-matkoja sekä ennen kaikkea luotu foorumeita yhteisille kohtaamisille. Toiminta kiteytyi viiteen keskeiseen teemaan: 1) innovaatiotoi-

minnan lähtötilan kartoitus sekä eDelfoi-menetelmällä kerätyt visiot alueen tulevaisuudesta, 2) valmennukset ja benchmarking-matkat, 3) kehittämistehtävät, 4) pilotoinnit ja 5) tulosten julkaiseminen ja levittäminen. Näiden toimintojen kokemuksia ja tuloksia esitellään käsillä olevassa julkaisussa. Julkaisun tavoitteena on tarkastella innovaatiotoimintaan, yrittäjyyteen ja pedagogiikkaan liittyviä käsitteitä ja kokemuksia sekä teoreettisemman pohdiskelun että käytännön kokemusten kautta.

Julkaisu jakautuu neljään eri osa-alueeseen. Ensimmäisessä osassa Pekka Hytinkoski avaa hankkeen alussa toteutetun innovaatiotoiminnan lähtötilan kyseisen tulokset. Kyselyssä kartoitettiin mm. mitä tekijöitä organisaatioissa pidettiin innovaatiotoimintaa edistävinä ja estävinä tekijöinä. Julkaisun toinen osa käsittelee pedagogiikkaan ja innovaatiotoimintaan liittyviä teemoja erilaisista, mutta toisiaan tukevista näkökulmista käsin. Eeva Kuoppala tarkastelee artikkelissaan innovaatioiden ja oppimisen suhdetta, työn kehittymistä ja tämän päivän työelämän asettamia osaamisvaatimuksia. Maisa Kantanen ja Anne Gustafsson-Pesonen puolestaan avaavat innovaatiotoimintaan usein linkittyviä yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen käsitteitä. He pohtivat mm. sitä, miten yrittäjyyskasvatuksella voidaan tukea oppilai-

TOIMINTA TYÖELÄMÄSSÄ EI PERUSTU ENÄÄ OPITUN TIEDON TOISTAMISEEN, VAAN TIEDON JA TOIMINTAMALLIEN RAKENTAMISEEN YHDESSÄ ERILAISTEN TOIMIJOIDEN KANSSA.

tosten innovaatiotoimintaa. Tommi Issakainen pureutuu kirjoituksessaan tietoteknisten sovellusten tarjoamiin mahdollisuuksiin innovaatiotoiminnan edistäjänä. Issakaisen artikkeli tarjoaa näkemyksiä siitä, miten esimerkiksi sosiaalista mediaa voisi tehokkaammin hyödyntää innovaatiopedagogiikassa. Hytinkosken toinen artikkeli tuo keskusteluun osuuskuntatoiminnan, joka linkittyy myös oleellisesti innovaatiotoimintaan ja yrittäjyyteen. Artikkeli valottaa osuuskuntatoiminnan mahdollisuuksia ja yhteyttä oppimiseen. Toisen osan viimeinen artikkeli käsittelee innovaatiotoimintaa opiskelijoiden näkökulmasta. Artikkelissa opiskelijoiden edustajat esittelevät hankkeessa järjestetyn innovaatiopäivän tuloksia sekä tuovat esille, mitä mieltä opiskelijat aiheesta ovat. Julkaisun kolmannessa osassa esitellään KINOS-pilotointikokemusten kautta, mitä koulutusorganisaatioiden innovaatiotoiminta voi käytännössä olla. KINOS-organisaatioiden henkilökunnat jakautuivat moniammatillisiin ja moniorganisatorisiin ryhmiin kehittäkseen yhdessä opetuskokeiluja. Näiden hyvin erilaisten kokeiluiden tuloksia esitellään artikkeleissa elämän makuisesti; positii-visine kokemuksineen ja haasteineen. Tämän julkaisun toimittamiseen mennessä hankkeessa on toteutettu kaikkiaan 33 erilaista toimenpidettä, joissa on ollut yh-

teensä n. 1300 osallistujaa. Näiden kokeilujen pohjalta on koottu koulutusorganisaatioiden yhteinen innovaatiotoiminnan malli, joka esitellään julkaisun viimeisessä osassa. Pilotointien pohjalta malliin valikoituivat hyväksi havaitut oppimisympäristöt ja toimintamallit, joiden kehittämistä jatketaan hankkeen jälkeen.

Innovaatiotoiminnan perusedellytyksiä ovat erilaisuuden hyödyntäminen ja itsensä haastaminen. Molemista näistä saatiin hankkeen aikana runsaasti kokemusta. Aina se ei ole helppoa, mutta yleensä äärimmäisen palkitsevaa. Valmennusryhmäläisten sanoin "Asenne ratkaisee". Isot kiitokset työpanoksestanne kaikille hankkeessa mukana olleille, erityisesti KINOS-projektiryhmän Reetta Hirsimäelle (Etelä-Savon ammattiopisto), Maisa Kantaselle (Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu Pienyrityskeskus), Tommi Issakaiselle (Otavan opisto) ja Pekka Hytinkoskelle (Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti).

Antoisia lukuhetkiä ja innostumisen ituja!

Mikkelissä 2.9.13

Eeva Kuoppala

Projektipäällikkö, Lehtori

Mikkelin ammattikorkeakoulu

TEKSTI: Pekka Hytinkoski, verkko-opetuskoordinaattori, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti KUVAT: Jesse Haaja

nykytila Innovaatiotoiminnan nykytila Etelä-Savon alueen koulutusorganisaatioissa

JOHDANTO

KINOS - koulutuksen innovaatio-osaamisen kehittämishanke sai myönteisen rahoituspäätöksen syksyllä 2011 Etelä-Savossa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää paikallisten työmarkkinoiden osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmiä. Hankkeen hallinnoija oli Mikkelin ammattikorkeakoulu ja sen osatoteuttajina toimivat Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus, Mikkelin kaupunki / Otavan opisto, Etelä-Savon Koulutus Oy ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti Mikkelin yksikkö.

KINOS-kehittämishankkeen tavoite oli erinomainen – yhdistää paikallisia koulutusorganisaatioita toimijoineen sekä keskenään että tiiviimmin Etelä-Savon haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Koulutustoimijoiden on tärkeää reagoida sekä omiin että alueellisiin tavoitteisiin ja haasteisiin, sillä oppilaitosten merkitys alueellisessa kehittämistyössä on huomioitu sekä Etelä-Savon maakuntaohjelmassa että maakuntastrategiassa. Etelä-Savon maakuntaohjelman 2011–2014 päätavoite on muuttovoitto ja vahvistuva aluetalous (Etelä-Savon maakuntaliitto 2010, 17). Saman maakuntaohjelman

tavoitteista KINOS-hankkeeseen linkittyä ainakin seuraava: *”Uudistuneet ja erikoistuneet koulutus- ja tutkimusrakenteet tukevat erityisesti kärkiosaamisalojen menestystä ja ovat kansallista huipputasoa”* (Etelä-Savon maakuntaliitto 2010, 17).

Uusiutuva Etelä-Savo 2020 -maakuntastrategiassa esitellään neljä strategista tavoitetta: Menestyvä yritystoiminta, osaava työvoima ja hyvä innovaatioympäristö, laadukkaat hyvinvointipalvelut ja hyvä toimintaympäristö (Etelä-Savon maakuntaliitto 2012, 7). Täsmennettynä ”osaava työvoima ja hyvä innovaatioympäristö”-tavoitteen kehittämisen painopisteet ovat: osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, osaamisen ja alueellisen koulutusjärjestelmän kehittäminen, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vaikuttavuus sekä Venäjän kieli- ja kulttuuriosaamisen vahvistaminen (Etelä-Savon maakuntaliitto 2012, 12).

KINOS-hankkeen yhteinen toiminta käynnistyi keväällä 2012 Mikkelin alueen koulutusorganisaatioiden opetushenkilökunnan yhteisillä koulutuksilla. Samalla porukka jakautui erilaisiin kehittämissyymiin, joissa suunniteltiin erilaisia uusia organisaatorajoja ylittäviä koulutusratkaisuja. Näistä ideoista kerrotaan myöhem-

KINOS-KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE OLI ERINOMAINEN – YHDISTÄÄ PAIKALLISIA KOULUTUSORGANISAATIOITA TOIMIJOINEEN SEKÄ KESKENÄÄN ETTÄ TIIVIIMMIN ETELÄ-SAVON HAASTEISIIN JA MAHDOLLISUUKSIIN.

KOULUTUS-
ORGANISAATIOT
LÄHTIVÄT ROHKEASTI
TEKEMÄÄN TILANNE-
ARVIOINTIA OMAN
KOULUTUKSEN
INNOVAATIO-
TOIMINNASTA.

min tässä julkaisussa. Hankkeessa toteutettiin keväällä ja kesällä 2012 myös kaksi selvitystä. Ensimmäisessä tutkittiin koulutusorganisaatioiden innovaatiotoiminnan nykytilaa ja toisessa hahmoteltiin erilaisia innovaatiotoiminnan tulevaisuusskenaarioita. Kartoitusten avulla saatiin käsitys koulutusorganisaatioiden innovaatiotoiminnan nykytilasta sekä alueen tulevaisuuteen liittyvistä haasteista ja mahdollisuuksista. Tässä artikkelissa tarkastelen ja koostan näkemyksiä innovaatiotoiminnan nykytilasta Etelä-Savon alueen koulutusorganisaatioissa.

TAUSTOJA

KINOS-hankkeessa mukana olleissa koulutusorganisaatioissa havaittiin tarve innovaatiotoiminnan nykytilan selvitykselle. Oli positiivista, että eri koulutusorganisaatiot lähtivät rohkeasti tekemään tilanearviointia koulutuksensa innovaatiotoiminnasta, vaikka prosessin aikana esille nousi myös haasteita. Innovaatiotoiminnan nykytilan hahmottaminen oli kuitenkin välttämätöntä, sillä ilman tätä informaatiota ei pystytä realistisesti suunnittelemaan myöskään tulevaisuutta. Nykytilan kartoituksilla saatiin selville, millä osa-alueilla asiat ovat toimivan innovaatiotoiminnan kannalta kunnossa ja millä osa-alueilla löytyi kehittämistä.

Mikkelin alueen koulutusorganisaatioiden innovaatiotoiminnan nykytilan selvitystyön teki Lappeenrantaan teknillisen yliopiston opiskelija Jukka Juvonen, jonka Mamkissa tekemään diplomityöhön myös muihin koulutusorganisaatioihin kohdistettu kysely perustui. Tämä artikkeli pohjautuu sekä Juvosen (2012b) diplomityöhön että erityisesti hänen kesän 2012 aikana tekemäänsä selvitystyöhön (Juvonen 2012a).

Eri opetusorganisaatioiden edustajat vastasivat

kysymyslomakkeen toteamiin Likertin neliportaisella asteikolla (täysin eri mieltä=1, jokseenkin eri mieltä=2, jokseenkin samaa mieltä=3, täysin samaa mieltä=4). Kyselylomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, jotka täsmensivät strukturoitujen kysymysten vastauksia. Vastausprosentit eri koulutusorganisaatioissa olivat seuraavat: HY, Ruralia-instituutti 9/40 = 22,5 %; PYK 12/31 = 38,7 %; Esedu 31/300 = 10,3 %; Mamk 75/400 = 18,75 %. Vastausprosentit jäivät melko pieniksi luultavasti koulutusorganisaatioille kiireisen kyselyajankohdan (loppukevät 2012) vuoksi. Tuloksia voidaan kuitenkin pitää suuntaa antavina erityisesti siksi, että kootuissa vastauksissa havaittiin samansuuntaisuutta. Innovaatiolmapiirikysymysten organisaatiokohtaiset erittelyt löytyvät liitteestä 1.

TULOKSIA I: INNOVAATIOILMAPIIRI

Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) kohdalla organisaation luovuutta edistävä työilmapiiri ja sen innovaatiomyönteisyys näytti olevan yksi käytännönläheisen innovaatiotoiminnan tärkeimmistä innovaatioiden syntyä edistävästä tekijöistä. Mamkissa suhtaudutaan pääosin myönteisesti innovaatiotoimintaan ja siihen panostamiseen, mikä on hyvä lähtökohta innovaatiotoiminnalle ja sen kehittämiseksi. Kehitettävää Mamkilla on ilmapiirin avoimuudessa, innovaatiotoimintaan kannustamisessa sekä johdon sitoutumisessa. Kuitenkin vastausten perusteella Mamkin työympäristössä vallitsee suurelta osin hyvä yhteishenki, tasa-arvoisuus ja luottamus. Erityisesti luottamus on tärkeä perusta innovaatioiden synnylle.

Etelä-Savon ammattiopistossa (Esedu) suhtaudutaan vastausten perusteella avoimesti ja myönteisesti opiskelijoiden mukaan ottamiseen innovaatiotoimintaan. Tällainen ruohonjuuritason ja opetusarjen keskellä tehtä-

vän innovaatiotyön tukeminen sai kannatusta. Käytännössä Esedulla näyttäisi olevan tämän tutkimuksen pohjalta vielä haasteita käytännönläheiseen innovaatiotoimintaan suhtautumisessa, kannustamisessa sekä tasa-arvoon ja luottamukseen liittyvissä asioissa.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Mikkelin yksikössä työilmapiiri on innovaatioiden näkökulmasta hyvällä mallilla. Vastaajien mukaan ilmapiiri on avoin, innovaatiotoimintaan suhtaudutaan myönteisesti ja henkilöstöä kannustetaan innovaatiotoimintaan. Mukana vastauksissa oli kuitenkin myös yksittäisiä poikkeavia mielipiteitä, jotka voivat kertoa heikosta olemassa olevasta muutosvastarinnasta innovaatiotoimintaa kohtaan. Haasteena oli myös se, että sisäisessä verkostoitumisessa löytyi kehittämisen varaa.

Myös Aalto-yliopiston kaupparkeakoulun Pienyrityskeskusten Mikkelin yksikössä oli käytännönläheistä innovaatiotoimintaa tukeva ilmapiiri, vaikka vastauksista löytyi myös hajontaa. Eniten hajontaa löytyi innovaatiotoimintaan kannustamisen, työyhteisön tasa-arvoisuuden ja luottamuksen sekä opiskelijoiden innovaatiotoimintaan mukaan ottamisen kohdalla.

TULOKSIA II: YHTEISIÄ HAASTEITA JA MAHDOLLISUUKSIA

Resurssien puutteesta johtuvan jatkuvan kiireen vuoksi aikaa innovaatiotoiminnalle ei jää aina tarpeeksi. Tällöin rutiinien hoitaminen vie helposti suuren osan käytettävissä olevasta ajasta ja ideoiden jatkokehittely tarkoittaa usein vain ylimääräistä työtä. Organisaation jäykkyys ja hankevalmistelujen byrokraattisuus tulivat vastauksissa esille innovaatiotoiminnan puitteiden heikkouksina. Myös henkilöstön tiedonpuute innovaatiotoiminnasta koettiin haasteeksi.

Innovaatiotoiminnassa asiakastarpeet ja niissä tapahtuvien muutosten ennakointi ovat tuottavan innovaatiotoiminnan kannalta tärkeitä. Siksi myös koulutusorganisaatioiden muutosten ennakoitintyötä tulisi kehittää. Tämä liittyy niin paikallisiin tarpeisiin kuin laajempaan työelämän tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakointiinkin.

Juvosen selvitystyön (2012a) mukaan jokaisen neljän tutkitun koulutusorganisaation innovaatioilmapiiri oli voittopuolisesti myönteinen, vaikka kaikista löytyi myös kehitettävää. Erityisesti seuraavat kehittämiskohde- teet nousivat esille riippuen koulutusorganisaatiosta: ilmapiirin avoimuus, innovaatiotoimintaan suhtautuminen, innovaatiotoimintaan kannustaminen, johdon sitoutuminen, työyhteisön tasa-arvoisuus ja luottamus sekä opiskelijoiden innovaatiotoimintaan mukaan ottaminen.

Yhteistä eri koulutusorganisaatioissa tuntui olevan erityisesti avointen vastausten perusteella se, että asiantuntijuutta ja innovaatioita haetaan usein oman organisaation tai paikkakunnan ulkopuolelta. Vaikka kyselyyn vastanneiden koulutusorganisaatioiden innovaatioilmapiiri koettiin positiiviseksi, niin kaikissa organisaatioissa näkyi tarve kehittää henkilöstössä jo valmiina olevan innovaatiopotentialin hyödyntämistä, esim. aktiivisesti ideoita ja kehitysehdotuksia henkilöstöltä keräämällä. Myös opiskelijoissa piilee toistaiseksi vähän hyödynnetty innovaatiopotentiali.

Poikkitieteellisyys ja ”älyllisen ristipölytyksen” areenat koettiin tärkeiksi. On tärkeää pohtia, niin koulutusorganisaation sisällä kuin alueellisestikin, kuinka eri alojen osaamisesta saataisiin irti nykyistä suurempi innovaatiopotentiali. Selvityksen mukaan edistävänä elementteinä voivat toimia vapaa ilmapiiri, avoin keskustelukuluttuuri ja ”hulluttelun yhteisökuluttuuri” – esim. vapaamuotoiset kahvipöytäkeskustelut.

Käytännönläheisessä innovaatiotoiminnassa si-

säinen verkostoituminen on yhtä tärkeää kuin ulkoinen verkostoituminen. Kuten on jo aiemmin todettu, erilaista osaamista ei välttämättä tarvitse hakea ensimmäiseksi oman organisaation ulkopuolelta, vaan oman henkilöstön keskuudesta. Fyysinen etäisyys luo omia haasteita yhteistyölle ja sama päinvastoin - läheisyys taas tuo etuja mukanaan. Sisäinen verkostoituminen voi olla yllättävän haasteellista, sillä kaikissa tutkituissa koulutusorganisaatioissa löytyi tässä kehitettävää. Mutta kuinka innovaatiotoimintaa ja sen onnistumista/tuottavuutta voidaan mitata? Tämä kysymys koettiin vieraaksi. Voi olla että tämä onnistuu vasta omien ja yhteisten tavoitteiden määrittelyn ja innovaatiomittareiden rakentamisen jälkeen.

POHDINTAA

Verrattaessa paikallisten koulutusorganisaatioiden koulutusinnovaatioiden nykytilan kartoituksen tuloksia Etelä-Savon maakunnan asettamiin tavoitteisiin voidaan todeta, että suunta on oikea. Juvosen (2012a; 2012b) mukaan henkilöstön osaaminen on tärkeä kilpailuetu, johon on viisasta investoida. Tämä on noussut esille koko ajan KINOS-hankkeen tapahtumissa ja yhteisissä keskusteluissa. Mahdollisuus hyödyntää omaa osaamistaan ja kouluttautua sekä vaikkapa monipuolinen tyky-toiminta ovat työpaikkojen valttikortteja, jotka sitouttavat työntekijöitä. Meidän olisi tärkeää pystyä houkuttelemaan Etelä-Savon nuoria aikuisia aloittamaan opintojensa jälkeisen työuran alueellamme tai ainakin saada heidät myöhemmin takaisin paluumuuttajina.

Myös nykyisistä osajista kannattaa pitää kiinni, vaikka työpaikkojen vaihtoa ja/tai muuttamista seuraava ”osaamiskato” ei toistaiseksi ole ollut Etelä-Savon alueella niin arkipäiväistä kuin Suomen suurimmissa

MEIDÄN
OLISI TÄRKEÄÄ
PYSTYÄ HOUKUT-
TELEMAAN ETELÄ-
SAVON NUORIA
AIKUISIA ALOITTA-
MAAN OPINTOJENSA
JÄLKEISEN TYÖURAN
ALUEELLAMME TAI
AINAKIN SAADA
HEIDÄT MYÖHEMMIN
TAKAISIN PALUU-
MUUTTAJINA.

kaupunkikeskuksissa. Sitoutuneet asiantuntijat eivät monesti tee työtään vain rahan takia, vaan he haluavat myös luoda uutta ja sosiaalisesti osallistua yhteisen idean, tuotteen tai toiminnan kehittämiseen (Hakkarainen, Lallimo & Toikka 2012). Suuret ikäluokat eläköityvät hurjaa vauhtia ja myös Itä-Suomessa kaivataan uusien osaajien lisäksi nykyisten työntekijöiden sitoutunutta työpanosta. Voi olla, että alueellamme tullaan kokemaan nykyistä kovempi kilpailu erityisesti kokeneista osaajista. Jos onnistumme sitouttamaan nykyiset ja tulevat asiantuntijat maakuntaamme, niin pystymme myös vähentämään muuttotappiota ja mahdollisten uusien palveluiden ja tuotteiden kautta edistämään aluetalouttamme.

Uusiutuva Etelä-Savo 2020 -maakuntastrategian ”osaava työvoima ja hyvä innovaatioympäristö” -tavoitteen kehittämisen painopisteistä erityisesti osaavan

työvoiman saatavuuden turvaamisen ja osaamisen ja alueellisen koulutusjärjestelmän kehittämisen teemat nousivat esille myös tässä Mikkelin koulutusorganisaatioiden innovaatiotoiminnan nykytilaa tarkastelleessa kartoituksessa. Kartoituksen tulosten mukaan emme ole osanneet hyödyntää vielä tarpeeksi jo olemassa olevia resurssejamme – sekä opettajien, opiskelijoiden että muiden paikallisten koulutusorganisaatioiden osaamista. Voi olla, että jos rohkenemme muokata nykyisiä ”pysyviä” toimintamalleja ja rakenteita, niin pystymme saavuttamaan edellä mainitut kehittämisen painopisteet kohtuullisin kustannuksin. Tähän tarvitsemme koulutusorganisaatioiden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön lisäämistä ja johdon tukea. Näin luodaan hyvää pohjaa myös kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi.

LÄHTEET

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2010 Etelä-Savon maakuntaohjelma 2011- 2014. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 103:2010. http://www.esavo.fi/resources/public/media/maakuntaohjelma_2011-2014_ja_sen_ymparistoselostus.pdf

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2012 Uusiutuva Etelä-Savo 2012 -maakuntastrategia. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 118:2012. http://www.esavo.fi/resources/public/Maakuntaliitto/Maakuntasuunnitelma/Maakuntastrategia_netti.pdf

Hakkarainen, K., Lallimo, J. & Toikka, S. 2012 Asiantuntijuus, kollektiivinen luovuus ja jaetut tietokäytännöt. *Aikuiskasvatus*, 32(4), 246 - 256.

Juvonen, J. 2012a Kooste innovaatiotoiminnan nykytila-kyselyistä. KINOS-hanke. Kooste suunnattu hankkeen projektiryhmän käyttöön.

Juvonen, J. 2012b Innovaatiotoiminnan nykytilan kartoittaminen - Case: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Diplomityö. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Teknillinen tiedekunta, LUT Energia, energiatekniikka / Lappeenranta University of Technology, Faculty of Technology, LUT Energy, Energy Technology.

PEDAGOGIIKKA JA INNOVAATIOITOIMINTA

innovaa O P P P I ninen

Innovaatiot ja oppiminen

TEKSTI: Eeva Kuoppala, projektipäällikkö/lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu KUVAT: Jesse Haaja ja Laura Salonen

Idea, käytäntö tai tuote, joka on jollakin tavalla uusi ja tuottaa taloudellista hyötyä. Näillä termeillä innovaatioita usein määritellään. Yhä useammin innovaatioista puhutaan yhdessä oppimisen kanssa (esim. Tikka 2013, Toiviainen 2003; 2007, Ramstad 2009). Tällöin innovaatio määritellään myös prosessina, jossa jatkuvan tiedon muokkaamisen ja tuottamisen kautta tuotetaan uusia toimintatapoja ja tietoa työelämän sovellettavaksi (Kairisto-Mertanen & al. 2012, 71).

Miten innovaatiot ja oppiminen kytkeytyvät toisiinsa? Tikka (2013) painottaa, että innovaatioprosessi tulisi lähtökohtaisesti nähdä oppimisprosessina, jossa luodaan oppimisen tavoite ja etsitään välineet tavoitteeseen pääsemiseksi. Myös Ramstad (2009, 181 - 182) rinnastaa innovaatiotoiminnan ja oppimisen. Hänen mukaansa innovaatiotutkimuksista voidaan erottaa kaksi suuntausta: perinteiset kehitysprojektit ja laajemmat verkostoprojektit. Perinteisissä kehitysprojekteissa painopiste on erityisesti työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Oppimisstrategia tämällytyypissä toiminnassa perustuu joko lineaariseen innovaatiostratégiaan, jossa

tietoa siirretään paikasta toiseen (esim. TKI-yksiköstä työelämään) tai osallistavaan ja keskustelemaan strategiaan. Jälkimmäisessä innovaatiotoiminta ymmärretään yhteisöllisenä ja avoimena prosessina, jossa kaikki oleelliset ryhmät ovat edustettuina.

Viimeaikaiset innovaatiotutkimukset ovat painottaneet erityisesti laajempien, heterogeenisten verkostojen merkitystä (esim. Miettinen & al. 1999, Hakkarainen & al. 2004). Innovaatiotoiminnan tehokkuuden kannalta oleellisia ovat siis erilaisten organisaatioiden muodostamat verkostot (Powell & al. 1996, Toiviainen 2003; 2007). Oppiminen näissä verkostoissa perustuu tyypillisesti tiedon luomiseen yhteisöllisesti erilaisia tietolähteitä hyödyntäen. Oppiminen nähdään innovatiivisena prosessina, jonka tavoitteena on tietojen ja taitojen laajentaminen nojautuen aikaisempaan tietoon ja kokemukseen (Hakkarainen & al. 2004, 110).

Hakkarainen & al. (2004) ovat verranneet tutkimuksessaan kolmea innovatiivista tiedonrakentamismallia. Nämä ovat Nonaka ja Takeuchin (1995) malli tiedon luomisesta, Engeströmin (1987) ekspansiivisen oppimi-

INNO24h-leirillä heräteltiin luovuutta ja ratkottiin aitoja yrityscaseja.

sen teoria sekä Bereiterin (2002; Bereiter & Scardamalia 1993) teoria tiedon rakentamisesta. Kaikissa näissä kolmessa mallissa painottuvat innovaatiotoiminta, oppiminen ja yhteisöllisyys. Innovaatioiden tuottaminen vaatii huomion kiinnittämistä kestäväan tiedon kehittämisen prosessiin sekä sosiaaliseen muutokseen.

Käsitys oppivista verkostoista ja tiedon rakentamisesta linkittyvät Victor & Boyntonin (1998) esittämään malliin uudentyypisistä työstä ja oppimisesta. He ovat erottaneet työn kehityksessä viisi eri vaihetta: käsityö, massatuotanto, prosessin tehostaminen, massakustomointi ja yhteiskehittely (kuva 1).

KUVA 1. Työn kehityksen vaiheet ja niihin liittyvä tieto (Victor & Boynton 1998, Engeström 2004)

Tämän päivän työelämässä eletään yhteiskehittelyn vaihetta, jolle on ominaista tuottaa muuntautuvia tuotteita yhdessä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteiskehittelyssä luodaan mukautuvia käyttäjälähtöisiä tuotteita ja palveluita (Engeström 2004). Tämä edellyttää pitkäaikaisia suhteita eri toimijoiden välillä, aktiivisia verkostoja sekä kaikkien osapuolten oppimista.

Sekä oppimisessa että innovaatiotoiminnassa painottuvat verkostojen ja yhteisöjen merkitys sekä erilaisuuden hyödyntäminen (esim. Ramstadt 2009, Kerosuo & Toiviainen 2011, Hakkarainen & al. 2004). Hakkarainen (2010) on verrannut ihmisielen toimintaa langattomaan verkkoon, jossa ainoastaan osa tiedon prosessoinnista tapahtuu yksilön mielessä. Ihminen il-

man yhteisöllistä tiedon rakentamista on kuin tietokone ilman nettiyhteyttä. Heterogeeniset verkostot laajentavat älyllisiä voimavarojamme (verkottunut älykkyys). Tyypillistä tämän tyyppiselle oppimiselle ja tiedonrakentamiselle on Hakkaraisen mukaan se, että se tapahtuu ennemmin innovatiivisissa tietoyhteisöissä kuin yksilössä.

INNOVAATIO-OSAAMINEN

Innovaatio-osaaminen on noussut yhdeksi tämän päivän työelämän osaamisvaatimuksista. Mitä taitoja työntekijältä itse asiassa odotetaan puhuttaessa innovatiivisuudesta? Haluttuja osaamisalueita ovat korkeatasoiset

tietotekniset taidot, kyky työskennellä itsenäisesti, kyky kehittyä ja kehittää osaamistaan sekä kyky kehittää uusia menetelmiä haasteisiin vastaamiseksi (Hakkarainen & al. 2004, 4). Listaa voisi jatkaa myös hyvillä sosiaalisilla ja viestinnällisillä taidoilla, luovuudella ja oppimiskyvyllä (Kuoppala 2013). Jan Schugk (2013) on todennut, että ihmisen taidot ja tiedot vanhentuvat yhä nopeammin, mikä lisää jatkuvan oppimisen ja itsensä kehittämisen merkitystä työssä pärjäämisen kannalta. Oleellisia taitoja ovat hänen mukaansa viestintätaidot, tunneäly, suunnittelukyky, itsensä johtaminen, itsensä seuranta sekä itsensä motivointi.

Miten tällaisten taitojen oppimista sitten voidaan koulutuksessa edistää? Bereiter & Scardamalia (2003, 2) ovat todenneet, että lupaavin tapa opettaa tämän-tyyppisiä taitoja on immersio. He painottavat, että jos haluamme opiskelijoiden oppivan taitoja, joita tarvitaan tietoon perustuvissa innovaatio-organisaatioissa, meidän tulisi saattaa heidät opintojensa aikana ympäristöihin, joissa kyseisiä taitoja vaaditaan.

Koulutuskentällä on kehitetty erilaisia pedagogisia toimintamalleja tämäntyyppisen oppimisen mahdollistamiseksi. Kettunen (2011, 57) painottaa, että ns. innovaatiopedagogiikan juuret ovat Deweyn (1925) pragmatismissa, kokemuksellisessa oppimisessa (Dreyfus & Dreyfus 1986), toiminnan teoriassa (Engeström 1987) sekä tutkivassa oppimisessa (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 1999). Erilaisuuksista huolimatta niistä kaikista on löydettävissä myös yhteisiä piirteitä. Yhteisöllisyyttä, aitoja oppimisen kohteita, tekemällä oppimista, dialogisuutta opiskelijoiden, opettajien ja työelämän kesken

sekä tiedon luomista voidaan pitää yhteisinä elementteinä (Kuoppala 2013 b, 11). Näille elementeille rakentuvat innovaatiotoiminnan ja oppimisen kulmakivet.

MITÄ TÄSTÄ OPIMME?

Vastataksaan yhteiskunnan jatkuvasti muuttuviin haasteisiin organisaatioiden tulee suunnitella toimintaansa uudelleen ja luoda toimintamalleja innovaatiotoiminnan edistämiseksi (Kerosuo & al. 2010, 111). Tämä vaatii eri organisaatioiden välistä yhteistyötä ja oppimista. Koulutusorganisaatioiden näkökulmasta uudet yhteistyön mallit löytyvät kumppanuuksista ja yhteiskehittelystä (Virkkunen & Ahonen 2008). Mutta mitä onnistunut yhteistyö vaatii? Ehkä keskeisimmäksi onnistuneen yhteistyön edellytykseksi nousee toiminnan kohde (Engeström 2001). Toiminnan kohdetta pidetään todellisen motivaation ja oppimisen ”moottorina” (Leont’ev 1978, Engeström 1987, Kaptelinin 2005, Engeström & Sannino 2010). Tämä toiminnan teoriat väite on aika helppo hyväksyä; me motivoidumme asioihin, kun näemme sen itsellemme jollakin tavalla merkityksellisenä. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteistyön rakentamisen näkökulmasta sitä, että meidän tulisi pystyä yhdessä kehittämään uusia kohteita, jotka palvelevat kiistatta jokaista mukana olevaa yksilöä ja organisaatiota. Vain näiden merkityksellisten kohteiden rakentamisen kautta yhteistyö toimii ja hyödyttää kaikki osapuolia luoden innovaatioita ja oppimista.

LÄHTEET:

Bereiter, C. 2002. *Education and mind in the knowledge age*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
 Bereiter, C. & Scardamalia, M. 1993. *Surpassing ourselves: an inquiry into the nature and implications of expertise*. Chicago: Open Court.

Bereiter, C. & Scardamalia, M. 2003. *Learning to work creatively with knowledge*. Teoksessa: De Corte, E., Verschaffel, L., Entwistle, N. & van Merriënboer, J. (toim.) *Unravelling basic components and dimensions of powerful learning environments*. EARLI Advances in Learning and Instruction Series.
 Dewey, J. 1925. *Experience and nature*. La Salle. IL: Open Court.
 Dreyfus, H.L. & Dreyfus, S.E. 1986. *Mind over machine: The power of human institution and expertise in the age of computer*. Oxford: Basil Blackwell.
 Engeström, Y. 1987. *Learning by Expanding: An Activity-Theoretical Approach to Developmental Research*. Helsinki: Orienta-konsultit Oy.
 Engeström, Y. 2001. *Expansive Learning at work: Towards an activity theoretical conceptualization*. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133 - 156.
 Engeström, Y. 2004. *“New forms of learning in co-configuration work”*, *Journal of Workplace Learning*, 16(1/2), 11 - 21.
 Engeström, Y. & Sannino, A. 2010. *Studies of expansive learning: Foundations, findings and future challenges*. *Educational Research Review*, 5, 1 - 24.
 Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 1999. *Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen*. Porvoo: WSOY.
 Hakkarainen, K., Palonen, T., Paavola, S. & Lehtinen, E. 2004. *Communities of network expertise*. Helsinki: Sitra publication no. 257.
 Kairisto-Mertanen, L., Räsänen, M., Lehtonen, J. & Lappalainen, H. 2012. *Innovation pedagogy –learning through active multidisciplinary methods*. *Revista de Docencia Universitaria* 10(1), 4 - 18.
 Kaptelinin, V. 2005. *The Object of Activity: Making Sense of the Sense-Maker*. *Mind, Culture and Activity*, 12(1), 4 - 18.
 Kerosuo, H., Kajamaa, A. & Engeström, Y. 2010. *Promoting Innovation and Learning through Change Laboratory: An example from Finnish Health Care*. *Central European Journal of Public Policy*, 4(1), 110 - 131.
 Kerosuo, H. & Toiviainen, H. 2011. *Expansive Learning across Workplace Boundaries*. *International Journal of Educational Research* 50(1), 48 - 54.
 Kuoppala, E. 2013. *“Making sense” –work-based pedagogy in education of Cultural Managers at Mikkeli University of Applied Sciences (painossa)*. Teoksessa Tuononen, J. (toim.) *Developing Best Practices in Event Management*. Mikkeli University of Applied Sciences, *Promoting event management training programme as a resource for development of cultural industries and tourism in the North-West Russia*. Project publication.
 Kuoppala, E. 2013 b. *Developing educational institutions’ innovation competences*. Teoksessa Kuninkaanniemi, H., Malvela, P. & Saarinen, M-L. (toim.) *Research Publication 2013*. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisusarja B, N:o 94.
 Leont’ev, A.N. 1978. *Activity, consciousness, and personality*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
 Miettinen, R., Lehenkari, J., Hasu, M. ja Hyvönen, J. 1999. *Osaaminen ja uuden luominen innovaatioverkoissa*. Tutkimus kuudesta suomalaisesta innovaatiosta. Helsinki: Taloustieto.
 Nonaka, I. & Takeuchi, H. 1995. *Knowledge-creating company: how Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
 Powell, W.W., Koput, K.W. ja Smith-Doerr, L. 1996. *Interorganizational Collaboration and the Locus of innovation: Networks of Learning in Biotechnology*. *Administrative Science Quarterly*, 41, 116 - 145.
 Ramstad, E. 2009. *Developmental evaluation framework for innovation and learning networks*. *Integration of the structure, process and outcomes*. *Journal of Workplace Learning*, 21(3), 181 - 197.
 Toiviainen, H. 2003. *Learning across levels. Challenges of Collaboration in a Small-Firm Network*. Helsinki: University of Helsinki, Department of Education.
 Toiviainen, H. 2007. *Inter-organizational learning across levels: an object-oriented approach*. *Journal of Workplace Learning*, 19(6), 343 - 358.
 Victor, B. & Boynton, A.C. 1998. *Invented here: Maximizing Your Organization’s Internal Growth and Profitability*. Boston MA: Harvard Business School Press.
 Virkkunen, J. & Ahonen, H. 2008. *Toimintakonseptin kehittämisen lähtökohdat ammattikorkeakoulussa*. Teoksessa: Virkkunen, J., Ahonen, H. & Lintula, L. (toim.) *Uuden toimintakonseptin kehittäminen ammattikorkeakouluun*. Muutoslaboratorio yhteisen kehittämisen välineenä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja A: Tutkimukset ja raportit 13.
 Painamattomat lähteet:
 Hakkarainen, K. 2010. *Socio-cultural perspective of knowledge-creating learning*. Luento CRADLE:n tutkijakoulussa 25.3.2010. Helsingin yliopisto.
 Schugk, J. 2013. *Itsestä kiinni! Puheenvuoro Mikkelin Kesäpäivillä 6.6.13*.
 Tikka, T. 2013. *Aloittavan ja kasvuyrittäjän IPR*. Puheenvuoro Tuoteväylä-seminaarissa 26.3.2013 Mikkeli.

TEKSTI: Anne Gustafsson-Pesonen, koulutusjohtaja, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu Pienyrityskeskus | Maisa Kantanen, koulutuspäällikkö, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu Pienyrityskeskus **KUVAT:** Eeva Kuoppala

Yrittäjyyskasvatuksesta tukea oppilaitosten innovaatioiden edistämiseen

YRITTÄJYYDEN JA YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MÄÄRITELMÄT

Yrittäjyys on käsitteenä haastava ja monipuolinen, ja se ymmärretään monesti melko suppeasti. Gibb'n (2005) mukaan yrittäjyys on tapa tehdä asioita, tapa nähdä asioita, tapa tuntea asioita, tapa kommunikoida, tapa organisoida ja tapa oppia. Tästä voidaan puhua yrittäjyyden laajana määritelmänä.

OKM (OPM 2009) on Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat -paperissaan kuvannut yrittäjyyden käsitettä. Yrittäjyys on yksilön kykyä muuttaa ideat toiminnaksi. Se sisältää luovuuden, innovaatiokyvyn ja riskinoton, samoin kuin kyvyn suunnitella ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä ominaisuudet tukevat yksilön jokapäiväistä elämää koulutuksessa, työssä, vapaa-aikana ja muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Näitä ominaisuuksia tarvitaan yritystoiminnassa, mutta ne lisäävät myös yrittäjän tietoisuutta työstään ja auttavat tarttumaan mahdollisuuksiin.

Yrittäjyyden nelivaiheinen malli (Scott, Rosa & Klandt 1998; täydennettynä Johanisson 2007, modifioinut Hägg 2010) kuvaa hyvin, kuinka tärkeää on muistaa, että yrittäjyyden edistäminen on määrätietoinen ja

pitkällinen prosessi, ei yksittäinen toimenpide. Mallin mukaan yrittäjyys nähdään neljänä eri oppimiskohteenä: 1) Oppia ymmärtämään yrittäjyyttä, 2) Oppia yrittäjäksi, 3) Oppia yrittäjyydessä ja 4) Oppia yrittäjämäistä toimintatapa. Yrittäjyyden nelivaiheinen malli on kuvassa 1.

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan pääasiassa opetushallinnon alalla tehtävää laaja-alaista työtä yrittäjyyden vahvistamiseksi. Yrittäjyyskasvatusta tekevät ja toimintaa tukevat myös useat työelämätahot ja järjestöt. Käytännön toimenpiteiden tavoitteena on myönteisten asenteiden lisääminen, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittäminen, uuden yrittäjyyden aikaansaaminen, yrittäjien ja yrityksissä olevan henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä yrittäjämäinen toimintatapa työpaikoilla ja kaikessa muussakin toiminnassa. Yrittäjyyskasvatus perustuu elinikäiseen oppimiseen ja verkostomaiseen toimintatapaan. (Gustafsson-Pesonen & Kiuru 2012).

Yrittäjyyskoulutuksen merkitys on ymmärretty ja se on olennainen osa koulutuskenttää kansallisten opetusministeriön laatimien suuntaviivojen mukaisesti (OPM 2009). Tulevaisuudessa odotamme ympäristömme muuttuvan vielä entistäkin epävarmemmaksi ja monimutkaisemmaksi, ja tähän haasteeseen yrittäjyyskasva-

YRITTÄJYYSKASVATUKSELLA TARKOITETAAN PÄÄASIASSA OPETUSHALLINNON ALALLA TEHTÄVÄÄ LAAJA-ALAISTA TYÖTÄ YRITTÄJYYDEN VAHVISTAMISEKSI.

YRITTÄJYYTEEN OPPIMISEN 3+1 VAIHETTA

(Scott, Rosa & Klandt 1998; täydennettynä Johanisson et al. 2007)

- 1) Learning about
- 2) Learning for
- 3) Learning through
- 4) Learning with entrepreneurship

KUVA 1. Yrittäjyyden nelivaiheinen malli (Scott, Rosa & Klandt, 1998 ja Johanisson, 2007; modifioinut Hägg 2010).

Bechmarking-matkalla Jyväskylään tutustuttiin mm. yrittäjyhteisö Crazy Townin toimintaan.

tus pyrkii vastaamaan. Yrittäjyyskasvatuksen tulisi sisältää sellaisia käyttäytymistapoja, taitoja ja ominaisuuksia, jotka auttavat yksilöitä ja organisaatioita luomaan, selviämään ja nauttimaan muutoksesta ja innovaatiosta. Tämän tulisi tapahtua sekä yksilötasolla että kollektiivisesti. (Gibb 2005.)

YRITTÄJYYDEN OPETTAMINEN JA YRITTÄJÄMÄINEN PEDAGOGIIKKA

Aiemmin käytiin vahvaa keskustelua siitä, onko yrittäjyys jotain sellaista, mitä voidaan opettaa, vai syntyykö osa meistä yrittäjiksi. Nykyään yrittäjyys nähdään taitona, jota voidaan opettaa lisäämällä osaamista ja tietoa sekä ihmisten käyttäytymiseen vaikuttamalla. (Garavan & O'Conneide 1994; Henry, Hill & Leitch 2005a/b & 2004; Jones & Iredale 2006; Kyrö 2008; Nurmi & Paasio 2007; Paasio, Nurmi & Heinonen 2005; Rae 2000; Rae 2004a/b; Rae 2005; Rae & Carswell 2001). Oleellinen kysymys nykyään onkin se, mitä me opetamme kun opetamme yrittäjyyttä ja miten meidän tulisi sitä opettaa? Tällä kohdalla yrittäjämäinen pedagogiikka tulee hyvin lähelle innovaatiopedagogiikkaa ja työelämälähtöistä oppimista.

Suositteluvia menetelmiä ovat mm. opetuskeskustelut, erilaiset ryhmätyöt ja reflektointi (Heinonen & Akola 2007), yritysten simulointi (Hägg & al. 2005), työpajat, yritysvierailut, yritysten perustaminen ja erilaiset pelit (Hytti & O'Gorman 2004; Leffler & Svedberg 2005), opiskelijoiden yhteiseen kokemukseen perustuva toiminta (Jones & Iredale 2006) sekä käytännön harjoittelun toteuttaminen "todellista" yritystä vastaavassa ympäristössä (Heinonen & Akola 2007; Hytti & O'Gorman 2004). Seikkula-Leinon (2007) mukaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa tulee näkyä esimerkiksi

yhteisöllisyys, ongelman ratkaisu, virheistä oppiminen, luovuus ja reflektointi.

Yrittäjämäinen pedagogiikka käyttää metodeja, jotka tukevat kokemuksellisuutta, kokeilevuutta, luovuutta, valppautta, kriittistä ajattelua, vuorovaikutteellisuutta ja aktiivista toimintaa (Diensberg 2008, mukailen Hägg 2011). Kyrö, Kauppi ja Nurminen (2008) ovat kuvanneet yrittäjämäisen pedagogiikan peruseriaatteita. Heidän tutkimustensa mukaan tieto syntyy toiminnan kautta, ja oppija on aktiivinen toimija. Oppijalla on heidän nähdäkseen kokonaisvaltainen suhde ympäristöönsä sekä itseensä ja omaan toimintaansa. Oppija on ainutlaatuisen, vapaa, mutta vastuussa omasta toiminnastaan ja sen seurauksista.

Yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan tulisi perustua tutkijoiden mukaan konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka korostaa oppijan itseohjautuvuutta, autonomisuutta, aktiivisuutta, itsesääätelyn taitoja ja vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen merkitystä (Seikkula-Leino 2006, 30). Yrittäjyyskasvatuksen ihanneilana pidetään usein sitä, että opettajien yrittäjyyskasvatustoimet muodostuvat yrittäjyyskasvatuksen tavoitteista, yrittäjyyttä tukevista menetelmistä ja työtavoista, yrittäjyyttä käsittelevistä opetussisällöistä ja koulun yrittäjämäisestä toimintakulttuurista (Remes 2003; Seikkula-Leino 2006, 2007).

YRITTÄJYYSKASVATUS OSANA OPPILAITOSTEN INNOVAATIOTOIMINNAN EDISTÄMISTÄ

Yrittäjyys on käsite, jota monesti käytetään läheisesti innovaatioihin liittyen. Mitä innovaatio toiminnan ja yrittäjyyden kentillä on yhteistä? Tieteellisessä tutkimuksessa ne eroavat toisistaan selvästi, mutta tietyllä tasolla niillä

on laajasti ajateltuna sama tietopohja. Fagerberg, Landström ja Martin (2012) ovat tutkimuksissaan esittäneet, että näiden kahden teeman piirissä on tutkimuksellisia limittäisyyksiä. KINOS-hankkeessa olemme nähneet vielä suurempaa yhteyttä innovaatiopedagogiikan ja yrittäjämäisen pedagogiikan välillä. Peruseriaatteet tuntuvat olevan hyvin samanlaisia sekä innovaatiopedagogiikassa, yrittäjämäisessä pedagogiikassa sekä työelämälähtöisessä oppimisessä.

Oppiminen nähdään kollektiivisena prosessina, jossa luodaan ja käytetään tietoa, ei vain pelkästään toisteta sitä. Gibb (2005) ja Fayolle ja Gailly (2008) ovat tutkimuksissaan kuvanneet, että yrittäjyyteen oppiminen tapahtuu paremmin tekemällä kuin kuuntelemalla. Käytännönläheinen, tekemällä ja harjoitteilla oppiminen sekä tiimityöskentely ovat parhaita yrittäjyyteen oppimisen menetelmiä. Diensberg (2008) on tutkimuksissaan tuonut esille, että yksilöllisiin opetussuunnitelmiin pääseminen olisi keino yrittäjyyden mahdollistumiseen kouluissa. Oppiminen ei siis tapahdu enää vain luokkahuoneissa vaan pikemminkin oppimisen verkostoissa yhteydessä oikeaan elämään, kaikkialla. Oppijoina eivät ole enää vain oppilaat vaan myös opettajat, ja muut yhteishenkilöt ovat osa samaa oppimisprosessia. Kyrö (2008) osoittaa, että oppijoiden tulisi määrittellä oppimisensa olosuhteet yhdessä kanssa-oppijoiden kanssa. Tämä kyseenalaistaa perinteisen formaalin opetuksen roolia ja luonnetta sekä kokonaisuudessaan myös opettajan tehtävää oppimisprosessissa. (Diensberg 2008; Gibb 2005; Kyrö 2008.)

Kyrö ja Carrier (2005) ovat sitä mieltä, että opettajilla pitäisi olla mahdollisuus tarjota opiskelijoille oppimisympäristöjä, joissa nämä voivat testata, nähdä, kommunikoida ja tuntea oppimaansa sekä vapaasti organisoida asioita. Opettajien merkitys yrittäjyyskasvatuksessa onkin erittäin tärkeä. Opettajien työn kautta

yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet välittyvät oppilaille ja aikanaan konkretisoituvat yhteiskunnassa yrittäjyytenä ja yritteliäinä toimintatapoina (Pihkala ym, 2011; Seikkula-Leino ym. 2010). Useissa tutkimuksissa on havaittu, että prosessi takeltelee edelleen. Opettajat kyllä suhtautuvat yrittäjyyteen ja yrittäjyyskasvatukseen kohdallaisen myönteisesti, mutta asenteelliset muutokset eivät siirry toivotulla tavalla koulun arkeen. Opettajilla on vaikeuksia hahmottaa yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita, sisältöjä ja toteuttamistapoja (Esim. Backström-Widjeskog 2010; Ruskovaara 2007; Seikkula-Leino ym. 2010; Seikkula-Leino 2007; Ruskovaara ym. 2011; Pihkala ym. 2011; Ylinen 2011).

Tutkijat pitävät ongelmana usein sitä, että opettajat eivät yhdistä yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita ja tuloksia omaan toimintaansa tai ylipäätään koulun toimintaan, vaan kokevat sen olevan pelkästään oppilaiden yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittämiseen tähtäävää. Pitäisi muistaa, että juuri opettajien omaa reflektointia ja kykyä luoda yrittäjämäisiä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä pidetään edellytyksinä oppilaiden yrittäjämäisyyden kehittymiselle (Seikkula-Leino ym. 2010; Ruskovaara ym. 2011). Opettajien ajattelussa sisäinen yrittäjyys korostuu yrittäjyyskasvatuksesta puhuttaessa eli opettajat mieltävät yrittäjyyskasvatuksen asennekasvatukseksi, jossa ensisijaisesti kehitetään oppilaan yritteliäisyyttä (esim. Backström-Widjeskog 2010; Lepistö 2011; Ruskovaara ym. 2011).

Yritteliäisyyden edistäminen mielletään usein ja laajasti kaikkien koulujen ja oppilaitosten tehtäväksi (Ikonen 2006, 14). Eri kouluasteille on kirjattu linjauksia yrittäjyyskasvatusta koskien. Ammatillisten perustutkintojen perusteisiin ja näyttötutkinnon perusteisiin sisältyvät yrittäjyysopinnot ovat lisänneet tutkinnon suorittaneiden omaa yritystoimintaa sekä kannustaneet yrittäjämäiseen toimintaan toisen palveluksessa.

Korkeakoulut ovat sisällyttäneet kokonaisstrategioihinsa yrittäjyyden. Korkeakoulun strategian mukaisesti on laadittu hyväksytty toimintatapa, jossa kannustetaan ja tarjotaan valmiuksia yrittäjyydelle työnteon muotona, synnytetään innovaatioita ja luodaan edellytyksiä yritysten kasvulle. (OPM 2009).

Yrittäjyyskasvatus tulee nähdä oppilaitoksissa laaja-alaisena ja kokonaisvaltaisena käsitteenä sekä käytännön toimintana, johon sisältyvät lähtökohtaisesti sekä oman elämän hallinnan osa-alueet että yrityksen perustaminen ja liiketoiminnan koko kirjo. Tärkeitä elämän hallinnan osa-alueita ovat esimerkiksi itseohjautu-

vuus, luovuus ja rohkeus tehdä toisin. (Gustafsson-Pesonen & Kiuru 2012.) Yrittäjyyskasvatuksen linkittäminen opetussuunnitelmiin todellisena läpäisevänä toimintamallina on käynnissä monissa oppilaitoksissa ja monilla kouluasteilla. KINOS-hanke on osaltaan tuonut Mikkelin alueen oppilaitoksiin yhdessä tekemisen yrittäjyyskulttuuria ja murtautunut raja-aitoja. Yksilökeskeisyydestä olemme siirtymässä yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen. Opintojaksoissa innovoidaan, ideoidaan ja innostutaan. Kun näemme yrittäjyyskasvatuksen tällaisena käytännön toimintana, voimme edistää yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa oppilaitoskontekstissa.

LÄHTEET

- Backström-Widjeskog, B. 2010. *Teachers' thoughts on entrepreneurship education*. Teoksessa K. Skogen & J. Sjøvoll (toim.) *Creativity and innovation – Preconditions for entrepreneurial education* Trondheim: Tapir Academic Press, 107–120.
- Diensberg, C. 2008. *Towards Entrepreneurial Regions: Ten propositions for successful Entrepreneurship Promotion and Education*. Rostock Working Papers on Economic and Human Resource development. 29. Rostock: Universität Rostock, HIE-Ro, 1–8.
- Fagerberg, J., Landström, H. & Martin, B.R. 2012. *Exploring the emerging knowledge base of 'the knowledge society'*. *Research Policy* 41, 1121–1131.
- Fayolle, A. & Gailly, B., 2008. *From craft to science: Teaching models and learning processes in entrepreneurship education*. *Journal of European Industrial Training*, 32(7), 569–593.
- Garavan, T. N. & O'Connell, B. 1994. *Entrepreneurship education and training programmes: A review and evaluation part 1*. *Journal of European Industrial Training*, 18(8), 3–12.
- Gustafsson-Pesonen, A. & Kiuru, P. 2012. *Yrittäjyyskasvatushankkeiden parhaita käytänteitä – YKOONTI*. Paperi esitetty YKTT päivillä Tampereella lokakuussa 2012.
- Gibb, A. 2005. *The future of entrepreneurship education – Determining the basis for coherent policy and practice*. Teoksessa P. Kyrö & C. Carrier. (toim.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in cross-Cultural University Context*. Hämeenlinna: University of Tampere, research Center for Vocational and Professional education, 44–62.
- Heinonen, J. & Akola, E. 2007. *Entrepreneurship Training and Entrepreneurial Learning in Europe. Results from the ENTLEARN Project*, Tampere: TSE Entre, Turku School of Economics, Esa Print Oy.
- Henry, C., Hill, F. & Leitch, C. 2005a. *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I. Education + Training*, 47(2), 98–111.
- Henry, C., Hill, F. & Leitch, C. 2005b. *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part II. Education + Training*, 47(3), 158–169.
- Henry, C., Hill, F.M. & Leitch, C.M. 2004. *The Effectiveness of training for new business creation. A Longitudinal study*. *International Small Business Journal*, 22 (3), 249–271.
- Hytti, U. & O'Gorman, C. 2004. *An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries 2004*. *Education + Training*, 46(1), 11–23.
- Hägg, O. 2011. *Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjäidentiteetti*. Akateeminen Väitöskirja. Tampereen yliopisto. *Kasvatustieteiden yksikkö*. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere 2011.
- Hägg, O. 2010. *Yrittäjyyteen oppimisen 3+1 vaihetta*. Luentomateriaali. *Yrittäjyyspedagogikan opinnot*. Aalto-yliopisto, Kauppakorkeakoulu. Pienyrityskeskus.
- Hägg O., Heinonen, P., Lääkkö, J. & Toivonen, A. 2005. *Simulaatio soveltuu myös yrityskasvatukseen*. *Innovaatioita ja kokeiluja*, *Aikuiskasvatus* 3/2005, 224–227.

Innovaatioita Appseilla innovaatioita?

TEKSTI: Tommi Issakainen, projektikoordinaattori, Otavan Opisto KUVAT: Jesse Haaja

- Ilkonen, R. 2006. Yrittäjyyskasvatus: Kansalaisen taloudellista autonomiaa etsimässä. Helsinki: Minerva.
- Johannisson, B. 2007. Enacting Local Economic Development—Theoretical and Methodological Challenges. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 1(1), 7–26.
- Jones, B. and Iredale, N. 2006. Developing an entrepreneurial life skills summer school. *Innovations in Education and Teaching International*, 43(3), 233–244.
- Kyrö, P. 2008. A theoretical framework for teaching and learning entrepreneurship. *Int. J. Business and Globalisation*, 2(1), 39–55.
- Kyrö, P. & Carrier, C. 2005. Teoksessa P. Kyrö and C. Carrier (toim.) *The dynamics of learning of entrepreneurship in a cross-cultural university context. Entrepreneurs Education Series 2/2005*. Hämeenlinna: University of Tampere, Research Centre for Vocational and Professional Education, 14–43.
- Kyrö, P., Kauppi, T. & Nurminen, M. 2008. Entrepreneurial learning and virtual learning Environment. Teoksessa: P. Van der Sijde, A. Ridder Gerben Blaauw, & C., Diensberg, (toim.) 2008. *Teaching Entrepreneurship. Cases for 234 Education and Training*. Physica-Verlag Heidelberg. A Springer Company, 117–133.
- Leffler, E. & Svedberg, G. 2005. Enterprise learning: a challenge to education? *European Educational Research Journal*, 4(3), 219–227.
- Lepistö, J. 2011. Tarvitseeko opettajankoulutus yrittäjyyskasvatusta vai yrittäjyyskasvatus opettajankoulutusta? *Luokanopettaja- ja käsityön aineenopettajaopiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyyskasvatuksesta*. Teoksessa T. Rytkölä, E. Ruskovaara & M. R. Järvinen (toim.), *Yrittäjyyskasvatus perus- ja toisella asteella – näkökulmia pedagogiikan kehittämiseen*, 13–29. *Kerhokeskus-koulutyön tuki ry: Vammalan kirjapaino Oy*.
- Nurmi, P. & Paasio, K., 2007. *Entrepreneurship in Finnish universities, Education + Training*, 49(1), 56 – 65. Opetusministeriö. 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 7. Helsinki: Opetusministeriö.
- Paasio, K., Nurmi, P. & Heinonen, J., 2005. Yrittäjyys yliopistojen tehtävänä? (*Entrepreneurship as a task for the universities in Finland?*) Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, 2005. Finland.
- Pihkala, T., Ruskovaara, E., Seikkula-Leino, J. & Pihkala, J. 2011. Yrittäjyyskasvatus monikerroksisena ilmiönä – kohti yrittäjyyskasvatuksen ohjauksjärjestelmää. Teoksessa U. Hytti, J. Heinonen & A. Tiikkala (toim.), *Yrittäjämäinen oppiminen: Tavoitteita, toimintaa ja tuloksia*, 20–37. Turku: Turun yliopisto.
- Rae, D. 2005. *Entrepreneurial learning: a narrative-based conceptual model. Journal of Small Business and Enterprise Development*, 12(3), 323–335.
- Rae, D. 2004a. *Practical Theories from Entrepreneurs' Stories: discursive approaches to entrepreneurial learning. Journal of Business and Enterprise Development*, 11(2), 195–202.
- Rae, D. 2004b. *Entrepreneurial learning: A Practical Model from the Creative Industries. Education + Training*, 46(8/9), 492–500.
- Rae, D. 2000. *Understanding entrepreneurial learning: a question of how? International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 6(3), 145 – 159.
- Rae, D. & Carswell, M. 2001. *Towards a conceptual understanding of entrepreneurial learning. Journal of Small Business and Enterprise Development*, 8(2), 150–158.
- Remes, L. 2003. Yrittäjyyskasvatuksen kolme diskurssia. *Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research* 213. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ruskovaara, E. 2007. *Opettajien yrittäjyys- ja yrittäjyyskasvatusasenteita*. Teoksessa P. Kyrö, H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.), *Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia*, 98–129.
- Ruskovaara, E., Rytkölä, T., Seikkula-Leino, J., Ikävalko, M. & Mattila, J. 2011. *Opettajien toteuttama yrittäjyyskasvatus ja reflektoinnin merkitys*. Teoksessa U. Hytti, J. Heinonen & A. Tiikkala (toim.), *Yrittäjämäinen oppiminen: Tavoitteita, toimintaa ja tuloksia*, 214–237. Turun yliopisto: Turku.
- Scott, M.G., Rosa, P. and Klandt, H. 1998. "Educating Entrepreneurs for Wealth Creation". In Scott Michale G., Rosa Peter & Klandt Heinz (Eds.) 1998: *Educating Entrepreneurs for Wealth Creation*, 11–15, Ashgate. USA.
- Seikkula-Leino, J. 2007. *Opetussuunnitelmauudistus ja yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen. Opetusministeriön julkaisuja 2007: 28*. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsinki: yliopistopaino.
- Seikkula-Leino, J. 2006. *Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus 2004–2006 ja yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen. Opetusministeriön julkaisuja 2006: 22*.
- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Ikävalko, M., Mattila, J., & Rytkölä, T. 2010. *Promoting entrepreneurship education: the role of the teacher? Education and Training*, 52(2), 117–127.
- Ylienen, A. 2011. *Opettajien yrittäjyyskasvatusvalmiudet Etelä-Pohjanmaan lukioiden. Jyväskylän Studies in Business and Economics* 98. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Avoimen innovaation mallissa yritys tai organisaatio toimii tietäen, että vain murto-osa heidän hyödynnettävissään olevasta kehitys- ja tutkimustyöstä tapahtuu heidän toimestaan. Samalla he itse jakavat eteenpäin omia, usein keskeneräisiäkin tuloksia muiden vapaasti hyödynnettäväksi. Yrityskulttuurissa vastavoimana tälle voi toimia NIH-ilmiö (not invented here, keksitty muualla), joka rajoittaa muualla keksittyjen ideoiden ja innovaatioiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä organisaatiossa.

Tuula Antola ja Jukka Pohjola (2006) listaavat kirjassaan "Innovaatiivisuuden johtaminen" kulttuurisia ilmiöitä, jotka mahdollistavat osaltaan työntekijöiden innovaatiopotentialin vapautumisen. Yksi näistä on "avoimen viestinnän ja tiedon (mukaan lukien hiljaisen tiedon) jakamisen kulttuuri" (Antola & Pohjola 2006, 96). Jakamisen mahdollistavat sovellukset – verkkosovellukset ja älypuhelin ja tablet-laitteiden appsit – näyttävät tärkeää roolia tämän mahdollistamisessa.

Intra-aikakaudella kaikki mahdollinen innovaatio ja tietopääoma tallennettiin yrityksen vain sisäisessä käytössä olevaan intranettiin. Introista muodostui eräänlaisia tietopankkeja, joiden pääomaa ei koskaan nostettu käyttöön, mutta jossa pääoma ei myöskään kasvanut korkoa. Erään sanonnan mukaan "intra on paikka jonne tieto menee kuolemaan". Tieto oli staattista, eikä palvelu tarjonnut mahdollisuutta rakentaa sen ympärille keskustelua. Sisäiset blogit ja wikit korvaavat staattisen tiedon intrat tarjoamalla mahdollisuuden yhteistyöhön ja hiljaisen tie-

don jakamiseen (ks. Prahalad & Krishnan 2011, 135).

Avoimen innovaation yksi edellytyksistä on informaation ja tiedon avoin jakaminen ja tämän myötä löydettävyyden. Intraan kasattavien tietosiilojen aikakausi on ohi ja siirtyminen sosiaalisen median työkalujen myötä avoimen tiedon aikakauteen on käynnissä.

ENSIMMÄISET ASKELEET AVOIMUUDESSA

Avoimen työskentelyn työkalujen olisi hyvä löytyä avoimesti verkosta. Näin kuka tahansa voi liittyä työskentelyyn mukaan, eikä se näin ole sidottu organisaation omiin työkaluihin. Nämä välineet ovat usein myös käyttäjärjestelmästä riippumattomia, mikä osaltaan on rikkomassa organisaatioiden välisiä raja-aitoja. Älypuheliiniin ja tablet-laitteisiin asennettavat sovellukset ovat yleensä joko ilmaisia tai niin halpoja, usein vain joitain euroja, että niiden hankkiminen ei ole suuri taloudellinen panostus. Palvelujen hankkiminen pienemmältä toimijalta ei automaattisesti tarkoita suurta riskinottoa, kuten ei myöskään suuremman suosiminen tarkoita automaattista onnistumista (ks. Salmela & Hallanoro & al. 2010, 18).

Ensimmäinen askel organisaatorajat ylittävässä toiminnassa on usein projektissa tai tehtävässä mukana olevien ihmisten kokoontuminen. Pelkästään sopivan ajankohdan löytäminen voi olla ongelmallista, sillä vaikka

näkisimme koko työyhteisön kalenterit Exchange- tai muun vastaavan palvelun kautta, emme tiedä, millainen tilanne muilla osallistujilla on. Pilvipalvelujen osalta tämän ongelman ratkaisee esimerkiksi Doodle- tai Sump- li-palvelut, joihin kokouksen järjestäjä voi käydä kirjaa- massa mahdollisia ajankohtia ja joista käyttäjät voivat merkitä itselleen parhaiten sopivat. Vuonna 2007 perus- tettu Doodle tarjoaa yrityksille ja organisaatiolle myös maksullisen version, joka mahdollistaa palvelun ulkoasun muokkaamisen sekä käyttäjätilien hallinnoinnin. Ilmainen versio riittää kuitenkin satunnaisessa käytössä hyvin.

Google Hangoutin, Skypein, tai Adobe Connect -palvelujen avulla kokoukset voidaan järjestää virtuaali- sesti. Näin osallistujien ei tarvitse varata aikaa matkus- tamiseen, eikä osallistujien maantieteellisellä sijainnilla ole enää niin suurta merkitystä. Ulkomaalaisten asian- tuntijoiden ottaminen mukaan on näin ollen myös paljon vaivattomampaa sekä kustannustehokasta. Myöhem- min näitä palveluja voidaan käyttää laajempaan sisällön jakamiseen. Otavan Opisto on tuottanut useita erilaisia verkkokonferensseja Adobe Connect -palvelua käyttäen. Näin seminaari tai muu vastaavan kaltainen tapahtuma on voinut laajentaa osallistujamääräänsä yli fyysisten paikkamäärien. Osallistujat, jotka esimerkiksi aikatau- luongelmien vuoksi eivät olisi päässeet paikalle, ovat voineet tätä kautta osallistua tapahtumiin. Google Han- gout sekä Adobe Connect -palvelut toimivat suoraan selaimen yli, mutta tarjoavat myös älypuhelimien sekä tablet-laitteisiin omat sovelluksensa.

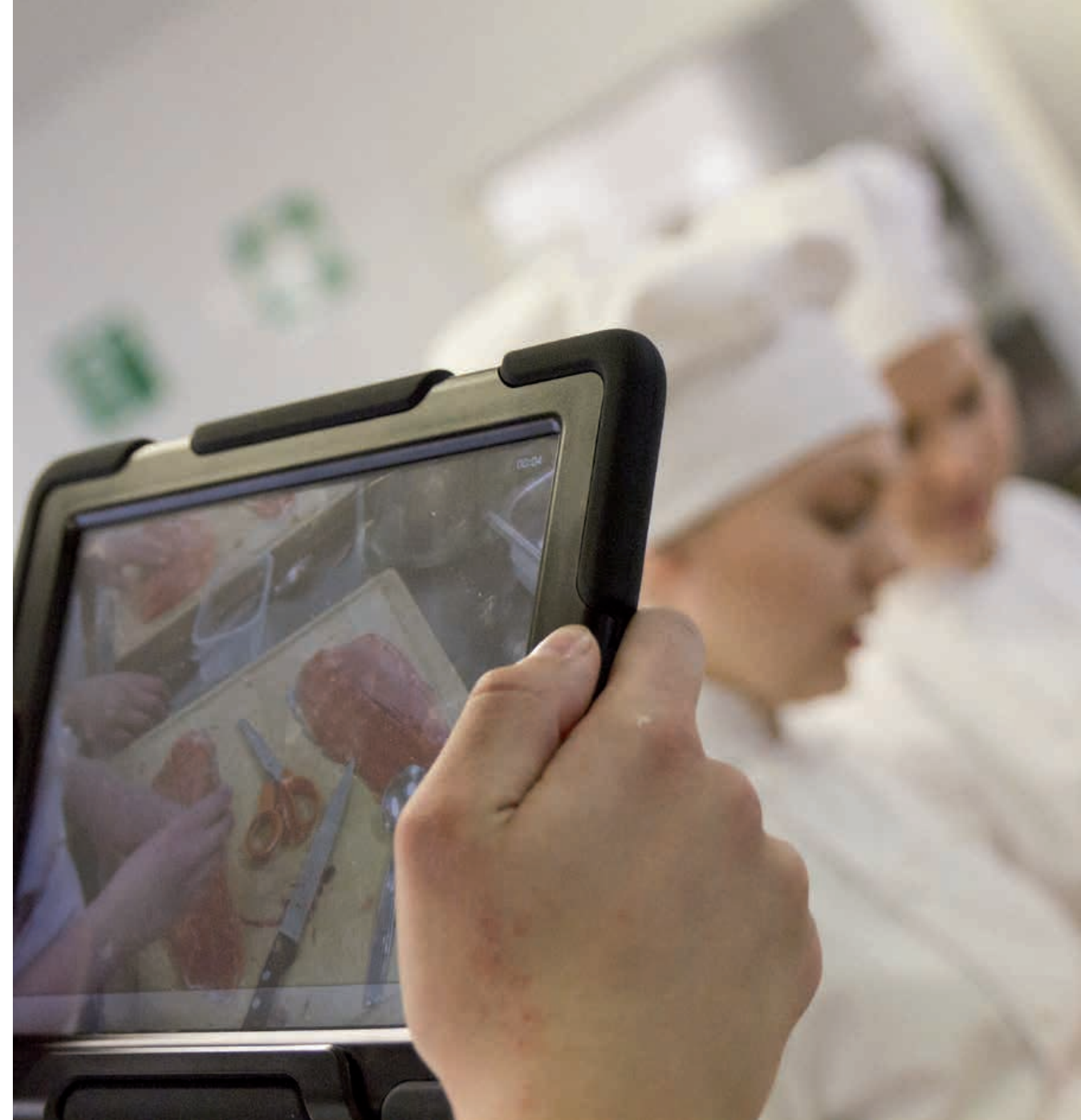
UUDENLAINEN YHDESSÄ TUOTTAMINEN

Sisältöä tuotetaan entistä enemmän hyödyntäen eri- laisia pilvipalveluita. Pilvipalvelussa tuotettava tieto

tallentuu käyttäjän käyttämän laitteen sijaan suoraan käytetyn palvelun internetissä olevaan tallennustilaan. Pilveen tallentaminen mahdollistaa tuotettavan tiedon jakamisen muille käyttäjille. Lisäksi esimerkiksi paljon laskentatehoa tarvitsevat sovellukset voivat käyttää pilvipalvelun prosessointitehoa käyttäjän päätelaitteen sijaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on Googlen vuonna 2009 virallisesti julkaisema Google Docs toimisto -työ- kalu, jonka avulla käyttäjät voivat yhdessä tuottaa sisältöä reaaliaikaisesti samaan dokumenttiin, taulukkoon tai esitykseen.

Tuottaminen tapahtuu selaimen yli ilman, että mitään erillistä sovellusta tarvitsee käyttäjän koneelle asentaa. Kaikki osallistujat käyttävät myös automaatti- sesti samaa sovellusta, joten ongelmia eri tiedostomuo- tojen ja versioiden kanssa ei synny (vrt. Open Office ja Microsoft Office). Tuotettu sisältö on lähtökohtaisesti yksityistä, mutta sen jakaminen muille osallistujille on vaivatonta. Microsoft tarjoaa vastaavan kaltaista Office 365 -palvelua. Tuotetut dokumentit ovat automaatti- sesti Office-toimistosovelluksen kanssa yhteensopivia. Tämän lisäksi Microsoftin palvelu tukee avoimeen stan- dardiin pohjautuvaa XML-tiedostomuotoa. Tiedostomuo- tojen tärkeys korostuu, kun tuotettua sisältöä halutaan ladata palvelusta talteen omalle koneelle. On erittäin tärkeää tarkistaa palvelusta ladattavien tiedostojen muoto - tai että kyseinen ominaisuus on edes olemassa - jotta tuotettu sisältö ei jää palveluun vangiksi.

Kun kirjoittaminen tapahtuu prosessikirjoittami- sena usean ihmisen toimesta, se toimii samalla ajatte- lun välineenä. Tärkeä osa yhdessä toimimista on myös käytettyjen käsitteiden avaaminen. Tämä voi tapahtua prosessikirjoittamisen kautta. Tueksi on kuitenkin hyvä ottaa myös työkaluja, joiden avulla käsite voidaan vi- suaalisesti jakaa osiin. Mindmap-sovelluksilla luotavat käsitekartat ovat erinomaisia työkaluja tähän. Think-

*Oppimiskeidas pilotissa
eri oppilaitosten toimintaa
yhdistettiin verkon välityksellä.*

OPPILAIDEN TULISI ITSE OPPIA,
LÖYTÄMÄÄN JA HYÖDYNTÄMÄÄN
SOVELLUKSIA, JOIDEN AVULLA
RYHMÄTÖIDEN, TIEDONHAUN JA
JAKAMISEN TEHTÄVÄT SUORITET-
TAISIIN.

Buzan-nimisen yrityksen iMindMap-sovelluksen avulla käsitekarttojen luominen onnistuu heidän verkkopalvelussaan sekä tietokoneelle tai mobiililaitteelle ladattavan sovelluksen kautta.

MUILTA OPPIMASSA

Verkkoon avoimesti jaettua materiaalia haettaessa parhaat hakutyökälyt tarjoaa Google. Yleisen hakupalvelun lisäksi Google tarjoaa osoitteessa <http://scholar.google.com> tieteellisiin artikkeleihin ja muihin julkaisuihin tarkoitettua haun. Täältä voi tietyillä hakusanoilla löytää satoja aiheesta julkaistuja artikkeleita, joihin yliopistojen ja muiden oppilaitosten verkoista on vapaa pääsy. Googlen Books-hakupalvelun kautta käyttäjä voi hakea Googlen digitoimista kirjoista sisältöjä.

YouTube ja Vimeo -videopalvelut tarjoavat laajan arkiston erilaisia tapahtuma ja konferenssitalioiteja. Moni puhuja julkaisee luomansa esityksiä Slideshare.net-palveluun, josta muodostuu ajan myötä monelle ammattiesiintyjälle osaamisen portfolio.

Erilaisia KINOS-hankkeessa mukana oleville oppilaitoksille suunnattuja innovaatioideoita on myös alettu keräämään hankkeen julkaisemassa Innopankki.fi-palvelussa. Täällä kuka tahansa voi tuoda oman ideansa esille muiden jatkojalostettavaksi. Ideoita moderoidaan ainoastaan palvelun yleisen toimivuuden kannalta, muuten kaikki jätetyt ideat julkaistaan sivustolla. Mikään ei estä myös muita oppilaitoksia ja alueen elinkeinoelämää nappaamasta omaan käyttöönsä siellä julkaistuja ideoita. Tämän kaltainen toiminta on omiaan lisäämään oppilaitosten välistä yhteistyötä, sillä kaikkia ideoita ei varmasti voida yksin yhden oppilaitoksen toimesta toteuttaa. Lisäksi sillä on joukon viisautta hyödyntävä piirre, jossa palvelun käyttäjät voivat itse nostaa ”pe-

kuttamalla” esille niitä ideoita, jotka ovat saattaneet oppilaitosten kannalta vaikuttaa vähäpätöisiltä.

VERKOSTON VIISAUS

Facebook ja LinkedIn ovat Twitterin ohella suurimpia sosiaalisten verkostojen kutomiseen tarkoitettuja palveluja. Vaikka erityisesti Facebook mielletään enemmän vapaa-ajan palveluksi, on sen hyödyntämättä jättämisen avoimessa työskentelyssä virhe. Tämänkaltaisten verkostotyökalujen avulla pystymme jakamaan meille merkityksellistä asioita ja samalla seuraamaan ja kommentoimaan muiden jakamaa sisältöä. Tuhat silmäparia löytää paremmin kuin yksi; samalla alalla työskentelevien ihmisten seuraaminen sosiaalisessa mediassa tarjoaa meille paremman mahdollisuuden seurata sitä, mitä omalla ammatillisella kentällä tapahtuu.

Twitterissä käytössä olevat hashtagit eli eräänlaiset kanavat ovat myös hyvä tapa seurata jotain tiettyä aihetta. Esimerkiksi kirjoittamalla twiittiini #innovaatio-hashtagin kytken twiitin osaksi tuota virtuaalikanavaa, jota on sitten helppo seurata. Konferenssit, seminaarit ja muut tapahtumat kannustavat käyttämään jotain tiettyä hashtagia, jolloin kaikkien osallistujien twiitit ovat seurattavissa ilman että itse seuraat kyseistä henkilöä. Kun lähtökohtaisesti Twitterissä käytävät keskustelut ovat avoimia, muutkin voivat liittyä mukaan synnyttäen mielenkiintoista serendipiteettiä eli sattumanmahdollisuutta (Kortesuo & Patjas 2011, 85).

Perinteisempiä medioita oman sisällön julkaisemiseen ovat blogit. Mielestäni niiden merkitys ei ole pienentynyt, vaikka jakamisesta on siirtynyt paljon muihin sosiaalisen median palveluihin, kuten Facebookiin. Siinä missä Facebookiin tai Twitteriin lähetetty linkki on jaksamista, bloggaaminen on parhaimmillaan julkaisemista (ks.

Isokangas & Vassinen 2011, 154; 159). Parhaan hyödyn muiden blogikirjoituksista saa, kun osallistuu keskusteluun kommentoimalla kirjoituksia. Käyty keskustelu vie kirjoitusta eteenpäin ja antaa kirjoittajalle sekä palautetta että uusia ideoita muita kirjoituksia varten.

Avoimen innovaation toiminnassa oman blogin tai muun kanavan perustaminen sisällön jakamiseen on erittäin tärkeää. Alkuvaiheessa se toimii ryhmän tiedotuskanavana, ja myöhemmässä vaiheessa sitä kautta voidaan jakaa opittuja asioita ja uusia innovaatioita. Tärkeää tässä on myös kestävä keskeneräisyys. Avoimien ajatusten, ideoiden siementen ja yleisen ihmettelyn jakaminen verkossa voi tuntua aluksi kovin vieraalta ajatukselta, mutta tarjoamalla muille mahdollisuuden päästä kommentoimaan keskeneräistä ajatusta, tulee osaksi avointa innovaatiota.

SEURAAVAN SUKUPOLVEN SOVELLUKSET

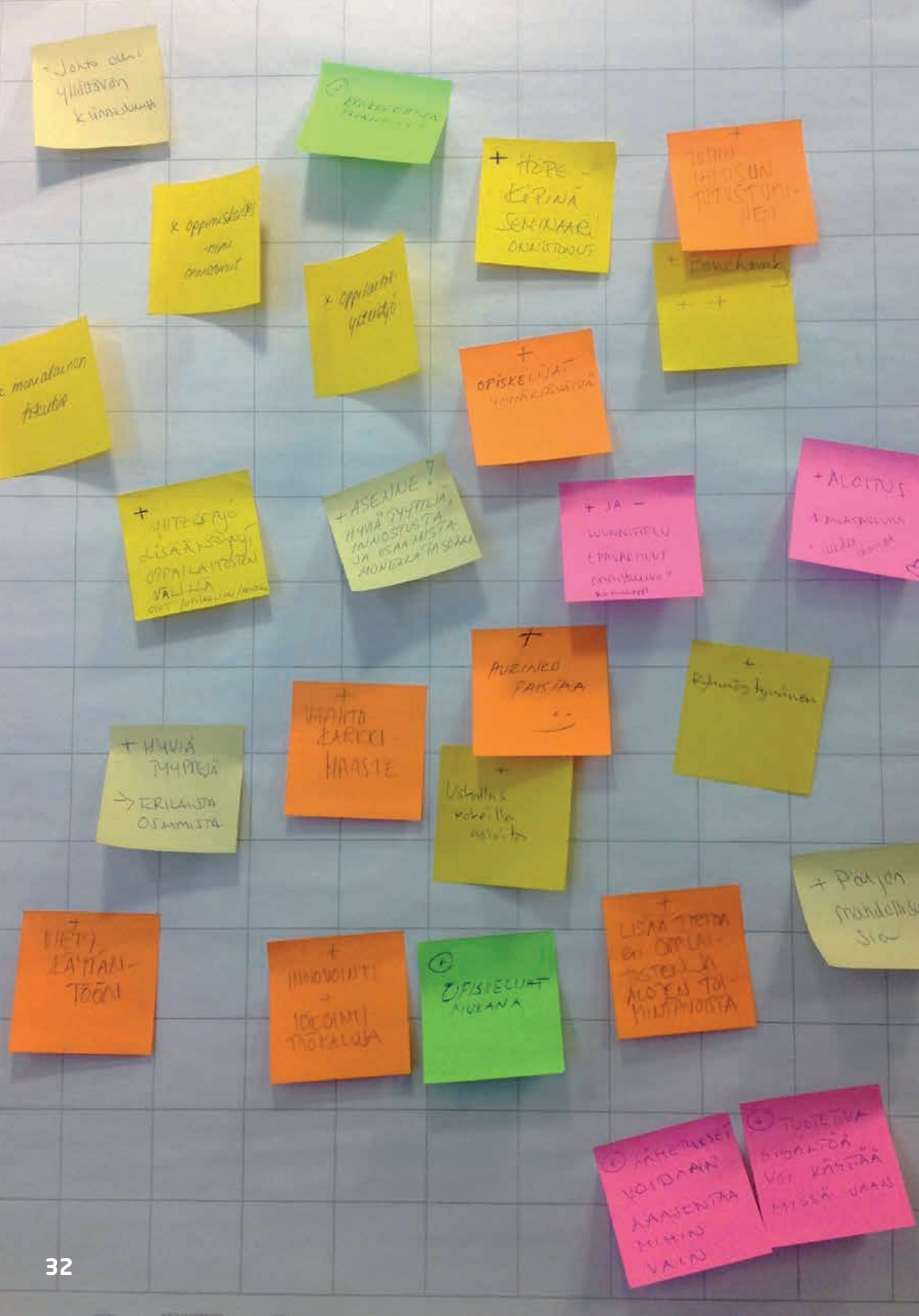
Koulun ja opetuksen tulee muuttua, jos haluamme että avoimesta innovaatiosta ja erilaisista verkkosovelluksista

ta haetaan vauhtia Suomen kehittymiseen. Kärjistäen voidaan todeta, että oppilaat, jotka istuvat yli kymmenen vuotta koulussa puurtaen yksin tehtävien parissa vain oppikirja apunaan, eivät saa sitä pohjaa, jonka tulevat tarvitsemaan ryhmätyöhön, jakamiseen ja tiedonhakuun kannustavassa työelämässä. Vaikka sovellukset ovat vähän kerrassaan löytämässä tietään kouluihin, käytettävät sovellukset ja niiden käyttötavat ovat edelleen opettajien sanelema. Oppilaiden tulisi itse oppia löytämään ja hyödyntämään sovelluksia, joiden avulla ryhmätöiden, tiedonhaun ja jakamisen tehtävät suoritettaisiin. Aivan mitä tahansa sovelluksia ei kuitenkaan voitaisi ottaa käyttöön jo pelkästään yleisen yhteensopivuuden säilyttämiseksi, mutta näiden asioiden keskenään sopiminen olisivat osa opittavaa kokonaisuutta.

Tämä samalla tutustuttaa oppilaille appsien ja verkkosovellusten maailman, niin että he oppisivat seuraamaan siinä tapahtuvia kehityssuuntia. Näin tulevaisuuteen sopeutuminen muuttuu sen ennustamiseksi ja jopa luomiseksi.

LÄHTEET:

Isokangas, A. & Vassinen, R. 2011. *Digitaalinen jalanjälki*. Hämeenlinna: Talentum
Kortesuo, K. & Patjas, L-M. 2011. *Kuka vastaa? Asiakaspalvelu sosiaalisessa mediassa*. Kuopio: Infor
Pohjola, J. & Antola, T. 2006. *Innovatiivisuuden johtaminen*. Helsinki: Edita.
Prahald, C.K. & Krishnan M.S. 2011. *Innovaation uusia aikoja*. Helsinki: Tietosanoma
Salmela, H., Hallanoro, M., Sippa, S., Tapanainen, T. & Ylitalo, J. 2010. *Ketterän organisaation IT*. Helsinki: Talentum

TEKSTI: Pekka Hytinkoski, verkko-opetuskoordinaattori, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
 KUVAT: Jesse Haaja ja Eeva Kuoppala

kunnat Yrittä

Opiskelijaosuuskunnat; oppimista ja yrittäjyyttä

SUOSIO KASVAA

Kun Suomessa puhutaan tai kirjoitetaan suomalaisesta yrittäjyyskasvatuksesta, niin opiskelijaryitykset nousevat nopeasti esille opiskelua ja yrittäjyyttä yhdistävänä oppimisympäristönä. Opiskelijaryityksissä yhdistyvät sekä opiskelijan osaamisen kaupallinen hyödyntäminen yksin tai yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa että oppiminen.

Opiskelijaryitysten yritys muodoksi valitaan monesti osuuskunta. Syinä tähän ovat yritys muodon joustavuus, muokattavuus ja mahdollisuus aloittaa kohtuullisella paperityöllä ja taloudellisella satsauksella. Suomessa opiskelijaosuuskuntia (usein käytettynä terminä myös oppilaitososuuskuntia) on pitkäjänteisesti tutkinut KTT Eliisa Troberg. Trobergin mukaan opiskelijaosuuskuntia löytyy lähes kaikista suomalaisista ammattikorkeakouluista (yksi tai useampi/AMK), monista ammatillisista oppilaitoksista ja jo yli kymmenestä lukiosta (Akkänen 2013). Yliopistoista ainakin Helsingin yliopistoon ja Jyväskylän yliopistoon on perustettu opiskelijaosuuskuntia. Jyväskylän yliopistossa perustajina toimivat kansainväliset opiskelijat.

ERILAISIA OPISKELIJAOSUUSKUNTIA

Erilaisten koulutustasojen, opiskelualojen ja maantieteellisten sijaintien, tavoitteiden sekä järjestelyjen vuoksi myös opiskelijaosuuskuntien suunnittelu, toteutus ja arviointi vaihtelevat. Arja Erosen (2012, 76 - 77) pro gradu -tutkimuksen mukaan voidaan löytää neljä erimallista opiskelijaosuuskuntaa, jotka eroavat toisistaan osuuskunnan tarkoituksen, organisoinnin ja oppimisprosessin osalta:

1. Itsenäisen yrittäjyyden paikka (itsenäisiä toimeksiantoja opintoihin nivotussa oppilaitososuuskunnassa)
2. Yritysidean kehittämisen ja verkostoitumisen paikka (yritysidean kehittämistä, verkostoitumista ja toimeksiantoja muun opiskelun ohella)
3. Maksullisen palvelutoiminnan toteuttamispaikka (koulutusorganisaation maksullisen palvelutoiminnan toteutusta opiskelijatöinä)
4. Erilaisten opintojen suorituspaikka (kaikille mahdollinen erilaisten opintojen suorituspaikka).

Kuului opiskelijaosuuskunta sitten johonkin edellä mainituista malleista tai näiden yhdistelmään, niin varmaa kuitenkin on, että ero perinteiseen luokkahuoneopiskeluun on suuri. Opiskelijaosuuskunnalle on tyypillistä, että kurssin suorittamiseen ja opintosuunnitelmiin sisältyvää lähdekirjallisuutta hyödynnetään tarpeellisesti aitojen opiskelijayrityksen haasteiden selvittämiseen ja toiminnan toteuttamiseen. Näin opiskelijaosuuskunnassa opiskelua eivät rytmitä vain luennot tai oppitunnit, vaan myös yrityksen suunnitteluun, käynnistämiseen ja asiakkaiden toimeksiantoihin liittyvät työvaiheet. Opiskelutehtävät ovat autenttisia, sillä ne ovat aitoja toimeksiantoja, joista opiskelijaosuuskunta pyrkii suoriutumaan niin hyvin kuin mahdollista. Opiskelu näin on huomattavasti erilaisempaa kuin perinteisessä lukiossa, ammattikoulussa tai korkeakouluopiskelussa, ja osa aloittaneista saattaa kokea tämän liian haastavaksi.

OPETTAJISTA OHJAAJIKSI

Opiskelijayrityksissä opettajat toimivat oppilaiden iästä, tiedoista ja taidoista riippuen ohjaajina. Mitä nuorempia opiskelijat ovat, sitä enemmän opettajien tulee panostaa myös tiedolliseen ohjaukseen. Nuortenkin kohdalla on tärkeää, etteivät opettajat puutu ”oikeilla ratkaisuilla” opiskelijayritysten toimintaan, vaan toimivat keskustelun avaajina, kyseenalaistajina ja kannustajina.

Opiskelijayritykset ovat koulutusorganisaatioille sekä haaste että mahdollisuus. Opiskelun organisointi opiskelijayritysten kautta eroaa luokkahuone- tai luentosalio opiskelusta ja asettaa myös opettajille uudenlaisia vaatimuksia. Opettaja siirtyy enemmän taustalle, mutta toisaalta opiskelijat saattavat nyt tarvita ohjaajan tukea

ja kannustusta enemmän kuin koskaan. Opiskelijayritysten strateginen hyödyntäminen vaatii myös opetussuunnitelmatyötä – miten opiskelijayritykset on kirjoitettu opetussuunnitelmiin? Monesti opiskelijayritystoiminta käynnistyy esim. ammatti- tai korkeakouluissa vasta toisen tai kolmannen opiskeluvuoden aikana.

Opiskelijayritykset ovat usein tiimirytyksiä. Yhdessä opiskelu ja yrittäminen tukevat ja kannustavat, mutta tuovat mukanaan myös yhteiseen päätöksentekoon ja organisointiin liittyviä haasteita. Osuuskuntamuotoiseen yrittäjyyteen liitetään myös demokraattisuuden, tasapuolisuuden, rehellisyyden ja paikallisesti ja yleisesti kestävä kehittäminen arvoja. Opiskelijaosuuskuntaa perustaessaan opiskelijat voivat rakentaa toiminnan erityisesti yhteistä osaamista ja toimijoille hyötyä tuottavaan suuntaan. Opiskelijat ja opettajat voivat muokata yrityksen sääntöjä perustamisvaiheessa joustavasti. Opiskelijayrityksen suunnittelu- ja aloitusvaihe ovat tärkeitä, joten osuustoimintayrittäjyyteen tutustuminen ja siitä riittävästi yhdessä keskusteleminen saattavat silottaa monia myöhemmin eteen tulevia haasteita. Myös koulun johdon on syytä tehdä benchmarking-matkoja sopiviin yritys kohteisiin ja kerätä ennakkoon tietoa opiskelijayrityksen erilaisista mahdollisuuksista ja haasteista.

Osaava valmentajajoukko ja muut mahdolliset vertais-opiskelijaosuuskunnat tuovat opiskelijoille turvaa, neuvoja ja hyviä käytäntöjä. Monesti samoissa fyysisissä tiloissa toimivien opiskelijaosuuskuntien edustajat kertovat omista suunnitelmistaan ja toteutuksistaan, joita myös arvioidaan yhdessä. Myös mahdolliset haasteet ja epäonnistumiset käydään yhdessä läpi, jotta kaikki oppisivat näistä ja osaisivat valmistautua ja luoda ratkaisumalleja vastaaviin ongelmiin jatkossa.

OPISKELIJAYRITYKSET
OVAT KOULUTUS-
ORGANISAATIOILLE,
SEKÄ HAASTE ETÄ
MAHDOLLISUUS.

OPISKELIJAOSUUSKUNNAT OPPIMISYMPÄRISTÖINÄ

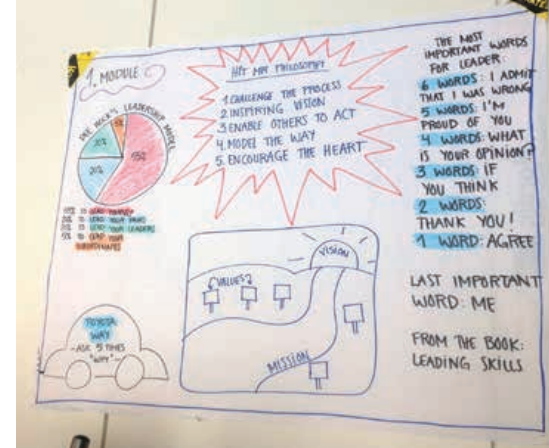
Opiskelijaosuuskunnat maksavat usein vuokraa opetusorganisaatioille. Opiskelijaosuuskunnan toiminta eroaa monista erilaisista virtuaalimalleista, sillä siinä opiskelijajoukon kulut (esim. verot) ovat aitoja, ja tuloja täytyy löytyä kuluja enemmän. Opiskelijaosuuskunnissa opiskelijat ja samalla koko koulutusorganisaatio ottavat hallitun riskin, mikä rikkoo samalla perinteisen opiskelun, yrittäjyyden ja työn teon rajoja. Opiskelijayrittäjyyteen liittyvien taloudellisten linjausten tekeminen on tärkeää niin koulutusorganisaation sisällä kuin opiskelijaosuuskunnissakin. Muuten ei voida esimerkiksi hahmottaa, kuinka suuri osa opiskelijaosuuskuntien tuloista jää opiskelijaosuuskunnan yrittäjille ja mikä osa menee - sovitusta käytännöstä riippuen - joko yleiskuluihin tai koulutusorganisaatiolle.

Vaikka opiskelijayritys ei ymmärrettävästi pysty tarjoamaan tuki- ja ohjausratkaisujen vuoksi täydellisen aitoa kuvaa yrittäjyydestä, niin tätä lähemmäs "aitoa asiaa" voidaan tuskin päästä missään muussa kokeilussa. Opiskelijaosuuskunta tarjoaa hyvin aidon kokemuksen erityisesti tiimiyrittäjyyden haasteista ja mahdollisuuk-

sista. Kaikki opiskelijat eivät opiskelijaosuuskunta-toiminnankaan jälkeen ryhdy yrittäjiksi – tämä on harvoin edes tavoite. Mutta kerätyt käytännön kokemukset, erityisesti yhteisyrittäjyydestä, saattavat kuitenkin jonain päivänä realisoitua yrittäjyydeksi.

Opiskelijaosuuskuntien nähdään tuottavan työtä, kokemusta, opintopisteitä ja rahaa (jaetaan menojen jälkeen sovituksi joko osuuskunnan "hyvinvointiin ja osaamispääoman kehittämiseen" tai yrittäjille) osuusomistajilleen - opiskelijoille.

Koulutusorganisaatioiden rahoitusperusteiden muutoksissa yrittäjyys ja yrittäjyyskasvatukselliset toimenpiteet saatetaan jatkossa huomioida nykyistä merkittävimmi tuloksiksi. On positiivista, että sekä tunnetut että tuntemattomammat koulutusorganisaatiot uskaltavat kokeilla opiskelijayrityksiä oppimisympäristönä. Tällaiseen rakenteita, opetussisältöjä ja opetustapoja muokkaavaan kokeiluun tulee sitoutua niin opintosuunnitelmien muokkauksen, opettajien koulutuksen ja resursoinnin, arviointiperusteiden kuin opiskelijoiden tilan ja ajankäytön muutostenkin tasolla. Käytännössä onnistunutta opiskelijayrittäjyyttä ei voida toteuttaa ilman johdon tuen omaavia sitoutuneita opettajia.

Alla: Sitoutuneita opettajia. Valmennuksissa perehdyttiin innovaatiotoimintaan sekä teoriassa että käytännössä.

LÄHTEET

Artikkeli perustuu seuraavaan blogikirjoitukseen: Hytinkoski, P. 2012 Opiskelijaosuuskunnista. *Ruralia-blogi*, 27.4.2012. <http://blogs.helsinki.fi/hy-ruralia/2012/04/27/opiskelijaosuuskunnista/>

Muut lähteet:

Akkanen, R-M. 2013 Oppilaitososuuskunnissa yritetään yhdessä. *YVI-uutiset*. YVI-hankeesta taitoja ja työkaluja yrittäjyyskasvatukseen, 11. <http://issuu.com/yvi-hanke/docs/yvi-uutiset?e=8129843/2602738>

Troberg, E. & Hytinkoski, P. 2012 Seitsemän kääpiötä yrittävät yhdessä! Opiskelijaosuustoiminta oppilaitoksissa yrittäjyyskasvatuksen välineenä. Julkaisussa *Seitsemäntoista viisasta tarinaa yrittäjyyskasvatuksesta*. Workshopit, Yrittäjyyskasvatuksen seminaari, 20.-21.9.2012, Hotelli Presidentti, Helsinki, 13-14. http://www.yvi.fi/images/Seitsemantoista_viiisasta_tarinaa_yrittajyyskasvatuksesta_Yrittajyyskasvatuksen_seminaari_2012.pdf

Eronen, A. 2012 Oppilaitososuuskunta yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristönä. *Pro gradu - tutkielma*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu06093.pdf>

Oikealla: Jyväskylän Ammattikorkeakoulun Tiimiakatemia oli yksi benchmarking-kohteista.

TEKSTI: Elisa de Boer, yhteisöpedagogi, Etelä-Savon ammattiopisto | Sanni Kirmanen, pääsihteeri/MAMOK, Mikkelin ammattikorkeakoulu | Jassin Rezai, opiskelija, Mikkelin ammattikorkeakoulu **KUVAT:** Jesse Haaja

silmä

Innovaatiotoiminta opiskelijoiden silmin

KINOS-hanke järjesti innovaatioiltapäivän opiskelijoille 6.2.2013 Kenkäverossa Mikkelissä. Innovaatioiltapäivään kutsuttiin kolmen oppilaitoksen opiskelijoita. Mukaan kutsutut oppilaitokset olivat hankkeessakin tiiviisti mukana olevat Mikkelin ammattikorkeakoulu, Etelä-Savon ammattiopisto ja Aalto-yliopiston kaupparkeakoulun Mikkelin yksikkö. Osallistuneet opiskelijat ovat kaikki mukana oman oppilaitoksensa opiskelija-aktiivitoiminnassa. Osallistuneet ovat Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelijakunta MAMOKin hallituksen ja edustajiston jäseniä, Etelä-Savon ammattiopiston Opiskelijajyhdistys Esedu ry:n hallituksen jäseniä ja The Student Organization of Aalto University School of Economics Mikkelin Campus Probban ry:n hallituksen jäseniä.

Päivän tavoitteena oli tuoda opiskelijanäkökulmaa KINOS-hankkeeseen, luoda yhteistyötä eri oppilaitosten opiskelijoiden välille ja koota opiskelijoiden ideoita innovatiiviseen yhteisölliseen oppimiseen ja käytännön esimerkkejä yhteistyön pohjaksi. Eri oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä ideoitiin tulevaisuuden ja jatkuvuuden näkökulmasta.

Toiminta aloitettiin tutustumisella ja innovaatiotoimintaan alustuksella. Alustuksen jälkeen osallistujat jakautuivat omien oppilaitostensa mukaisesti kolmeen ryhmään keskustelemaan siitä, mitä innovaatiotoiminta on ja mitä sen tulisi olla omassa oppilaitoksessa. Ryhmissä keskusteltiin muun muassa oppilaitosten hyvistä käytänteistä ja työelämäyhteyksistä. Keskustelun tarkoituksena oli avata osallistujille, mitä innovaatio tarkoittaa opiskelijan näkökulmasta sekä auttaa näkemään mitä kaikkea innovaatiotoiminta omassa oppilaitoksessa nyt jo on ja mitä se voisi tulevaisuudessa olla.

Keskustelun tavoitteena oli myös rohkaista ja valmistaa opiskelijoita työskentelyn seuraavaan vaiheeseen, jossa jakauduttiin kolmen hengen ryhmiin muiden oppilaitosten opiskelijoiden kanssa. Kaikissa ryhmissä oli yksi edustaja kustakin mukana olleesta oppilaitoksesta. Ryhmien tehtävänä oli tuoda esille, mitä hyviä käytänteitä ja ideoita omassa oppilaitoksessa on jo nyt ja niiden perusteella suunnitella yhteistyöcase, jossa on huomioituna sekä oppilaitosten että työelämän roolit. Ryhmät tuottivat viisi erilaista yhteistyöcase-idea.

UUSIEN OPPIMISTEKNOLOGIOIDEN,
OPETUSMENETELMIEN JA INNOVAATIOIDEN
ONNISTUMISEKSI ON TÄRKEÄÄ LUODA AVOIN
JA RENTO YMPÄRISTÖ OPISKELIJOIDEN AIDOLLE
KOHTAAMISELLE JA VUOROVAIKUTUKSELLE.

”Kyllähä tuo maistuupi” oli idea matkailun edistämishankkeesta savolaisen ruokakulttuurin kautta. Ajatuksena oli tuottaa elämysmatkailukokemuksia savolaisessa luonnossa ja matkailumiljöössä. Yhteistyöhankkeen kohderyhmänä olivat suomalaiset lomamatkailijat, venäläiset matkailijat ja High end -matkailijat. Hankkeen työnjaon ryhmä oli suunnitellut siten, että Esedun opiskelijat hoitaisivat tuotekehittelyn sekä tuotteiden ja palveluiden tuottamisen, Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelijat toisivat hankkeeseen matkailupuolen osaamista, paikallisia verkostoja sekä IT-palvelut, ja Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun Mikkelin kampuksen opiskelijat huolehtisivat markkinoinnista sekä kansainvälisistä suhteista. Hankkeelle haettaisiin tukea Mikkelin kaupungilta, yhteistyöoppilaitoksilta, Etelä-Savon maakunnalta, valtiolta ja Euroopan unionilta. Toteutuksesta vastaisivat pääasiassa oppilaitosten opiskelijat yhdessä henkilökunnan kanssa. Hankkeeseen pyydetäisiin myös konsultointiapua yritysmaailmasta. Hankkeessa pyrittiin erityisesti hyödyntämään paikallisia maaseutuyrittäjiä, ravintoloita ja elämysyrittäjiä.

”Case Jukurit” -idean tarkoituksena oli luoda markkinointikampanja Mikkelin Jukurit -jääkiekkjoukkueelle. Tavoitteena olisi nostaa otteluiden kävijämääriä ja lisätä Jukureiden näkyvyyttä, yhteistyökumppaneita sekä kaupunkilaisten kiinnostusta Mestis-jääkiekkoa ja joukkueita kohtaan. Opiskelijoiden näkökulmasta tavoitteena olisi verkostoitua, tehdä yhteistyötä ja oppia toisiltaan sekä yhdistää kansallisuus ja kansainvälisyys. Hankkeelle haettaisiin tukea Mikkelin kaupungilta, Jukureilta sekä yhteistyökumppaneilta. Hankkeen toteutuksessa hyödynnettäisiin Esedun suhteita yritysmaailmaan ja nuorten osaavaa työpanosta, Aalto-yliopiston opiskelijoiden markkinointikykyä ja Mamkin käytännön toteutustapoja.

Kolmannen ryhmän ”Yhteistyöcase”-nimisen idean tavoitteena oli järjestää eri oppilaitosten yhteinen

opintojakso, jolla tuotetaan jollekin paikalliselle pienelle tai keskisuurelle yritykselle projekti. Idean tavoitteena oli myös innostaa Esedun opiskelijoita jatko-opintoihin. Opintojakson aluksi jokaisen oppilaitoksen opiskelijat saivat ohjausta omilta opettajiltaan tai professoreiltaan. Tämän jälkeen opiskelijat tapaisivat yhteisessä ideariihessä, jossa työstettäisiin raakaversio toteutettavasta projektista. Työnjako oli ajateltu niin, että Aalto-yliopiston kauppakorkeakoululta tulisi liiketalouden teoreettista osaamista ja koordinoitua, Mamkilta käytännön osaamista monialaisesti ja Esedulta tekijät. Lisäksi yhteistyössä olisivat vahvasti mukana oppilaitosten opettajat ja projektin toteutuksessa hyödynnettäisiin oppilaitosten omia resursseja, kuten työtiloja.

”Työpajat”-idean tavoitteena oli järjestää workshop yhteistyössä eri oppilaitosten kesken ja kehittää yritysideoita. Toteutus tapahtuisi kahtena päivänä neljä tuntia per päivä. Ensimmäinen päivä olisi vapaata ideointia ja toinen päivä käytännön suunnitelmien tekemistä ja hiomista. Ideoiden läpikäynnissä tukena ja arvioitsijoina toimisivat oppilaitosten opettajat ja asiantuntijat. Opiskelijat alasta tai oppilaitoksesta riippumatta olisivat tervetulleita osallistumaan työpajatyöskentelyyn. Yritysideoiden suunnittelussa ryhmät jaettaisiin alojen mukaan, esimerkiksi restonomit ja ravintolakokit samaan ryhmään.

”Osaaminen yhteiseksi” - idean tavoitteena oli järjestää oppilaitosten yhteisiä seminaareja. Seminaarit koostuisivat muun muassa luennoista ja workshoppeista. Tarkoituksena olisi yhdistää oppilaitosten ja opiskelijoiden eri osaamisalueet teemalla ”kaikki osaavat jotain, mutta kukaan ei kaikkea”. Seminaarien luennoitsijat, vetäjät ja ohjaajat tulisivat yritysmaailmasta. Seminaarien aiheita olisivat johtaminen, yrityksen perustaminen, asioiden kehittäminen, palautteen antaminen, auktoriteettien huomioiminen, innovatiivisuus ja asenne. Ta-

voitteina olisi koulujen yhteistyön tiivistäminen, uusien näkökulmien ja ideoiden esille tuominen, yhteistyöprojektien kehittäminen, työelämäyhteistyön ja työelämän innovatiivisuuden lisääminen ja ystävyyss- ja kaverisuhteiden sekä verkostojen luominen. Tavoitteena olisi myös tietotaidon lisääminen ja jakaminen, opiskelijoiden välisen kuilun madaltaminen, eli "Noi ja nää-asenteesta ME-asenteeseen", nostattaa Mikkelin näkyvyyttä Suomessa, tuoda koulut paremmin esille Suomen koulutusverkostossa ja näyttää mallia muille. Haasteeksi koettiin rahoitus, tekijät, paikka ja tilat, ihmisten innostaminen, asenteiden muuttaminen, jatkuvuus, aika, laajuus ja aikataulut.

YHTEENVETO

Innovaatioiltapäivä järjestettiin ensimmäistä kertaa. Tämän kaltainen tapaaminen oli onnistunut kokemus. Iltapäivän päätteeksi osallistujilta kerätty palaute oli pääasiassa positiivista. Palautteen pohjalta voidaan todeta, että tällaisten yhteistyötapaamisten tarve on suuri

ja tulevaisuudessa yhteistyötä tulee tehdä ja kehittää enemmän. Palautteesta käy myös ilmi, että opiskelijat eivät ole aiemmin osanneet ajatella yhteistyömahdollisuuksia eri oppilaitosten välillä, mutta kokivat iltapäivän antaneen uutta näkökulmaa ja innostusta asiaan. Opiskelijat toivat myös esille, että heidän olisi hyvä tavata eri oppilaitosten opiskelijoita jo opintojen aikana, sillä esimerkiksi valmistumisen jälkeen työelämässä voi päästä työskentelemään eri koulutusasteilta valmistuneiden kanssa samaan yritykseen.

Opiskelijoiden ryhmissä tuottamat ideat oli suunniteltu eri oppilaitosten vahvuudet ja osaamisalueet huomioon ottaen sekä vahvasti kaikkien oppilaitosten yhteistyön näkökulmasta. Useat ryhmät olivat ottaneet huomioon myös maakunnan vahvuudet ja yritys yhteistyön.

Iltapäivän perusteella voidaan myös todeta, että uusien oppimisteknologioiden, opetusmenetelmien ja innovaatioiden onnistumiseksi on tärkeää luoda avoin ja rento ympäristö opiskelijoiden aidolle kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle.

INNOVAATIOITOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ: KINOS-PILOTTEJA

TEKSTI: Pekka Uotila, tutkimusjohtaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu KUVAT: Jesse Haaja

Elämys expo

Elämys expo

Ekspontiaalinen elämys

Kohti syvenevää opetuksen ja tki-toiminnan tuottavaa vuorovaikutusta

Tutkimusta, kehittämistä ja innovointia tekevät ihmiset. Innovaatiot syntyvät tutkimuksen ja muun yhteisön vuorovaikutuksessa (Spaapen & Drooge 2011). Korkeakoulujen arviointineuvoston tilaamassa raportissa (FHCC 2012) todetaan, että ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnalta odotetaan "tuottavaa vuorovaikutusta" (productive interaction). Oletuksena on, että TKI-toiminta tuottaa lisäarvoa yhteiskuntaan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta ja siksi myös TKI-toimintaa tulisi suunnitella ja arvioida sosiaalisena vuorovaikutuksena.

Tässä artikkelissa tarkastelen, miten yhden opintojakson toteutus, ammatillisen seminaarin sisällön toteutus ja ideointi toimivat tuottavana vuorovaikutuksena. Oletan, että tuottavassa vuorovaikutuksessa pi-

täisi pystyä yhdistämään opetusta, työelämän todellisia tapauksia ja TKI-toimintaa niin, että tekemisen kautta syntyy opetuksen näkökulmasta mielekäs kokonaisuus, joka on aidosti työelämään liittyvä ja sisällöllisesti uusia, ammatillisesti kiinnostavia ideoita tuottava. Esimerkkinä käytän Mikkelin ammattikorkeakoulussa tehtyä "Ekspontiaalinen elämys" -kokeilua, joka toteutettiin osana KINOS-hanketta.

Aluksi taustoitan tapausta, sitten teen yhteenvon opiskelijoiden ja toimeksiantajan havainnoista ja arvioista. Lopuksi pohdin, miten tapaukseen liittyviä kokemuksia voitaisiin laajemmin hyödyntää osana TKI-toiminnan ja opetuksen syvenevää vuorovaikutusta.

AIVORIIHITYYPPISET
AKTIVITEETIT TOIMIVAT
HYVIN YHTEISINÄ OPIN-
NOLLISINA KOKONAI-
SUUKSINA SILLOINKIN,
KUN TYÖPAJAAN OSAL-
LISTUVIEN HENKILÖIDEN
AMMATILLLISET TAUSTAT
JA LÄHTÖKOHDAT OVAT
ERILAISIA.

TAPAUS EKSPONENTIAALINEN ELÄMYS

Mikkelissä järjestettiin syksyllä 2012 Suomen ammatti-
korkeakoulujen tekniikan alan matematiikan opetuksen
seminaaripäivät, "Atmos 2013". Seminaarin yhtenä tee-
mana oli löytää uusia näkökulmia matematiikan opetta-
miseen.

Mikkelin ammattikorkeakoulussa järjestelyistä vas-
tasi yliopettaja Eino Sarkola. Hän otti yhteyttä keväällä
2012 ja tiedusteli, olisiko mahdollista tehdä kulttuuri-
tuottajaopiskelijoiden kanssa jotakin pelillistä seminaa-
riin liittyen. Kävimme sähköpostikirjeenvaihtoa asiasta ja
tapasimme joitakin kertoja kevään ja alkusyksyn aikana.

Sarkolan mielestä erilaisten lähestymistapojen
yhdisteleminen voisi tuottaa seminaariin kaivattuja uusia
näkökulmia. Päädyimme siihen, että voisin ottaa uudeksi
harjoitustehtäväksi opettamalla elämystuotannon ja
palvelumuotoilun opintojaksolle pienimuotoisen elämys-
tuotteen kehittelyn, jota sitten kokeiltaisiin osana mate-
matiikan opettajien valtakunnallista seminaaria. Sarkola
kirjasi seminaariohjelman työpajan, jonka nimeksi annet-
tiin "Ekspontiaaalinen elämys". Seminaarin kannalta oli
tärkeä saada seminaarin osallistujille mahdollisuus itse
osallistua seminaarin aikana aktiivisesti ryhmätyöskente-
lyyn. Uskoimme tämän lisäävän seminaariväen "sekoittu-
mista" ja laajentavan perinteisiä keskusteluteemoja.

Koska opintojakso alkoi vain kaksi viikkoa ennen
seminaria, päätimme toteuttaa työpajan melko valmiilla,
etukäteen suunnitellulla, opiskelijoille annettulla mallilla,
jota opiskelijat ensiksi kokeilisivat ja sitten muokkasivat
tarpeen mukaan. Samalla muutin opintojakson toteutus-
ta siten, että siitä tuli mielestäni opintojakson tavoittei-
ta palveleva kokonaisuus.

Opintojakso on osa kolmannen vuoden opiskeli-
joille tarkoitettuja vaihtoehtoisia ammattiopintoja. Sen
laajuus on 15 opintopistettä, joka on jaettu kolmeen

viiden pisteen opintojaksoon. Opiskelijat ovat kolmannen
vuoden kulttuurituottajia ja muotoilijoita. Opintojaksolla
on tarkoitus perehtyä elämysyhteiskunnan ja palve-
lumuotoilun ilmiöihin, saada omakohtaista kokemusta
elämysten tuottamisesta ja niiden tutkimisesta. Kaksi
viimeistä opintojaksoa käytetään asiakkaille suunnitelta-
vien elämystuotteiden ideointiin, kehittelyyn, suunnit-
teluun, konseptointiin ja demoversioiden toteutukseen.
Suunniteltu työpaja sijoittui siis aivan opintokokonaisuus-
den alkupuolelle.

Opintojakson kannalta ideana oli hahmottaa, että
elämystuote on tilattu toiminnallinen kokonaisuus, jon-
ka toteutukseen asiakas itse osallistuu aktiivisesti (ks.
esim. Uotila 2012). Opiskelijat saavat tällaisen kokeilun
kautta kokemuksellista näkemystä siitä, millaista on
elämystuotteen toteutus ja mitä ryhmässä tapahtuu,
kun kulutetaan sellaista palvelua, joka opintojakson nä-
kökulmasta tarkasteltuna on elämystuote. Toisin sanoen
tarkoituksena on tekemisen kautta ymmärtää, mitä elä-
mysten tuottaminen on.

OPINTOJAKSON JA SEMINAARIN TOTEUTUS

Laadimme Sarkolan kanssa yhteistyössä ehdotuksen
työpajan sisällöstä. Ideana oli järjestää kilpailunomai-
nen aivoriihi. Aivoriihen tavoitteena oli ideoida, miten
kestävän kehityksen mukaiselle jazz-keikalle osallistumi-
nen toteutetaan keskikokoisessa suomalaiskaupungissa
vuonna 2020. Kirjallisessa toimeksiannossa määriteltiin
melko tarkasti, millaista ehdotusta haetaan ja millä kri-
teereillä kilpailun voittajat valitaan.

Opintojakson kannalta kyse oli siitä, että tällä
opintojaksolla opiskelijoilla on yleensäkin perehdyttävä
erilaisiin, systemaattisiin ideointimenetelmiin ja osallis-
tuttava itse niiden toteutukseen. Tällä kertaa toteutin

KUVA 1. Eksponentiaalisen elämyksen ohje osallistujille

EKSPONENTIAALINEN ELÄMYS: IDEAKILPAILU JAZZ-RAVINTOLAN KEIKKAKONSEPTIKSI

Kilpailun tavoitteena on tehdä ehdotus, jossa kuvataan, miten kestävän kehityksen mukainen jazz-keikalle osallistuminen toteutetaan keskikokoisessa suomalaiskaupungissa (50 000 asukasta) vuonna 2020.

TAUSTA

Kilpailuehdotus on tehtävä kahden hengen seurueelle (Matti 35 vuotta, insinööri ja Maija 32 vuotta, sairaanhoitaja.) Pariskunta elää avosuhteessa ja heillä ei ole lapsia. He asuvat 5 kilometrin päässä ravintolasta, jossa klubikeikka järjestetään. Ravintolassa on mahdollista myös ruokailla. Ravintolassa on kolme kerrosta. Ylimmässä kerroksessa on kabinetteja, katutasolla on ruokaravintola ja baari, alakerassa on baari, tanssilattia ja esiintymisalue, missä keikka toteutetaan. Keikka alkaa perjantai-iltana tasan klo 22.00 ja päättyy noin klo 24. Ravintola suljetaan klo 02.00. Ryhmän tehtävänä on kuvata asiakkaan näkökulmasta illan eteneminen siten, että se on kokemuksena mahdollisimman 1) ympäristöystävällinen, 2) yllättävä ja 3) toistettavissa. Kuvauksen pitää alkaa pariskunnan kotoa, minne se myös päättyy.

KILPAILUTYÖSSÄ ON KUVATTAVA:

- Illan kulku Matin ja Maijan näkökulmasta (mitä illan aikana tapahtuu?)
- Mitkä erityiset ratkaisut tekevät illasta ympäristöystävällisen?
- Mitkä erityiset ratkaisut tekevät illasta yllättävän ja positiivisesti mieleenpainuvan?
- Miten tämän ympäristöystävällinen jazz-ravintolakonsepti voidaan esittää kaavana?

Kaavassa on oltava vähintään kaksi matemaattista merkkiä sekä sanat yllätys ja elämys.

ARVIOINTIKRITEERIT

Kilpailun jury palkitsee parhaan konseptin. Kriteereinä ovat: tarinan uskottavuus, konseptin ympäristöystävällisyys ja yllätyksellisyys sekä konseptista tehdyn kaavan kauneus.

opintojakson niin, että opiskelijat olivat kirjallisesti perehtyneet erilaisiin ideointimenetelmiin. Käytin lähteenä Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2009) "Kehittämistyön menetelmät" -kirjaa. Joitakin menetelmiä kokeiltiin jo ensimmäisellä tunnilla ja toisella tunnilla opiskelijat ja minä yhdessä Sarkolan kanssa teimme "Eksponentiaalisen elämyksen". Varsinainen "eksponentiaalinen elämys" toteutettiin jo opintojakson kolmannella viikolla, joten valmistelu-aika oli erittäin lyhyt.

Oppitunneilla tehdyn kokeiluelämyksen perusteella opiskelijat muokkasivat eksponentiaalisen elämyksen sisältöä (KUVA 1) ja he ideoivat myöhemmin hyvin toimivaksi osoittautuneen ryhmiin jakamisen käytännön. Opiskelijoiden ideana oli jo olemassa olevan osallistujalistan perusteella merkitä osallistujien nimikylttiin kuusi eri väriä (seminaarissa oli noin 50 osallistujaa). Samanväriset muodostaisivat myöhemmin työryhmät. Tämä ratkaisu helpotti ryhmien jakamista ja samalla se herätti seminaariin osallistujien keskuudessa uteliaisuutta.

Opiskelijoille annettiin tehtäväksi valmistella nimikylttejä, järjestää palkintoja ja huolehtia siitä, että kaikilla ryhmillä on riittävät välineet työskentelyyn. Seminaarijärjestelyihin osallistui ryhmästä viisi opiskelijaa, jotka kukin vastasivat oman ryhmänsä työskentelyn etenemisestä. Seminaarissa kulttuurituotanto-opiskelijat ja muotoilijaopiskelijat toimivat matematiikanopettajaryhmien vetäjinä. Samalla heillä oli tehtävänä havainnoida työskentelyä ja raportointivelvollisuus. Yksi opiskelijoista osallistui myös elämystyöpajan tuotosten arviointiin raadissa, johon oli kutsuttu teemaan sopivia ammattilaisia: ravintolavastaava ja ympäristötekniikan tutkimusjohtaja.

Eksponentiaalisen elämyksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui viisi opiskelijaa. Kokonaistyömäärä tähän tehtävään liittyen oli noin 1,5 opintopistettä opiskelijaa kohden. Seuraavassa luvussa kerron, millaisista havainnoista opiskelijat raportoivat.

OPISKELIJOIDEN HAVAINNOT JA ARVIOT TYÖPAJASTA

Työpajaan osallistujilta emme valitettavasti ehtineet keräämään suoraa palautetta. Toimeksiantajamme, eli seminaarin järjestelyistä vastannut yliopettaja Sarkola vakuutti heti seminaaria seuraavana päivänä lähettämässään sähköpostissa, että kokeilu oli toimiva:

"Saimme kiitoksia hyvin järjestetyistä päivistä (Mikopolisalin tekniikkaan liittyvistä ongelmistakin huolimatta). Eräs kiitti "atmoksen nostattamisesta koko porukalle". Työpaja yhdisti tapahtumia: mm. TUMA-ekskursiossa LTY:n metsätalouslogistiikan tutkijalta voitiin kysyä vinkejä klubikeikan matkustusongelmiin. Ongelma kiinnostoi (mielessä ehkä eilisillan klubikeikka), ja ryhmät saivat aikaan yllättävän paljon pienessä ajassa. Matemaattisuutta syntyi kestävän kehityksen pohdinnasta, mikä ei varmaan ole sattuma. Vaikeat ongelmat vaatinevat elämyksellistä asennetta."

Seminaarin osallistujat saivat ilmeisesti työpajaan ja kilpailuun aineksia muista vierailukohteista ja ensimmäisen illan vapaa-ajan ohjelmasta. Näitä seikkoja emme tietoisesti olleet osanneet ottaa huomioon, mutta kokonaisuuden kannalta aivoriihi näytti sopivan hyvin seminaarin ohjelmaan.

Opintojakson näkökulmasta tällainen kokeilu palveli hyvin opiskelijoiden osallistumista todelliseen toimintaan jo aivan opintojakson alussa. Samalla käytiin läpi hyvin tiiviissä ja yksinkertaistetussa muodossa elämystuotteen toteutus. Lisäksi keskusteltiin opiskelijoiden suhteesta matematiikkaan yleensä ja puhuttiin matematiikan opetukseen liittyvistä henkilökohtaisista kokemuksista. Samalla käsiteltiin sitä, mikä on seminaa-

ri, millaisista "palveluista" se muodostuu, millainen on seminaarin "käsikirjoitus", mikä on seminaarien tarkoitus ja millaisia mahdollisuuksia seminaari tarjoaa elämystuotteiden suunnitteluun ja palvelumuotoiluun soveltamiseen. Opiskelijoiden kirjoittamista raporteista ilmeni, että odotukset työpajojen onnistumisesta eivät olleet kovin korkealla:

"Ennen työpajaa jännitimme, kuinka tällainen kohderyhmä tulee ottamaan reilusti luovuutta vaativan tehtävän vastaan. Oletimme tunnelman olevan jäykkä ja ideoita pitää rutistaa osallistujista esiin."

Opiskelijoille asetelma olin jossakin määrin epätavallinen. Muotoilijoiden ja kulttuurituottajien koulutukseen ei juuri matematiikan opintoja liity ja monilla oli epämieluisia muistoja matematiikan opiskelusta. Lisäksi osa epäili matematiikanopettajien intoa osallistua aivoriihitoimintaan. Toinen arveluttava asia oli se, että opiskelijat vetäisivät ryhmää, jossa oli vain opettajia. Opiskelijat joutuivat "epämukavuusalueelle". Opiskelijoiden raporttien perustella vaikuttaa siltä, että eksponentiaalinen elämys toimi hyvin, jopa paremmin, kuin osa opiskelijoista oli pelännyt. Myös omat ennakkoluulot hieman vierasta ammattikuntaa kohtaan tulivat ilmeiseksi.

"Lähinnä stereotyyppiset odotuksemme matemaatikasta kiinnostuneita henkilöitä kohtaan osoit tautuivat onneksi virheellisiksi."

"Minua arvelutti, kuinka workshop tulee onnistumaan, enkä osannut odottaa, mitä työpajasta seuraa."

Opiskelijat oli ohjeistettu tekemään havaintoja

opettajien työskentelystä. Raporteissa olikin paljon hyvä huomioita ja arvioita opettajien työskentelystä. Koska sama tehtävä oli tehty edellisen viikon tunneilla, pystyivät opiskelijat vertaamaan opettajaryhmien työskentelyä omiin kokemuksiinsa.

”Kun ryhmäni pääsi aloittamaan tehtävän, alkoi ideoita syntyä heti. Erona omaan työskentelyyni, he kiinnostivat paljon enemmän huomiota yksityiskohtiin.”

”Työskentely sujui hyvin ja ilmapiiri oli mukava, kaikilla tuntui olevan hauskaa.”

”Erityisen mielissäni olin siitä, kuinka perusteellisesti he ottivat huomioon tehtävänannon ja rajasivat toimien sen puitteissa onnistuneesti.”

”Vaikka en ymmärtänyt matemaattisista funktioista mitään, selityksien perusteella ne vaikuttivat toteen käyville kyseiseen tehtävään.”

Opiskelijat arvioivat omista raporteistaan itse toteutustapaa uusien ideoiden kehittämisen välineenä varsin myönteiseen sävyyn. Opetuksen tavoitteena oli perehdyttää opiskelijoita sellaisiin menetelmiin, joita voidaan käyttää tuotekehitysprojektin alkupäässä. Siihen nähden opiskelijoiden kuvaukset viittaavat siihen, että tavoite toteutui hyvin. Opiskelijat osoittivat, että he pystyivät hahmottamaan työpajan taustalla olevat hyödyt ja erot muuntyyppiseen aineiston keräämiseen. Lisäksi he ymmärsivät, miten menetelmää voitaisiin soveltaa muissa yhteyksissä.

”Vastaavaa työpajaa voisi hyödyntää palvelujen

kehittämisessä esimerkiksi kartoittamaan käyttäjien toiveita ja odotuksia. Erilaisilla tehtävänannoilla saadaan selville myös yleisimmät viat palveluissa, sekä käyttäjien kehitysehdotuksia tilanteen pelastamiseksi.”

”Työpajamaisessa tehtävässä korostuu osallistumisen päällimmäiset arvot. Mitä henkilöt pitävät tärkeänä, ja mikä heille on vähäpätöistä? Työpaja luo ympäristön, jossa osallistujat voivat rennosti vaihtaa mielipiteitään ja todella luoda jotain.”

”Yhteisöllinen ideointi sopii mielestäni erinomaisesti palveluiden kehittämisen ja muotoilemisen työvälineeksi. Ryhmäkeskusteluissa tuli mielestäni hyvin esille ne kohdat, joissa parannettavaa osallistujien mielestä oli.”

Tälläkin kerralla monia asioita olisi voinut ja pitänyt tehdä paremmin. Aikataulu varsinkin ideoinnin lopputulosten käsittelyssä oli aivan liian kireä. Työn tulosten dokumentointi jäi harmittavan puutteelliseksi, eikä työpajoissa kehitettyjä ideoita lähdetty työstämään konkreettisemmiksi konsepteiksi tai tuoteaihoiksi.

POHDINTA

Ekspontiaalinen elämys osoittaa, että aivorihihtyyppiset aktiviteetit toimivat hyvin yhteisinä opinnollisina kokonaisuuksina silloinkin, kun työpajaan osallistuvien henkilöiden ammatilliset taustat ja lähtökohdat ovat erilaisia. Kulttuurialan opiskelijoiden vetämät aivorihiht, joissa työskenteli matematiikanopettaja, pystyivät työskentelemään tehokkaasti ja onnistuivat tuottamaan

EKSPONENTIAALINEN ELÄMYS - KUTEN MIKÄ TAHANSA AIVORIIHTYYPPINEN TOIMINTA SOPII MONIEN ERILAISTEN PALVELUIDEN KEHITTÄMISEEN.

suuren määrän kiinnostavia ehdotuksia. Roolien vaihdos voisi olla raikas kokeilu muutenkin. Yksi opiskelija ohjaajamassa ryhmää opettajia -toimintamalli saattaisi tuottaa kiinnostavia tuloksia muistakin teemoista.

Eksponentiaalinen elämys - kuten mikä tahansa avorihityyppinen toiminta sopii monien erilaisten palveluiden kehittämiseen. Tavoitteena on elämysten kautta saavutettava uusi näkökulma, ei niinkään valmis tuote. Avorihitoimintaan osallistumisen kynnys on opiskelijoillakin melko korkealla. Tekemämme kokeilu kuitenkin osoitti, että kokemukset itse avorihien toteutuksesta ovat opiskelijoille myönteisiä, jos ideointityöpaja on hyvin

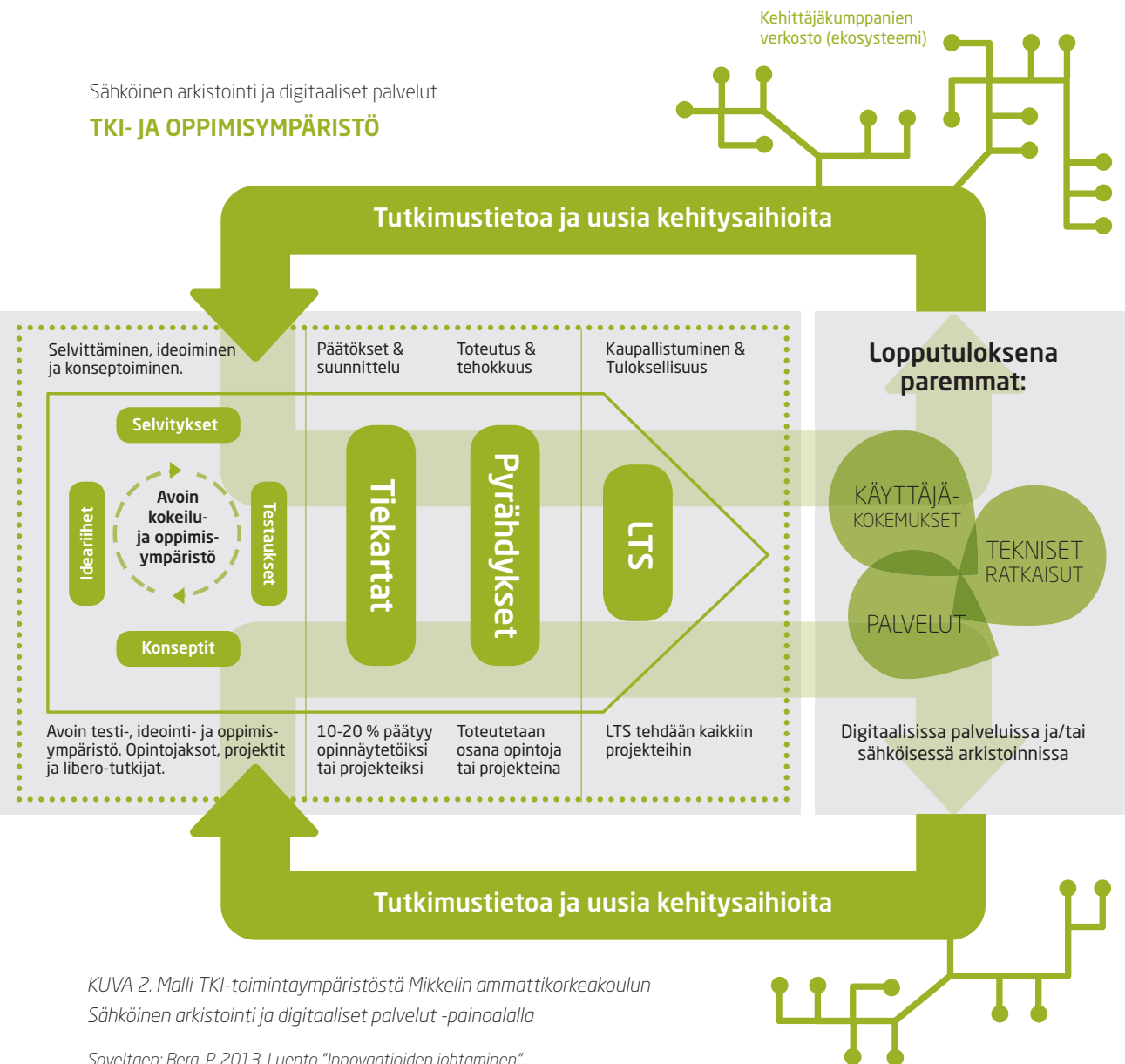
suunniteltu ja sillä on perusteltu, luonteva yhteys opintojakson sisältöön ja tässä tapauksessa työelämään, eli kansalliseen ammattilaisseminaarin ohjelmaan. Lisäarvoa olisi tuottanut se, jos eksponentiaalinen elämys olisi voitu liittää myöhempään, opiskelijoiden tuotekehitysprojektiin ja ideoita olisi kehitelty pitemmälle.

suunniteltu ja sillä on perusteltu, luonteva yhteys opintojakson sisältöön ja tässä tapauksessa työelämään, eli kansalliseen ammattilaisseminaarin ohjelmaan. Lisäarvoa olisi tuottanut se, jos eksponentiaalinen elämys olisi voitu liittää myöhempään, opiskelijoiden tuotekehitysprojektiin ja ideoita olisi kehitelty pitemmälle.

entistä paremmin ideoiden jatkotyöstäminen, aina kaupalliseksi tuotteeksi asti. Kuviossa 2 on luonnos Mikkelin ammattikorkeakoulun sähköisen arkistoinnin ja digipalveluiden painoalan tulevasta TKI-ympäristöstä, joka havainnollistaa avorihityöskentelyn asemaa TKI-prosessin kokonaisuudessa.

Sähköinen arkistointi ja digitaaliset palvelut

TKI- JA OPPIMISYMPÄRISTÖ

KUVA 2. Malli TKI-toimintaympäristöstä Mikkelin ammattikorkeakoulun Sähköinen arkistointi ja digitaaliset palvelut -painoalalla

Soveltaen: Berg, P. 2013. Luento "Innovaatioiden johtaminen".

Avorihityöskentelyn periaatteet sopivat hyvin monialaisen toiminnan kehittämisen moottoriksi. Mikkelin ammattikorkeakoulun sähköisen arkistoinnin ja digipalveluiden painoalalla on otettu käyttöön avorihimalliin perustuva "iltakoulu", jossa sovelletaan erilaisia yhteisöllisiä ideointi- ja ennakoitimenetelmiä. Toiminnan tavoitteena on saada aikaan uusia näkökulmia painoalalla kehittämisen kohteena oleviin teemoihin ja saada erilaisten ammattikuntien edustajat paremmin ymmärtämään toisiaan. Eksponentiaalinen elämys on rohkaiseva esimerkki siitä, että avorihitoiminta sopii hyvin tällaiseen tarkoitukseen.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnassa olisi luontevaa hyödyntää monialaista osaamista juuri uusien näkökulmien synnyttämiseen. Opiskelijaryhmien käyttäminen työpajojen vetäjinä ja työpajojen jäseninä olisi hyvä kiinnittää entistäkin kiinteämmin osaksi TKI-toiminnan alkupään ideointia tavalla, jossa huomioitaisiin

TKI-prosessin alkuun tarvitaan entistä joustavampia ratkaisuja. TKI-toimintaan liittyvät toimenpiteet voivat olla hyvin pienimuotoisia ja entistä enemmän opetukseen liittyviä. TKI-toimintaympäristössä tarvitaan suoraa ja avointa vuorovaikutusta, joka ruokkii pidemmälle viettäviä tuotekehitysprojekteja, mutta joka on myös luonteva osa opetusta. Näin ajateltuna TKI-toiminnan ja opetuksen vuorovaikutus on molemmille hyödyllistä ja tuottavaa. TKI-prosessin alkupäähän on luotava tilaa vapaalle kehittämiselle, joka edeltää varsinaista projektoitua kehittämistä. Systemaattinen, ammattilaisia, opiskelijoita ja eri ammattiryhmiä yhdistävä avorihitoiminta, kuten Eksponentiaalinen elämys oli, on esimerkki avoimen tuotekehitysympäristön alkupään toiminnasta, joka ei vaadi pitkälle menevää asiantuntemusta, mutta joka voi vaikkapa palvelujen uudistamisessa tuottaa nopeasti kehittämiskelpoisia ideoita ja hyviä oppimiskokemuksia.

LÄHTEET

FHEEC 2012. From the bottom up. Evaluation of RDI activities of Finnish Universities of Applied Sciences. Publications of the Finnish Higher Education Evaluation Council. 7:2012 Publications.

Ojasalo K. & Moilanen T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.

Spaapen J. & van Drooge L. 2011. Introducing 'productive interactions' in social impact assessment. Research Evaluation, 20(3), 211-218 [referred: 5.3.2013]. Access method: <http://www.ingentaconnect.com/content/beechn/rev>

Uotila P. 2011. Cultural ecology and tourism. In Halonen, Katri & Hero, Laura-Majja (eds.) Cultural manager 2020. Visions of future. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. [referred: 1.2.2013]. Access method: <http://tuottaja2020.metropolia.fi>

Julkaisemattomat lähteet: Berg P. Innovaatioiden johtaminen. Luento 13.2.2013 KINOS-koulutus.

TEKSTI: Taisto Hirvonen, projektipäällikkö, Etelä-Savon ammattiopisto | Eeva Koljonen, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu **KUVAT:** Jesse Haaja

by earning | learn

Earning by learning - yrittäjyyden edistäminen oppilaitoksissa

TAVOITE

Earning by learning -ryhmän tavoitteena oli lisätä Mikkelin seudulla toimivien oppilaitosten välistä yhteistyötä henkilötasolla erityisesti yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden edistämiseksi. Opiskelijayrittäjyyden kehittäminen on oppilaitoksissa yhtenä painopistealueena.

Eri oppilaitoksiin tehtyjen benchmarking-käyntien tavoitteena oli tutustua erilaisiin yrittäjämäistä pedagogiikkaa soveltaviin malleihin ja käytänteisiin.

TOIMENPITEET

Lähinnä opetushenkilöstölle suunnatuilla toimenpiteillä pyrittiin lisäämään yrittäjämäisen pedagogiikan käyttöä opetuksessa.

Keväällä 2012 ryhmän suunnitelmissa oli kehittää yrittäjyyskasvatuksen verkkokurssia ammatillisten oppilaitosten henkilöstölle. Pohdintojen jälkeen verkkokurssin kehittäminen eriytettiin mm. työn haastavuuden vuoksi Aalto-yliopiston Pienyrityskeskukseen hankesuun-

nitelmaan. Hankesuunnitelma sai vuoden 2012 - 2013 vaihteessa myönteisen rahoituspäätöksen Etelä-Savon maakuntaliitosta, ja verkkokurssin kehittäminen on nyt osa KIMMOKE-hanketta (EAKR).

Opiskelijayrittäjyyden edistämiseksi järjestettiin NY-yrittäjien ohjaajakoulutus yhteistyössä FIRMAXI- ja YES-keskus -hankkeiden kanssa 14.9.2012. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 17 henkilöä, joista 2 Mamkista ja 15 Esedusta.

HOPE Kipinä -valmennus, 7 h, järjestettiin Taitolassa 31.1.2013 osana FIRMAXI-hankkeen toteutusta. Tilaisuuden vetäjinä toimivat mm. tiimivalmentaja Vilma Mutka ja Tiimiakatemia perustaja Johannes Partanen. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 92 henkilöä, joista suurin osa oli esedulaisia opiskelijoita ja opettajia. Päivän teemana oli yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen tiimityömenetelmin.

NY-yrittäjyyden kehittäminen Esedussa ja yrittäjyyden edistäminen Mamkin restonomien koulutuksessa valittiin ryhmälle pidempikestoiseksi kehittämistehtäviksi, joista kummastakin on laadittu omat CASE-kuvaukset.

CASE NY-YRITTÄJYYS ESEDUSSA

Lukuvuoden 2012 - 2013 aikana Esedussa perustettiin yhteensä 14 NY-yritystä NY Vuosi yrittäjänä-ohjelman mukaisesti. Näistä perustetuista yrityksistä 10 toimi rakennus- ja puualalla ja 4 leipomoalalla. NY-yritystoiminnasta kerättiin kokemuksia NY-yritysten ohjaamisesta, NY-yritystoiminnassa oppimisesta ja yritystoiminnan integroinnista muuhun opetukseen. Kokemusten tuloksia hyödynnettiin toiminnan edelleen kehittämisessä ja ne levitetään myös muiden oppilaitosten käyttöön.

Haasteita:

Haasteita NY-yrittäjyyden laajentamiselle ovat aiheutaneet mm. se, ettei NY-yrittäjyys ole ollut opetussuunnitelman selkeästi tukema oppimismenetelmä, eikä sitä tunneta kovinkaan laajalti opetushenkilöstön keskuudessa. Omakohtaisia kokemuksia ei kovinkaan monella opettajalla ole ollut ennestään, eivätkä oppimisympäristöt ole aina tukeneet opiskelijakeskeistä toimintaa.

Haasteena on nähty myös se, ettei oppilaitoksen hallinnoimien tilojen ja laitteiden vuokraustoimintaa ole ohjeistettu, jolloin vuokrauskäytännöt ovat vaihdelleet eri aloilla. Opettajilla ei ole ollut tiedossa opiskelijavuokruutusten kattavuutta, ja vastuukysymykset ovat olleet myös epäselviä. Uudenlaisen toiminnan tuomat oppilaitoksen ja seudun yritystoiminnan väliset kilpailuasetelmat ovat myös olleet pohdinnan alla.

Joissakin tilanteissa on ollut epäselvää, kuka on vastuussa opiskelijayritysten toiminnan markkinoinnista ja asiakashankinnasta, ja miten asiakaskontakteja luodaan.

Ratkaisuja:

Lukuvuoden 2012 - 2013 aikana kerättiin kokemuksia NY-yrittäjyydestä, ja kokemusten pohjalta haettiin rat-

kaisuja todettuihin ongelmiin. Opetussuunnitelmatyössä huomioitiin NY-yrittäjyys suunnitelmien päivityksen yhteydessä. Esimerkiksi talonrakentamisen perustutkinossa rakentamispalvelut-opintokokonaisuus suunniteltiin siten, että se mahdollistaa NY-yrittäjyyden koko lukuvuoden ajalle. Osaamisen näytöt voidaan luontevasti toteuttaa osana yritystoimintaa.

NY-yrittäjyydestä kerättiin kokemuksia ja niitä levitettiin systemaattisesti oppilaitoksen sisällä. Esimerkkinä tästä on 22.5.2013 järjestetty tilaisuus, jossa kerrottiin ohjaajina toimineiden kokemuksista ja muista opiskelijayrittäjyyttä helpottavista ratkaisuista. Oppilaitoksen omistamien tai hallinnoimien tilojen ja laitteiden vuokrauskäytännöt ohjeistettiin, ja siten parannettiin opiskelijayritysten toimintamahdollisuuksia.

Opiskelijoiden tapaturmavakuutusten kattavuus selvitettiin vakuutusyhtiöstä, ja käytössä olevasta vakuutusturvasta on tiedotettu henkilöstölle ja opiskelijoille. Vakuutusturva kattaa NY-yrittäjyyden silloin, kun toiminta liittyy selkeästi ohjattuun opiskeluun.

NY-yrittäjien ja ohjaajan välistä vastuuta on selkeytetty: opiskelijoille on korostettu, että NY-yrittäjät kantavat itse sekä juridisen että taloudellisen vastuun tekemisistään. Ohjaajan velvollisuus on antaa asiantuntemustaan NY-yrittäjien käyttöön, mutta varsinaisesta yritystoimintaan liittyvästä päätöksenteosta vastaavat opiskelijat itse. NY-toimisto on ottanut vastuuvakuutuksen kaikille rekisteröidyille NY-yrityksille, mikä osaltaan pienentää yritystoimintaan kohdistuvia riskejä.

Opiskelijayritykset toimivat pienimuotoisesti, jolloin varsinaisesta kilpailusta alan yritysten kanssa ei voida puhua. Opiskelijayritysten tuotteiden ja palveluiden markkinointia tuetaan siten, että yritysten tuotteet ja palvelut ovat haluttaessa esillä oppilaitoksen verkkosivuilla. Lukuvuosien 2012 - 2013 ja 2013 - 2014 aikana kehitetään Esedun myymälää palvelemaan sekä oppilai-

toksen että opiskelijayritysten tuotteiden ja palveluiden markkinointia ja myyntiä.

Mahdollisuuksia:

Yhteistyötä eri koulutusalojen välille voidaan lisätä edelleen. Yhteistyö eri koulutusalojen välillä tuo onnistuessaan lisäarvoa opiskelijayrittäjyydelle ja luontevan yhteistyöfoorumin eri alojen opettajille. Myös seudun oppilaitosten välinen yhteistyö opiskelijayrittäjyyden toteuttamisessa on mahdollista esimerkiksi siten, että tuotteiden suunnittelu tapahtuu korkea-asteen ja valmistus toisen asteen yrittäjäopiskelijoiden toimesta.

Tiimiakatemia-mallin soveltaminen toisella asteella ja korkea-asteella toisi lisää yrittäjämäistä toimintaa oppilaitoksiin. Tämä edellyttää opetushenkilöstölle suunnatun Tiimimestari-koulutuksen läpikäyntiä, jotta mm. hyvät käytänteet tulevat tutuiksi. Yrittäjyysopettajien ja -kehittäjien yhteistyöfoorumi voidaan käynnistää oppilaitosrajapinnat ylittävänä toimintana.

Jatkosuunnitelmia:

Opiskelijayrittäjyyttä kehitetään ja lisätään edelleen. Tavoitteena on, että opiskelijayrityksissä on opiskelijoita kaikilta koulutusaloilta jo lähitulevaisuudessa. Jotta tähän tavoitteeseen päästään, tarjotaan opetus- ja opetuksen tukihenkilöstölle opiskelijayrittäjyyteen liittyvää koulutusta vuosittain.

Lisäksi yhteistyöfoorumin käynnistämistä seudun eri oppilaitosten välisenä yhteistoimintana valmistellaan lukuvuoden 2013 - 2014 aikana, opetussuunnitelmatyötä jatketaan ja opiskelijayrittäjyyttä osana ammatillista koulutusta pidetään esillä oppilaitoksissa sekä julkisuudessa. Hyvät esimerkit kannustavat!

Esedussa jatketaan opiskelijayrittäjyyden kehittämistä KINOS- ja FIRMAXI-hankkeiden päätyttyä.

CASE YRITTÄJYYS PALVELUJEN TUOTTAMISEN JA JOHTAMISEN KOULUTUSOHJELMASSA MAMKISSA

Mikkelin ammattikorkeakoulun Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmassa (restonomi) yhtenä painopistealueena on ollut innovaatio- ja yrittäjyysopin-
tojen lisäksi sisäisen yrittäjyyden lisääminen oppimispro-
sesseihin.

Restonomiopiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyyspedagogiikkaan

Restonomiopiskelijoiden näkemyksiä sisäisestä yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toimintatavasta osana opintoja selvitettiin pienryhmätyöskentelyn ja yrittäjyyskyselyn avulla keväällä 2013. Pienryhmätyöskentelynä opiskelijat pohtivat korkeakouluopiskelijoille suunnatun NY - Oma Yritys -toiminnan mahdollisuuksia osana opintoja sekä ideoivat restonomeille sopivia opiskelijayrityside-
oita.

NY - Oma Yritys -toiminnan vahvuus opiskelijoiden mielestä on se, että turvallisessa ympäristössä olisi mahdollisuus kokeilla yrittäjyyttä ohjatusti. Samalla voisi oppia yrityksen perustamisen prosessin eri vaiheet ja yritystoiminnasta saisi kokemusta. Kokemuksen jälkeen yrittäjäksi lähtemisen kynnys olisi myös matalampi. Verkottuminen opiskelun aikana nähtiin mahdollisuutena. Hyvänä pidettiin sitä, että toiminta mahdollistaisi käytännön ja teorian yhdistämistä, uusien innovaatioiden kehittämistä, omien yrittäjäominaisuuksien testaamista sekä opettaisi tiimityön tärkeyttä käytännössä. Yrittäjyys nähtiin myös tärkeänä osana restonomian osaamis-
ta, koska alan työpaikoilla toimitaan liiketaloudellisten ja yrittäjämäisten periaatteiden mukaan. NY - Oma Yritys -toiminnan kuitenkin pelätään vievän liikaa aikaa muista

NY - OMA YRITYS -
TOIMINNAN VAHVUUS
OPISKELIJOIDEN MIELESTÄ
ON SE, ETTÄ TURVALLISESSA
YMPÄRISTÖSSÄ OLISI
MAHDOLLISUUS KOKEILLA
YRITTÄJYYTTÄ OHJATUSTI.

opinnoista ja opinnot saattaisivat viivästyä, yrittäjyyden myös pelättiin vaikuttavan opintotukiin ja vaativan paljon ajankäyttöä ja resursseja. Opiskelijoiden mielestä NY - Oma Yritys -toimintaan ryhtymisen tulee olla vapaaehtoista eikä siihen saa pakottaa.

Ideariihissä opiskelijat pohtivat restonomeille sopivia yritysideoita. Suurin osa ideoista oli perinteisiä, kuten ravintola, kahvila, pubi, kioski, ateriapalvelu ja torikauppa. Kyseisten liikeideoiden ongelma on jatkuva työvoiman tarve ja isot alkuinvestoinnit fyysisiin tiloihin; tämä ei ole mahdollista opiskelijaryityksissä. Erilaiset myyntipalvelut, tuotekehitys, tilausruoka- ja pitopalvelu, kakkujen koristeiden valmistus, kakku- ja leivonnaispalvelut, puhtaanapitoon ja avustamiseen liittyvät palvelut, minikahviot, nettikaupat, olut- ja viinitasting-tilaisuuksien järjestäminen, tarjoiluapu ja tapahtumien järjestämiseen liittyvät yritysideoita puolestaan olisivat sellaisia, että niitä voitaisiin hoitaa myös opiskelun ohessa.

Yrittäjyyskyselyn tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden näkemyksiä sisäisestä ja ulkoisesta yrittäjyydestä restonomiopinnoissa. Yrittäjyysnäkökulma on esillä jo aiemmissa opinnoissa, sillä kaikki vastanneet ovat opiskelleet yrittäjyyttä jo ennen ammattikorkeakouluopintoja peruskoulussa, lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa.

Kyselyssä opiskelijoita pyydettiin arvioimaan sisäisen yrittäjyyden tärkeyttä asteikolla 1 - 5, (1 ei tärkeä - 5 erittäin tärkeä). Sisäinen yrittäjyys määriteltiin seuraavasti: "Itseohjautuva, oma-aloitteinen, sisäisen motivaation omaava tavoitteen asetantaan kykenevä omilla aivoilla ajatteleva vastuunkantaja, jolla on kuva kokonaisuudesta ja hän kykenee näkemään syy-seuraussuhteita ja hänellä on halua kehittää itseään. Sisäinen yrittäjä on innokas ja aloitteellinen ja kestää myös epämiellyttäviä asioita, kuten epävarmuutta. Sisäinen yrittäjyys on asennetta ja myönteinen suhtautumistapa uuteen ja

yleensä asioihin."

Sisäinen yrittäjyys nähtiin erittäin tärkeänä asiana opinnoissa yleensä (4,1). Kuitenkin teoriaopinnoissa (3,3) sisäisen yrittäjyyden merkitys opiskelijoiden mielestä on vähäisempi kuin opinnoissa yleensä (4,1), ryhmä- ja tiimityötehtävissä (4), projektiopinnoissa (4,1) tai käytäntöön painottuvilla opintojaksoilla (4,3). Erityisen tärkeäksi sisäinen yrittäjyys arvioitiin työelämässä (4,5) ja työharjoittelussa (4,4).

Opiskelijat toimivat sisäisen yrittäjyyden määritelmän mukaisesti huomattavasti heikommin opiskelutilanteissa kuin he arvioivat sisäistä yrittäjyyttä tarvittavan opinnoissa. Vastausten mukaan opiskelijat arvioivat toimivansa sisäisen yrittäjyyden periaatteiden mukaisesti työelämässä parhaiten (4,3), mutta opinnoissa yleensä melko heikosti (3,3) ja teoriaopinnoissa vieläkin heikommin (3). Ryhmä- ja tiimitöissä (3,5) sekä käytännöllisillä opintojaksoilla (3,9) sisäisen yrittäjyyden toimintatavat ovat paremmin käytössä. Opiskelijoilla näyttäisi olevan sisäisen yrittäjyyden potentiaalia, joka tulisi opetus- ja oppimismenetelmävalinnoilla saada käyttöön.

Opiskelijat toteavat, että inspiraation sisäiseen yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintatapaan tulee lähteä opiskelijasta itsestään. Yrittäjyyttä pidetään tärkeänä osana restonomiopintoja, ja sisäinen yrittäjyys on yksilöllistä eikä sitä kaikilta löydy. Opiskelijoiden mielestä yrittäjyysopintoja voisi olla enemmän tarjolla, ja varsinkin opintojaksojen sisällä sisäinen yrittäjyys ja yrittäjämäinen toimintatapa voisivat painottaa huomattavasti nykyistä enemmän. Opiskelumenetelmät voisivat kannustaa sisäiseen yrittäjyyteen huomattavasti enemmän.

Tehokkaimmiksi sisäisen yrittäjyyden menetelmiksi opiskelijat arvioivat tekemällä oppimisen aidoissa työtilanteissa, yrittäjien ja työelämän vierailut oppilaitoksessa ja vierailut yrityksiin. Yrittäjämäinen toimintatapa tulisi opiskelijoiden mielestä olla näkökulmana opin-

tojaksoilla ja erilaiset todelliset yritys-caset opinnoissa tukisivat sisäisen yrittäjyyden oppimista.

Työelämän edustajien ja asiantuntijoiden vierailuja oppilaitokseen on ollut kohtuullisesti, mutta opiskelijoiden vierailuja työpaikoille tulisi lisätä. Opintotarjonnan tulisi olla enemmän innovaatio- ja yrittäjyysopintoja, joiden tarjontaa Mamkissa onkin jo lisätty lukuvuodelle 2013 - 2014. Myös tiedottamista tarjolla olevista opinnoista tulee tehostaa. Opiskelijoiden mielestä työelämän caseja opinnoissa on liian vähän, ja myös oppimista aidoissa työtilanteissa työelämässä tulisi lisätä.

Opiskelijoilta kysyttiin, lähtisivätkö he NY - Oma Yritys -ohjelmaan mukaan, jos siihen olisi opintojen aikana mahdollisuus. Vastanneista 21 opiskelijasta neljä ilmoitti lähtevänsä mukaan, 11 ilmoitti harkinnan jälkeen mahdollisesti osallistuvansa, 7:ää opiskelijaa asia ei kiinnostanut. Opintojen jälkeen yrityksen ilmoitti perustavansa 2 opiskelijaa, 11 ehkä ja 8 ei perusta yritystä.

Yrittäjyyden edistäminen restonomien opinnoissa

Yrittäjyyden edistäminen opinnoissa voidaan nähdä monitasoisena prosessina. Hägg (2010) määrittelee yrittäjyyden oppimisprosessin neljään vaiheeseen, jotka ovat

- Oppia ymmärtämään yrittäjyyttä
- Oppia yrittäjämäistä toimintatapaa
- Oppia yrittäjyydessä
- Oppia yrittäjäksi

Metodeina yrittäjyyteen oppimisessa voidaan pitää kokemuksellisuutta, kokeilua, luovuutta, valppautta,

kriittistä ajattelua, vuorovaikutusta, aktiivista toimintaa ja monimutkaisissa tilanteissa toimimista.

Oppilaitoksen tehtävä on järjestää oppiminen vastaamaan työelämän tarpeita. Yrittäjämäinen lähestymistapa ja pedagogiikka näyttäisivät soveltuvan hyvin restonomien opintoihin sekä opintosisältöinä ja myös menetelmällisesti. Yritysyhteistyön kehittäminen onkin keskeinen painopistealue. Oppilaitoksen on myös luotava toimintaympäristö ja edellytykset, joissa yrittäjyyttä voidaan oppia. Mamkilla on Kasarmin Kampuksella kolme eri liikeideoin toimivaa ravintolaa, joissa opiskelijat voivat työelämän harjoittelujaksojen lisäksi oppia toimimaan yrittäjyydessä.

Edellä mainitut seikat oletettavasti myös lisäävät opiskelumotivaatiota ja parantaisivat oppimistuloksia. Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman toteutukseen lisätään yrittäjyyttä menetelminä ja tarjotaan lisäksi oppilaitoksen innovaatio- ja yrittäjyysopintoja. Yrittäjyydessä oppimista voitaisiin toteuttaa perustamalla restonomien koulutusohjelmaan osuuskuntayritys tai käynnistämällä NY - Oma Yritys -ohjelman mukainen toiminta. Molemmat toimintamallit sopisivat restonomeille.

Benchmarking-vierailujen aikana tuli esille, että toiminnan tulee olla organisoitua ja johdettua. Tämä tarkoittaa sitä, että myös johdon on sitouduttava yrittäjämäisen pedagogiikan resurssien ja toimintaedellytysten luomiseen sekä toiminnan tukemiseen oppilaitoksessa. Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmassa on tarkoitus jatkaa yrittäjyyspedagogiikan kehittämistä ja opiskelijayritysten perustamista KINOS-hankkeen päätyttyä.

TEKSTI: Reetta Hirsimäki, koulutus suunnittelija/ projektikoordinaattori, Etelä-Savon ammattiopisto | Tommi Issakainen, projektikoordinaattori, Otavan Opisto | Tuija Jaakkola, opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto | Tuula Kontinen, opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto | Minna-Mari Mentula, palvelupäällikkö, Mikkelin ammattikorkeakoulu | Hannu Turunen, projektiasiantuntija, Mikkelin ammattikorkeakoulu **KUVAT:** Jesse Haaja

Oppimiskeidas oppimisen janoon - nauti ja virkisty!

OPPIMISKEITAAN SYNTY

KINOS-hankkeen tavoitteena oli luoda aktiivista vuorovaikutusta ja toimivaa yhteistyötä Mikkelissä toimivien koulutusorganisaatioiden välille. Sellaista tapahtui innovaatiovalmennuksen aikana Keidasryhmälle, jonka jäseniä työskentelee Etelä-Savon ammattiopistossa (Esedu), Otavan Opistossa ja Mikkelin Ammattikorkeakoulussa (Mamk). Keidasryhmän yhteiseksi kehittämisenäkymäksi muotoutui virtuaalinen oppimisympäristö, Oppimiskeidas, joka mahdollistaa luontevan yhteistyön eri oppilaitosten kesken.

VIRTUAALISEN KEITAAN RAKENTAMINEN

Otavan Opiston ja Esedun henkilökunta loivat virtuaalisen Keidas-oppimisympäristön vuoden 2013 alussa. Oppimisympäristön kautta on tarkoitus tarjota opiskelijoille hyödyllistä ja heitä kiinnostavaa tietoa alueen muiden oppilaitosten tapahtumista, mahdollistaa joustava ja laaja-alainen verkko-opiskelu sekä toimia oppilaitoksia yhdistävänä tietoportaalina. <http://www.oppimiskeidas.fi>.

Tiedon digitalisointi mahdollistaa vapaamuotoisen opiskelun järjestämisen Oppimiskeitaalla.

Vain mielikuvitus on rajana mietittäessä tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämistä. Esimerkkeinä tästä ovat livelähetykset, videot, blogit, wikit ja pelit, jotka voivat olla mukana tuomassa uutta ajattelua opetukseen ja ohjaukseen. Opiskelijat voivat tuottaa opiskelumateriaalia ja tuotoksia Oppimiskeitaalle; he voivat tutustua sen tarjontaan 24/7. Oppiminen voi olla myös hauskaa.

GRILLIKAUDEN AVAJAISET - ENSIMMÄINEN KOELÄHETYS OPPIMISKEITAALLE

Oppimiskeitaan ensimmäinen live stream -lähetyksenä "Grillikauden avajaiset" tuotettiin Ravintola DeXin oppimISRavintolasta virtuaaliselle alustalle. Itse lähetystä alettiin suunnitella Keidasryhmässä alkuvuodesta 2013. Punaisena lankana oli luoda eri koulutusorganisaatioihin Oppimiskeitaita, jotka voivat olla virtuaalisia alustoja, fyysisiä tiloja tai sosiaalisia kohtaamispaikkoja. Grillikauden avajaisissa yhdistettiin live stream -lähetyksellä fyysiset tilat ja sosiaalinen oppimISRavintolokokemus virtuaalisen bambuser-alustan avulla Mamkin, Esedun ja

VAIN MIELIKUVITUS ON RAJANA
MIETITTÄESSÄ TIETO- JA VIESTINTÄ-
TEKNIIKAN HYÖDYNTÄMISTÄ.

Otavan Opiston välillä. Kun toisaalla tapahtuu, voidaan se välittää toisaalle ja tallentaa nykytekniikan avulla Oppimiskeitaalle myöhempää opetuskäyttöä varten. Grillikauden avajaiset oli myös kaikille avoin Kampusfestareiden yleisötapahtuma.

Grillikauden avajaisista rakennettiin alusta lähtien monialaista oppimistapahtumaa. Alkukevään 2013 aikana tapahtumaan kiinnitettiin opintojaksoja monialaisesti. Lähetysten tuotti ja taltioi Mamkin Tapahtuma-akatemia ja Monikameratuotanto-opintojakso. DeXin keittiön valtasivat Mamkin Gastronomia-opintojakson opiskelijat. Esedun marata-alan työssäoppijoita oli myös mukana toteuttamassa tapahtumaa. Esedun kokkiopiskelijat seurasivat live stream -lähetystä ja arvioivat lähetystä Oppimiskeitaan Webropol-kyselyn avulla. Mekkala ry ja Mamkin kulttuurituottajat toteuttivat tapahtuman käsikirjoituksen yhteistyössä Tapahtuma-akatemian kanssa. Lähetysten kameratuotantoa ja käsikirjoitusta yhdistettiin toisiinsa kameroiden, spottien, juonnon ja musiikin avulla. Teollisen muotoilun opiskelijat havainnoivat Oppimiskeitaan lähetystä, sen laatua, kuvaa, ääntä ja yleistä tapahtuman onnistumista Ravintola DeXissä. Kehittämiseideoita haettiin myös asiakkailta Webropol-kyselyn avulla nettilähetyslinkin kautta.

Esedun Multimediatuotanto-opintojakson datanomiopiskelijat mahdollistivat Grillikauden avajaisten live stream -lähetysten näkemisen Esedun eri yksiköissä. Lähetys näkyi Otavankadulla Ravintola Innon aulassa, Raviradantie 4 - 6:ssa Kahvila Breikissä, Raviradantie 8 - 10:ssä infoTV:n kautta Kahvila Kahvitellassa ja Ravintola Napostellassa sekä Taitolan Kaarisalissa. Kahvila Breikissä ja Kaarisalissa lähetys näkyi Etelä-Savon ammattiopiston Uudet teknologiat eli UPEA-hankkeessa ostetuista kosketusnäyttötelevisioista. Kokeilussa opiskelijat pääsivät testaamaan oppimaansa toteuttamalla Oppimiskeitaan lähetysten.

Grillikauden avajaisia markkinoitiin niin Mamkilla

kuin Esedulla tiedotteiden, bannerien ja infonäyttöjen avulla. Oppimiskeidaspilotin ennakkotunnelmia oli luettavissa myös Kinos-blogista: www.kinos-hanke.fi.

TULOKSIA JA HAASTEITA OPPIMISKEIDAS -PILOTISTA

Grillikauden avajaiset -pilotista saatu palaute oli sekä positiivista että kehittävää. Eri oppilaitoksissa tapahtuvan toiminnan näkyminen sai kiitosta. Muissa oppilaitoksissa tapahtuvan toiminnan näyttämisen uskottiin lisäävän mielenkiintoa ko. oppilaitosta kohtaan. Mielenkiinnon lisäämisellä ja yhteisten toimintojen järjestämisellä pyrittiin madaltamaan yhteisiin tapahtumiin ja koulutuksiin osallistumisen osallistumiskynnystä.

Oppimiskeitaalle pilotoitu Grillikauden avajaislähetys painottui oppilaitosten välisen yhteistyömallin rakentamiseen, lähetysten toteutuksen organisointiin sekä sen tekniseen testaamiseen. Keidasryhmä nimesi pilotin korkean tason lähetykseksi, koska se ei ollut suora taulutietokoneen avulla tehty live stream -lähetys, vaan sen tuottamisessa oli mukana eri oppilaitosasteilla ammattiin koulutautuvia opiskelijoita liikutelvine teknisine kalustoineen. Lähetysten organisointi vaati tapahtuman järjestäjiltä hyvää ennakoivaa valmistelua 3 - 4 kuukautta ennen tapahtumaa. Eri oppilaitosten ja opetusalojen opettajien sekä henkilöstön taustatyöllä ja toimintaraamien ennakkosuunnittelulla taattiin yhteisprojektien opinnollistamisen onnistuminen. Opiskelijoiden monialainen yhteistyö vaatii toiminnan tavoitteen kirkastamista, sitoutumista ja taitoa toimia suunnitelmallisesti yhdessä.

Pilotti osoitti sen, että Oppimiskeitaalla näkyvien live-lähetysten on hyvä olla kokonaisvaltaisesti suunniteltuja, vaihtelevia sisällöltään ja asiantuntevasti juonnettuja. Webropol-kyselyn vastaajista pilotoidun lähetysten

sisältö oli keskimäärin mielenkiintoista ja lähetyksen seuraaminen keskimäärin kiinnostavaa. Juontajan toimintaa pidettiin luontevana. Lähetyksestä sai kiitosta erityisesti työn ja toiminnan näyttäminen keittiössä ja moitetta ajoittainen kuvauksen verkkaisuus. Oppimiskeitaan lähetyksiin ja tallenteisiin tulisikin jatkossa saada näkyviin selkeä aikataulu ja ohjelmisto. Yllättävistä toteutusongelmista, esimerkiksi äänen puuttumisesta, voisi jatkossa ilmoittaa kuvaan liitettävillä teksteillä. Myös koko projektin prosessi, tuotantosuunnitelmat, käsikirjoitukset ja mainosmateriaali voitaisiin tuoda nähtäväksi Oppimiskeitaalle.

Webropol-kyselyn avointen vastausten perusteella korkean tason pilottilähetyksen organisointi ja toteuttaminen oli myönteinen, oppimista ja taitoa lisäävä kokemus opiskelijoille. Sen sijaan valmiin lähetyksen tai tallenteen seuraaminen ei kyselyyn vastanneiden mukaan juurikaan lisännyt käytäntöön sovellettavia taitoja. Pedagogiseksi haasteeksi Oppimiskeitaan pilotista jäi uudentyyppisen oppimiskokemuksen luominen niille opiskelijoille, jotka ovat lähetyksen katsojia. Myös opettajia tulee paremmin saada mukaan kehittämään keidaspedagogiikkaa.

Keidasryhmä näkee tulevan toiminnan haasteina mielenkiintoisen sisällön tuottamisen, palvelun aktiivisen käytön organisoimisen sekä riittävän sinnikkyuden uuden pedagogisen toimintatavan luomisessa oppilaitoksiin. Oppimiskeitaan sisällön tulisi olla mahdollisimman paljon opiskelijoiden itsensä luomaa. Sen tuottamisessa tulisi rohkaista ja tukea opettajia ja opiskelijoita kaikissa toiminnassa mukana olevissa oppilaitoksissa. Toiminnan tavoitteena on luoda Oppimiskeitaalle monialaista oppimiseen liittyvää sisältöä, jotta siitä syntyisi aidosti yli oppilaitosrajojen menevä virtuaalisen yhteistoiminnan ja oppimisen tila.

TULEVAISUUDEN KEIDASKANGASTUKSIA

Mamkin kohdalla Oppimiskeidaspilotissa korostuivat monialainen oppimiskokemus ja ison tapahtuman luomiseen liittyvät tuotannolliset haasteet, joista selvitettiin kunnialla. Jatkossa on tarkoitus tuottaa Oppimiskeitaalle suunnitellusti kaikenlaisia oppimistapahtumia. DeXin oppimiskeitaan "kalifit", toiminnan organisoijat, neuvottelevat eri alojen koulutuspäälliköiden kanssa elokuussa mahdollisista yhteistyökuvioista seuraavalle lukuvuodelle. Näiden neuvotteluiden pohjalta sidotaan eri koulutusalojen opintojaksot mukaan oppimiskeidas-toteutuksiin. Suunnitelmallisuuden avulla saadaan mm. marata-alan, liiketalouden ja it-alan opiskelijat toteuttamaan yhteistyössä oppimiskeidas-toteutuksia esim. videoita, tapahtumia, luentoja, teemakahvilaideoita ja projekteja. DeXin oppimisravintolassa otetaan käyttöön selkeä tapahtumakalenteri. Suunnittele ja toteuta itsesi näköinen projekti -alusta on myös kehitetty KINOS-hankkeessa. Eri koulutusalojen opiskelijat voivat ottaa yhteyttä nimettyihin kalifeihin ja toteuttaa oppimiskeitaalla omia projekteja saaden niistä opintopisteitä. Ravintola DeXin oppimisravintola toimii Mamkin fyysisenä ja sosiaalisena pääoppimiskeitaana. Virtuaalisia oppimiskeitaita on tarkoitus kehittää yhteistyössä Campus-IT:n kanssa Mamkissa. Kasarmin kampuksen kehittämisen yhteydessä huomioidaan myös monialaisten TKI- ja oppimisympäristöjen merkitys yhteisöllisinä tiloina, niin fyysisinä kuin virtuaalisina. Parhaimmillaan Oppimiskeitaalla virkistyy niin henkisesti, fyysisesti kuin virtuaalisestikin.

Esedun suunnitelmissa on toteuttaa kolme fyysistä Oppimiskeidas-tilaa yhteisopiskelua varten. Sen avulla halutaan edistää uudenlaisen ajattelumallin syntyä, jolla luodaan uusia käyttökelpoisia ideoita opiskelijoiden ohjaamiseen ja motivoimiseen. Toiminnan käynnistämiseen tarvitaan kalifi, asiantuntija, joka organisoii, ohjaa ja in-

AVOIMEN INNOVAATION
IDEAN MUKAAN KAIKKEA
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAA
INNOVAATIOITA EI TUOTA
SITÄ KÄYTTÄVÄ YRITYS,
VAAN SE TULEE MUUAL-
TA JA MUOTOUTUU
YHTEISTYÖSSÄ.

nostaa henkilökuntaa uuden oppimisympäristön käytössä. Keidasryhmän pikkupilottien kokemuksien perusteella matalan tason lähetysten eli iPad live -streamauksien, videoklippien ja esittelyvideoiden tuottaminen Oppimiskeitaalle onnistuu esimerkiksi toisen vuosikurssin opiskelijoilta erinomaisesti. Keidasryhmäläisten mielestä monialaisuudella ja virtuaalisella oppimisympäristöllä voidaan luoda uudenlaista oppimista.

Datanomiopiskelijoiden mahdollisuuksia jatkossa on neuvontapalvelun toteuttaminen Oppimiskeitaan tiloissa. Kaikenikäiset tietoteknistä tai puhelinapua tarvitsevat voivat tulla Keitaalle, esimerkiksi ikäihminen voi tulla kysymään apua siitä, kuinka VR:n seurantapalvelu saadaan asennettua älykännykkään tai kuinka yhteystiedot saadaan lisättyä uuteen puhelimeen puhelimen vaihdon yhteydessä. Opiskelijoiden tuottamaan palveluun sisältyy myös live-lähetysten toteuttaminen ”kevyellä kalustolla”, johon kuuluu kannettava ja streamaava kamera sekä toisena kuvaus- ja streamauslaitteena iPad. Datanomiopiskelijat voivat suunnitella heidän alansa kehittäviä digitaalisia kokonaisuuksia ja pedagogisia pelejä, jotka ovat käytössä sekä oppimisolustalla että datanomiluokissa. Hieman laajemmin ajateltuna, Oppimiskeitaalla voi hyödyntää tällä hetkellä käsikirjoituksen tasolla olevaa pedagogista näyttötutkintopalapeliä, josta on mahdollista valmistaa erilaisia versioita eri aloille.

Oppimiskeidas mahdollistaa teoriaopetuksen verkossa, jolloin eri paikkakunnilla olevat opiskelijat voivat seurata opetusta omilta näyttöiltään tai vaikka kotisohvalta. Näin toteutettavaa monimuoto-opetusta ollaankin jo ideoimassa syksyille 2013. Virtuaalista oppimisolustaa voidaan hyödyntää myös asiakasyhteistyötä tehtäessä. Esimerkiksi ammattiosaamisen näyttöissä asiakkaan ei tarvitse lähteä matkustamaan paikalle, vaan näyttötyön esittelyn sekä ammattiosaamisen näytön arvioinnin voi toteuttaa etänä. Lisäksi Oppimiskeidas mahdollistaa

opinnäytetyöseminaarien pitämisen siten, että kaikki alasta kiinnostuneet voivat seurata esityksiä. Hyvä mahdollisuus työelämäyhteistyön kehittämiseksi!

Keidastoiminnassa tehtiin tärkeä huomio. Opiskelijoiden toimesta tapahtuvaa sisällöntuotantoa suunniteltaessa esille nousi ”diginatiivimme” taitojen puute erilaisten digitaalisten välineiden käytössä. Tämä tilanne yllätti ryhmämme useaan otteeseen. Tilanteen korjaaminen voi olla yksi tulevaisuuden Oppimiskeitaan ominaisuuksista. Opiskelijoiden toimesta tuotettava sisältö voidaan avata verkkosivulla kaikkine eri suunnitteluvaiheineen, jolloin opiskelijat pystyvät hyödyntämään edellisten ryhmien oppimisprosessien tuotoksia oman toimintansa kehittämiseksi. Esimerkiksi ryhmien tekemät kuvaussuunnitelmat ja käyttökoulutukset ovat osa Oppimiskeitaan sisältöä. Hyödyntämällä toiminnassa Creative Commons -lisenssointia on mahdollista jakaa materiaalia laajemmin eteenpäin uudelleenkäytettäväksi ja -muokattavaksi.

Tarvitaan toimintakulttuurin muutosta oppilaitoksiin. Avoimen innovaation idean mukaan kaikkea käytettävissä olevaa innovaatiota ei tuota sitä käyttävä yritys, vaan se tulee muualta ja muotoutuu yhteistyössä. Saman idean mukaan oppilaitosten tulisi hakea entistä enemmän ideoita ja tapoja toimia oman koulunsa ulkopuolelta ja luoda vahvoja yhteistyöverkostoja muiden oppilaitosten kanssa. Tämä vaatii osaltaan toimintakulttuurin muutoksen niin talossa organisaationa kuin myös sen henkilöstön keskuudessa. Avoimuus, epävarmuus ja avoin epäonnistuminen ovat osa tätä uutta kulttuuria. Oppimisen ei tarvitse myöskään olla yksin kamppailua, vaan se voi olla hauskaa yhdessä tekemistä: oppimista, jossa ei enää ole tärkeää idean omistajuus vaan vuorovaikutuksen luova virtaus ja yhteinen tavoitteellinen toiminta.

TEKSTI: Maikki-Noora Karvinen, opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto | Laura Rautio, koulutuskoordinaattori, Aalto yliopisto pienyrityskeskus | Janne Turunen, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu | Arto Väisänen, opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto **KUVAT:** Jesse Haaja

Monialaisuus **moni** opintokokonaisuus

Ideat, innovaatiot ja näitä synnyttävät luovat menetelmät ovat entistä enemmän tulossa osaksi työelämää. Varsinkin asiantuntijatehtävissä työntekijöiltä vaaditaan osallistumista organisaationsa luovaan toimintaan esimerkiksi palvelu- tai tuotekehityksen muodossa. Innovaatiotoimintaa tarvitaan, sillä yhä useamman alan toimijoiden on mietittävä toimintaansa uudelleen liiketoimintaympäristön muuttuessa.

Innovaatiotoimintaan liittyy vahvasti myös monialaisuus. Tyypillisesti innovaatiotoimintaa harjoitetaan eri alojen yhteistyönä. Ideointiryhmän monialaisuutta pidetään yleisesti hyvänä asiana työstettävien innovaatioiden laadun kannalta. Tyypillisesti uudet ideat syntyvät uudenaissa tilanteissa, kun vanha tuttu toimintaympäristö ei rajoita ajattelua ja ideointia vanhoihin toimintamalleihin. Ajatellaan siis rohkeasti ”boksin ulkopuolelta.”

Kehittämishankkeemme lähti liikkeelle näistä ajatuksista. Ajattelimme, että innovaatiotoimintaan, ideointiin, luoviin ryhmätyöskentelymenetelmiin, monialaisuuteen ja kaikkeen näihin liittyviin asiakokonaisuuksiin olisi hyvä tutustua jo ammatillisessa koulutuksessa.

Tavoitteena oli yksinkertaisesti kehittää opiskelijoiden innovaatio-osaamista sekä ylipäänsä heidän tietoutta innovaatiotoiminnasta ja luovista prosesseista. Käytännössä tämä tarkoittaa muodollisessa koulutuksessa jonkinlaisen opinto-/oppimiskokonaisuuden (ts. opintojakson tai kurssin) järjestämistä. Kehittämishankkeen suunnitteluvaiheessa kaavailimme toteutusmuodoksi myös kilpailua tai peliä, mutta käytännön järjestelyjen vuoksi päädyimme perinteisempään opintojaksomaiseen kokonaisuuteen.

Opintokokonaisuuden didaktiseksi malliksi valikoitui tekemällä oppiminen. Ajattelimme, että parhaat oppimistulokset saadaan vapaamuotoisella tekemisellä, jossa opiskelijat toimivat itselleen uudenaissa tilanteessa ja ympäristössä. Innovaatiotoimintaanhan liittyy usein tilanteita, jossa joudutaan ns. ”ulos omalta mukavuusalueelta” ja toimimaan yhteistyössä eri alojen ammattilaisten kanssa. Ajatuksena oli saada tämä kokemus osaksi opiskelijoiden ammattiosaamista tekemällä oppimisen kautta.

Opintokokonaisuuden rakenne muodostui neljästä lähiopetustapaamisesta, joita järjestettiin kuukau-

TYÖNTEKIJÖILTÄ VAADITAAN OSALLISTUMISTA ORGANISAATIONSA LUOVAAN TOIMINTAAN ESIMERKIKSI PALVELU- TAI TUOTEKEHITYKSEN MUODOSSA.

den välein. Näiden tapaamisten väli oli opiskelijoiden itsenäistä tekemistä lähiopetustapaamisessa annettujen toimeksiantojen kautta. Tavallaan lähiopetuksessa annettiin siis "kotitehtäviä", joita tekemällä suurin osa opiskelijan työstä tapahtuisi. Lähiopetustapaamisissa puolestaan näitä käytäisiin yhteisesti läpi. Tämä rakenne oli käytännössä ainoa mahdollinen. Useampaan tai pitkäkestoisempaan lähiopetuskertaan perustuva rakenne olisi ollut ongelmallista opettajien työresurssien vähäisyyden ja myös opiskelijoiden ajankäytön sekä saatavuuden suhteen. Kolmen eri oppilaitoksen ja koulutusohjelman aikatauluja tai lukujärjestyksiä ei voitu lähteä muuttamaan. Näin ollen oppimiskokonaisuuden lähiopetukset pidettiin minimissä ja pääosa opiskelijatyöstä tapahtuisi varsinaisen lukujärjestyksen ulkopuolella.

Yksi kehittämishankkeemme alkuperäinen ajatus oli saada konkreettisesti eri oppilaitosten ja alojen opiskelijat yhteen ja katsoa, millaista innovointia heiltä mahdollisesti syntyy. Toteutusta lähdettiin siis tekemään "prosessi on tärkein" -ajatuksella. Tämän lisäksi koimme, että liian ohjattu toiminta vie pohjan innovoinnilta. Näin ollen hankkeen tavoitteeksi muodostui myös kokeilla, syntyykö opiskelijoiden yhteistyötä vähäisemmällä ohjauksella ja ennen kaikkea, synnyttääkö tällainen prosessi paremmin innovaatioita. Ymmärsimme myös riskit siinä, että annamme opiskelijoille ns. "vapaat kädet" toteutukseen ja innovoinnista ei synny mitään. Kehittämishankkeen läpivienti vaati myös meiltä opettajilta heittäytymistä pieneen "vapaapudotukseen", ja kokeilla rohkeammin erilaista lähestymistapaa opintokokonaisuuden toteutukseen.

Kehittämistehtävän käytännön toteutus aloitettiin syyskuussa 2012, jolloin kehittämissyryhmämme ja joukko toteutukseen potentiaalisesti osallistuvia opiskelijoita kokoontui Mikkelin ammattikorkeakoulun tiloihin keskustelemaan tällaisen opintokokonaisuuden mah-

dollisesta järjestämisestä seuraavalla kevätlukukaudella. Tapaamisen tulokset olivat rohkaisevia, ja päätimme toteuttaa opintokokonaisuuden. Seuraavassa on käyty läpi kevätlukukaudella 2013 toteutetun opintokokonaisuuden vaiheet ja sisällöt.

1. vaihe (helmikuu 2013)

Oppimiskokonaisuuden ensimmäinen vaihe käynnistettiin 6.2.2013 ryhmätapaamisella Etelä-Savon ammattiotiston Otavankadun tiloissa. Tapaamiseen osallistui opiskelijoita Etelä-Savon ammattiotiston hius-, metsäkoneenkuljettaja- ja puutekniikka-alalta sekä Mikkelin ammattikorkeakoulun tietojenkäsittelyn koulutusohjelmasta. Ensimmäisen kokoontumisen tavoitteena oli saada opiskelijaryhmät muodostettua ja varsinainen työ aloitettua. Tilaisuudessa esiteltiin opiskelijoille oppimiskokonaisuuden tavoite, sisältö sekä rakenne ja aloitettiin tätä kautta toiminta konkreettisesti.

Tilaisuuden alkupuheenvuoron pitäjäksi oli kutsuttu Mikkelin ammattikorkeakoulun yritysasiainmies, joka esitteli lyhyesti innovaatiotoiminnan mahdollisuuksia ja rahoitusta esimerkiksi Keksintösäätiön kautta. Alkupuheenvuoron jälkeen jaoimme opiskelijat 4 - 6 hengen toteutusryhmiin ja teetimme näillä ryhmillä leikkimäisen harjoituksen, jolla opiskelijat pääsivät tutustumaan toisiinsa. Harjoituksena oli yhteistyön harjoittelun klassikoksi muodostunut "spagettitorni / vaahtokarkkihaaste", jossa ryhmän tehtävänä on rakentaa tietyssä ajassa mahdollisimman korkea torni keittämättömistä spageteista, vaahtokarkeista sekä teipin- ja langanpätkistä. Tornin pitää pysyä tietenkin pystyssä itsenäisesti ja korkeimman tornin rakentanut ryhmä voittaa harjoituksen. Harjoitus teki tehtävänsä ja ryhmät vapautuivat hieman alkujännityksestä, mikä tällaisiin tilanteisiin väistämättä kuuluu.

Ryhmäytymisharjoituksen jälkeen annettiin tehtävä, jossa opiskelijaryhmät ryhtyivät ideoimaan vapaa-muotoisesti. Ideoille ei annettu muuta rajoitetta kuin se, että ideoinneissa piti tulla jokaisen alan osaamista esille. Ideoinnin pohjalta syntyvien tuotteiden, palveluiden tai uuden toiminnan käytännön toteutuksesta tai rahoituksesta ei tarvinnut tässä vaiheessa välittää. Ryhmille asetettiin määrälliseksi tavoitteeksi ideoida vähintään kolme ideaa. Lähiopetustilanteessa ideointi saatiin vasta alkuun ja opiskelijaryhmät saivatkin "kotitehtäväksi" luoda vähintään kolme ideaa uudesta tuotteesta, palvelusta tai toimintamallista seuraavaan tapaamiseen mennessä.

2. vaihe (maaliskuu 2013)

Toinen vaihe aloitettiin ryhmätapaamisella 6.3.2013 jälleen Etelä-Savon ammattiotistolla, tällä kertaa kuitenkin puutekniikan opetustiloissa Raviradantiellä. Tapaamiseen osallistuivat samat opiskelijat ja opettajat kuin ensimmäiseenkin tilaisuuteen. Tällä kertaa tapaamisessa ei ollut mukana vierailuvia esiintyjä, vaan tilaisuus oli enemmänkin workshop-tyyppinen ryhmätyötilaisuus.

Tilaisuus aloitettiin jälleen kevyellä ryhmäytymistehtävällä, joka oli tällä kertaa "palikkatestiksi" nimetty rakennuspeli. Palikkatestissä ryhmän tehtävänä oli rakentaa erivärisistä ja -kokoisista puupalikoista muotoja, joiden esimerkit ovat annettu paperilla. Varsinaisesti palikkatesti on suunniteltu kolmiulotteisen hahmottamisen harjoitukseksi, mutta soveltuu hyvin myös ryhmässä tekemisen harjoitukseksi.

Tilaisuutta jatkettiin esittelemällä edellisen vaiheen aikana syntyneitä ideoita. Jokainen ryhmä esitteli kolme ideaansa muille osallistujille vapaamuotoisesti. Esitysten jälkeen jokainen ryhmä sai tehtäväkseen "varastaa" toisen ryhmän yhdestä ideasta jonkin asian, joka soveltuisi oman ryhmän ideaan. Ajatuksena tällaisessa

ideavarkaudessa on viedä omaa ideaa eteenpäin tuomalla siihen jonkun uuden näkökulman vaikka hieman keinotekoisesti. Tällainen tekniikka voi parantaa alkupeleistä ideaa aidosti uudempaan suuntaan. Tästä luovan työn menetelmästä käytetään myös joskus nimeä "parastaminen".

Kun ryhmät olivat kokeilleet "parastamista" ideoihinsa, annettiin heille tehtäväksi valita kolmesta aiheesta yksi, jota he lähtisivät viemään eteenpäin valmiimmaksi innovaatioksi. Jatkokehitykseen valittu idea olisi siis ryhmän itsenäinen päätös ja muut edellisessä vaiheessa syntyneet ideat jätettiin tässä vaiheessa taakse. Valinnan jälkeen ryhmän tehtäväksi tuli kehittää ideaansa enemmän kohti valmiimpaa innovaatiota. Annoimme tehtäväksi laatia valitusta ideasta ns. tuotesipulin ja idearuudun, jotka ovat yleisiä ideoiden tai tuotteistamisen kehittämismenetelmiä. Kuten edellisellä lähiopetuskeralla, tämä työ aloitettiin tilaisuudessa ja lopputoteutus jäi taas ryhmän yhteiseksi tekemiseksi ennen seuraavaa tapaamista. Ideasta piti laatia myös PowerPoint-esitys, joka esitettäisiin seuraavalla tapaamiskerralla kuukauden päästä.

3. vaihe (huhtikuu 2013)

Kuukauden kuluttua opiskelijaryhmät kokoontuivat jälleen. Tällä kertaa vuorossa oli jo kolmas tapaaminen, joka järjestettiin 3.4.2013 Aalto-yliopiston pienyrityskeskusella Lönnrotinkadulla. Tilaisuus aloitettiin ryhmien esityksillä jatkokehitystiestä ideoistaan. Jokainen ryhmä esitteli vuorollaan PowerPointeilla omat tuote-/palvelusuunnitelmansa, yksittäisen esityksen kestäessä noin 10 minuuttia. Laadittujen tuotesipulien ja idearuutujen kautta ideat olivat selvästi kehittyneet kohti valmiimpaa innovaatiota. Myös opiskelijaryhmien esiintymisestä huomasin sen, että ideoinnin suhteen oltiin jo innostu-

PARHAIMMILLAAN OPISKELIJAT
SAIVAT KOKEMUKSIA INNOVAATIO-
TOIMINNASTA, YHTEISTYÖSTÄ JA
MONIALAISESTA TOTEUTUKSESTA
ERILAISISSA TEHTÄVISSÄ.

neemmassa vaiheessa. Ideat alkoivat jalostua ja innovaatiotyö tuotti hedelmää.

Esitysten jälkeen ryhmille annettiin tarkennettu ohjeistus, kuinka edetä jatkokehityksessä. Seuraavaa tapaamista varten ryhmällä tuli olla valmiina jo hyvin tarkkaan mietitty tuote-/palvelukonsepti (innovaatio), joka voitaisiin esitellä potentiaalisille rahoittajille. Toimeksiannon pohjana oli Keksintösäätiön ideoiden perustietolomake, jonka sisältämiin kysymyksiin ryhmän pitää löytää vastaus lopullisessa seminaariesityksessä. Erityisesti painotettiin idean/innovaation myytävyyttä, joten jokaisen ryhmän tuli keksiä innovaatiolle (myyvä) nimi ja miettiä myös taloudellista kannattavuutta ja kustannuksia, vaikka Keksintösäätiön lomakkeessa ei näitä vaaditakaan.

Tällä viimeisellä toimeksiannolla ryhmät saivat tehtäväkseen laatia myyntipuhe-tyyppisen esityksen opintokokonaisuuden päätösseminaariin, joka pidettäisiin kuukauden päästä. Päätösseminaari tulisi olemaan "Leijonan luola" -televisio-ohjelman kaltainen myyntitilaisuus, jossa valmis innovaatio "myytäisiin" yleisölle. Yleisön joukossa tulisi olemaan asiantuntijoita, jotka halutessaan voivat "ostaa" idean jatkokehitystä ja oikeaa toteuttamista varten. Varsinaisen toimeksiannon lisäksi opiskelijat saivat ohjeita, kuinka olisi hyvä valmistautua tähän esitykseen.

4. vaihe (toukokuu 2013)

Opintokokonaisuuden viimeinen yhteinen tilaisuus järjestettiin 8.5.2013 Mikkelin ammattikorkeakoulun Mikpoli-salissa. Mukana päätösseminaarissa oli kehittämistehtävän vetäjien ja opiskelijoiden lisäksi muutamia vierailijoita mm. KINOS-hankkeesta. Ohjaavien opettajien toimesta pidettiin avauspuheenvuoro innovaatiotoimin-

nasta yleisesti sekä kehittämistehtävän tavoitteista ja sisällöistä.

Kuten edellä mainittiin, päätösseminaari oli tyyliltään samanhenkinen "Leijonan luola" -televisio-ohjelman kanssa. Jokainen ryhmä esitteli vuorollaan valmiin innovaationsa. Esitysten jälkeen oli varattu aikaa kommentteille ja kysymyksille ja tällöin keskusteltiin tehtävän suorittamisen kokemuksista (ongelmat, hyvät käytännöt yms.). Keskustelujen kautta nousikin esiin aidosti kiinnostuneita kysymyksiä esiintyjille ja tilaisuudessa oli hyvä kehittämisen henki. Tämä näkyi varmasti myös opiskelijoille ja antoi uskoa omaan tekemiseen. Yleisön joukossa oli myös asiantuntijoita, jotka neuvoivat idean/innovaation eteenpäin viennissä ja toteutuksessa.

Viimeinen tapaaminen päättyi kaikkien osallistujien palkitsemiseen pienellä muistolahjalla (muovinen lusikka-haarukka) ja kahvitarjoiluun. Kahvitarjoilun aikana esityksistä käytiin vielä keskustelua asiantuntijoiden, opettajien ja opiskelijoiden välillä ja sovittiin, kuinka asioita vietäisiin eteenpäin. Tämän jälkeen opiskelijaryhmät hajosivat ja opiskelijat lähtivät kukin "omille teilleen". Jokainen opiskelija teki tilaisuuden jälkeen vielä omaan koulutusohjelmaansa vaadittavia suorituksia opintopisteiden saavuttamiseksi. Nämä suoritusvaatimukset olivat koulukohtaisia ja jätettiin jokaisen opettajan itse päätettäväksi. Esimerkiksi ammattikorkeakoulun opiskelijat laativat kokemuksistaan kirjallisen projektiraportin koulun käytäntöjen mukaisesti.

Kehittämistehtävämme on siis saatu tätä kirjoitettaessa päätökseen, ja onkin aika tehdä hieman yhteenvetoa kokemuksista. Kaiken kaikkiaan kokemukset ovat lievästi positiivisia. Joissain asioissa onnistuttiin, ja toisaalta ehkä hieman ennalta arvattaviakin ongelmia tuli ilmi.

Opiskelijoiden motivoitumisen ja sitoutumisen kanssa on aina haasteita, varsinkin jos vapaaehtoisia

opiskelijoita ei löydy, ja joudutaan niin sanotusti määrämään opiskelija mukaan toimintaan. Hakiessamme vapaaehtoisia opiskelijoita innovaatiotoimintaan, opiskelijoilta tuli myös kommentteja, että en ole mikään keksijä, enkä hyvä ideoimaan. Eli aina parempaan lopputulokseen päästään, jos opiskelijalla itsellä on kova tahto oppia ja osallistua toimintaan.

Koska kehittämistehtävämme toteutus oli eräänlainen kokeilu, keräsimme opiskelijapalautteita ehkä hieman normaalia opintokokonaisuutta enemmän. Jokainen opettaja keräsi palautetta omilta opiskelijoiltaan suullisesti.

Monet opiskelijat kokivat outona työskentelyn vieraiden ihmisten kanssa. Moni koki ryhmätyön vaikeana "uusien" ihmisten kanssa ja monella oli uskalluksen puutetta kommentoida tai saada puheenvuoroa ryhmätyöskentelyssä. Lähiopetustilanteiden ryhmissä opiskelijat kokivat olevansa hyvin toimivia, mutta muuna aikana tapahtuva toiminta olisi pitänyt olla selkeämpää. Yhteydenpito tapaamiskertojen välillä oli vähäistä.

Hieman yllättäen opiskelijat olisivat halunneet enemmän ohjattuja tapaamisia. Oma-aloitteisuutta tehtävien tekemiseen ei kaikilla opiskelijoilla ollut riittävästi. Tässä saattoi olla kyse opiskelutottumuksista; joidenkin opiskelijoiden mielestä itsenäinen työskentely oli vain hyväksi. Monelle jäi myös hieman epäselväksi koko projektin tarkoitus tai hyöty. Kokemuksena kuitenkin opiskelijat tykkäsivät, vaikka tavoite ei kovin kirkaana mielessä ollutkaan.

Kun mukana on eritasoisia opiskelijoita eri oppilaitoksista, on opintokokonaisuuden toteutuksessa omat haasteensa. Suurin haaste on ehkä järjestää opintokokonaisuus niin, että se käy kaikille ja että jokainen opiskelija kokee saavansa riittävän määrän ohjausta ja tukea. Kuitenkin aina on joukossa joku, joka tarvitsee paljon tukea ja ohjausta, kun taas toinen opiskelija ei tarvitse näitä juuri laisinkaan. Opettajan on vaikea arvioida uusista opiskelijoista nopeasti, kuinka paljon toiminnassa täytyy olla niin sanotusti läsnä. Myös ryhmämuodostuksessa on aina omat haasteensa ja esimerkiksi hiljaisemmat opiskelijat voivat alussa jäädä hieman syrjään. Asioiden pohjustus ja ohjeistus on myös erinomaisen tärkeää. Kun on kysymys opiskelijoille uudesta asiasta, opiskelijan täytyisi saada opintokokonaisuuden alussa mahdollisimman selkeä kuva tavoitteista ja sisällöstä.

Tämän tyylinen opintokokonaisuus toimii hyvin innovoiville, oma-aloitteisille ja uskaliaille opiskelijoille. Parhaimmillaan opiskelijat saivat kokemuksia innovaatiotoiminnasta, yhteistyöstä ja monialaisesta toteutuksesta erilaisissa tehtävissä. Lisäksi jokainen kokonaisuuteen osallistunut opiskelija tuntee nyt paremmin omaa sekä muidenkin osaamista. Tätä osaamista ja näitä kokemuksia voi myöhemmin hyödyntää työelämässä. Niin kauan kuin oppimista tapahtuu, niin voidaan sanoa, että olemme kaikki jollain tavalla onnistuneet.

TEKSTI: Anssi Ahonen, opettaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu
KUVA: Tommi Ehrnrooth

Nollasarja – motivoiva haaste oppimisen työkaluna

On vuosi 2010. Istumme lounaalla keskustelemassa muotoilun koulutusohjelmasta, puutekniikan laboratorista - kavereiden kesken Puupolista - ja samoissa tiloissa kanssamme toimivan Mikopolis Oy:n toiminnasta sekä sen osaamisen hyödyntämisestä opetuksessa. Syntyy ajatus, josta muotoutuu epämääräisen ajan kuluessa oppimisympäristö- ja brändikonsepti nimeltä Nollasarja. Nyt keväällä 2013 olemme saavuttaneet osan ennakkoon asettamistamme tavoitteista, mutta myös sellaisia, joita emme osanneet ajatellaakaan.

MISTÄ AJATUKSET TULEVAT JA MINNE NE KATOAVAT?

Joskus voi olla vaikeaa arvioida ideoiden kantavuutta. Usein unohtamme ne tai laitamme asioita niin sanotusti pöytälaatikkoon, koska emme jaksa tai uskalla viedä niitä eteenpäin. Ei joko ole aikaa tai ei koeta kannattavaksi ottaa turhia riskejä. Toisinaan ajatus taas on sellainen, josta ei haluta päästää irti.

Nollasarja-ajatus syntyi muotoilun koulutusohjelman, sen opiskelijoiden ja heidän kanssaan läheisesti työskentelevien ihmisten tarpeista. Se antoi muodon asioille, jotka oli jo kirjattu opintosuunnitelmaan ja osittain budjetteihinkin. Sen kantaviin ideoihin sitouduttiin varsin nopeasti - sen jälkeen kaikki pyrkivät yhdessä

kehittämään ideaa eteenpäin ja realisoimaan sen. Siten idea ei katoa.

NOLLASARJA MARKKINOI

Nollasarjan tavoitteena on tuoda esille nuoria tulevia muotoilijoita ja heidän suunnittelemaansa tuotteita. Tämä tapahtuu vuosittain vaihtuvan suunnittelutehtävän ja sen tuloksien promootion kautta, joka tähän mennessä on ollut osasto Habitare-sisustusmessuilla vuosina 2011 ja 2012. Habitare on alallaan erinomainen paikka luoda kontakteja niin mediaan, valmistajiin, jälleenmyyjiin, kollegoihin kuin asiakkaisiinkin. Useampipäiväinen messuesiintyminen on odotettu elämys opiskelijoille, mutta siis myös tärkeä kokemus ammatillista kasvua ajatellen.

Viime vuonna sisustusmessuja seurasivat näyttelyt kauppakeskus Veturissa Kouvolassa, Pro Puu -galleriassa Lahdessa ja Mikkelin ammattikorkeakoulun tiloissa ravintola DeXissä. Samalla ansaittua huomiota ovat saaneet niin yhteistyöyritykset (vuodelle 2013 UPM, Koskisen Oy, Lundia, OR-Loudspeakers) kuin vastuulliset oppilaitoksetkin. Nollasarjan pitkän tähtäimen tavoitteena on brändätä opiskelijamuotoilu laajemminkin - Nollasarjaa tukemalla tuet Suomen muotoilun tulevaisuutta.

NOLLASARJA JA OPPIMINEN

Nollasarja on kuitenkin ensisijaisesti oppimisympäristö. Sen kautta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää ideoitaan yhdessä eri alojen ammattilaisten kanssa. Sisällöt ovat muotoilijan ammatin kannalta mitä oleellisimpia: luova ideointi, materiaaliilähtöinen muotoilu, valmistus- ja prototyyppitekniikat, projektin hallinta, strateginen muotoilu, markkinointi sekä kaupallistaminen. Nollasarjan kautta opiskelijalla on jopa mahdollisuus valmistaa pien-sarjoja suunnittelemaan tuotteesta aina asiakkaille myyntiin asti. Tällainen markkina-alue (probing) luo edellytyksiä tulevalle yrittäjyydelle. Käytännön kaupallisen toiminnan edessä on monta hidastetta, mutta viime aikoina ensimmäisiä merkittävämpiä edistysaskeleita on saatu otettua.

Jos kyseessä on oppimishaaste opiskelijoiden kannalta, on se sitä mitä suurimmissa määrin myös organisaation kannalta. Monipuolisuus lisää haastetta henkilökunnalle, mutta antaa myös mahdollisuuden oppia uutta. Samoin Mamkin on täytynyt kyetä luomaan uusia käytänteitä perusopetuksesta poikkeavissa tilanteissa. Vuonna 2012 Nollasarjaperheeseen liittyi Kymenlaakson ammattikorkeakoulu muotoilun opiskelijoidensa voimin, ja tätä hyvin käytännön tasolle ulottuvaa opetusyhteistyötä jatketaan edelleen. Samoin nykyiset ja potentiaaliset yhteistyöyritykset Suomesta aina Espanjaan ja Kreikkaan asti tarjoavat mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen ja kehittämiseen.

INTEGRAATIO OPETUKSEEN

Käytännössä Nollasarja-kokonaisuus on Mamkissa sisällytetty muotoilun opetukseen vaihtoehtoisten ammattiopintojen (15+5 op) sekä kesäharjoittelun kautta.

KINOS-hankeeseen tuotamme yli neljäsataa opintopistettä. Projektiin on osallistunut matkan varrella usean eri alan opiskelijoina aina liiketaloudesta materiaali-tekniikkaan. Laaja projekti tarjoaa luonnollisia yhteistyö-alueita ja tänä kesänä CampusIT:n harjoittelijat vastaavat Nollasarjan nettisivujen teknisestä toteutuksesta. Tervetuloa mukaan!

MYRSKYN SILMÄSSÄ LIENEE RAUHALLISTA

Tilanne tätä kirjoittaessani on vähintäänkin hektinen. Pian on Nollasarja 2013:n ns. loppuesittely, jossa valmiit tuotteet esitellään yhteistyökumppaneille. Tätä ennen opiskelijaryhmien täytyy valmistaa kymmeniä prototyyppiä esimerkiksi muotopuristamalla ja CNC-työstöä hyödyntäen – opetus- ja laboratoriohenkilökunnan avustuksella totta kai. Koko tiimi ansaitsee kiitokset ja kannustukset osallistumisestaan. Kiire tulee, mutta se kuuluu asiaan. Epäonnistuminenkin on mahdollista – uutta ei synny kivuttomasti. Mutta kävi miten kävi: Tervetuloa tutustumaan Nollasarjaan!

LOPPUSANAT

Nollasarjan tausta-ajatus ei ole koulutusala-sidonnainen. Kyse on halusta kokeilla jotakin tavoittelemisen arvoista käytännössä ja hyödyntää sitä sekä opetuksessa että markkinoinnissa. Mamk antaa mahdollisuuden ja tarvittavat resurssit projektioppimiseen; oikeanlainen tavoite motivoi opiskelijoita ja henkilökuntaa. Muotoilun koulutusohjelmamme tapauksessa tämän ilmenemismuoto on saanut nimen Nollasarja.

Lisätietoa Nollasarjasta:
www.nollasarja.fi
<http://www.nollasarja.blogspot.fi/>
Löydät meidät myös Facebookista

Hohka -valaisin, suunnittelija
Roni Kosunen

NOLLASARJA-ALUMNIN NÄKÖKULMA

"Nollasarja-projektimme tavoitteena oli suunnitella uusia ja innovatiivisia valaisimia Habitare 2011 - messuille. Kokemuksena Nollasarja oli erittäin hyödyllinen, pääsin kokeilemaan muotoilijan taitojani hyvin laajalti.

Suunnittelin messuille Koskinen Oy:n Koski-Flex-ohutviiluvaneri valmistetun Hohka-valaisimen. Sain hyvää palautetta messuilla ja muutamia kappaleita meni myös kaupaksi, mikä tietenkin rohkaisi minua aloittelevana muotoilijana jatkamaan ahkerasti opintojeni parissa.

Tammikuussa 2013 puoli vuotta muotoilijaksi valmistumiseni jälkeen sain kutsun Mikkelin Kenkäveron

valaisinnäyttelyyn ja päätin ottaa Hohka-valaisimeni uudelleen suunnittelun alle. Ammattitaitoni muotoilijana oli jo kasvanut, ja halusin edelleen kehittää tuotteen muotokieltä sekä valmistettavuutta.

Tällä hetkellä työskentelen Suomen Kulttuurirahaston myöntämän kokovuotuisen työskentelyapurahan turvin omien valaisin- ja kalusteprojektieni parissa. Apuraha mahdollistaa taiteellisen vapauden oman tyylini kehittämiseen, minkä koen tärkeäksi muotoilijan urani kannalta."

Roni Kosunen, muotoilija, Mikkeli
rkosunen@hotmail.com

TEKSTI: Anne Ulmanen, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu |
Kati Vapalahti, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu KUVAT: Jesse Haaja

osallisuus

Osallistavat menetelmät sosiaali- ja terveysalan koulutuksen kehittämässä

KINOS-hankkeen sosiaali- ja terveysalan piloteissa toteutettiin kaksi koulutusprojektia: Osallistavat menetelmätyöpajat päihdetyössä ja Yhteiskunnallinen teatteri. Osallistavat menetelmät päihdetyössä -koulutus toteutettiin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ja opettajien yhteistyönä. Yhteiskunnallinen teatteri -koulutukseen osallistui Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan lisäksi kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman, Etelä-Savon Ammattipiston, Päijät-Hämeen Koulutuskeskus Salpauksen, Lahden Diakoniatuutit ja Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston Lahti School of Innovationin henkilökuntaa ja opiskelijoita.

Piloteissa etsittiin vastausta kysymyksiin ammatti-identiteetin ja vaikuttamistyön merkityksestä ja osallistavien menetelmien hyödynnettävyydestä oppimisessa. Seuraavissa luvuissa kuvaamme koulutukset tavoitteineen ja tuloksineen. Pohdimme kummankin koulutuksen osalta niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita toiminnan juurruttaminen sisältää.

OSALLISTAVAT MENETELMÄTYÖPAJAT PÄIHDETYÖSSÄ

Osallistavat menetelmät päihdetyössä toteutettiin terveys- ja sosiaalialan opintojaksosyöjien yhdistämällä. Terveysalan koulutusohjelmassa 1 op:n kokonaisuus sisällytettiin mielenterveys- ja päihdehoitotyön perusopintoihin. Sosionomiopiskelijat suorittivat hankkeessa 1 op vapaasti valittavia opintoja. Näin saatiin koottua monialainen ryhmä, johon kuului sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja sosionomiopiskelijoita. Tavoitteena oli kehittää monialaisen työskentelyn lisäksi opiskelijoiden ammatillista ja kunnioittavaa työtettä päihderiippuvaisen asiakkaan kohtaamisessa.

Yhteisessä aloituksessa opiskelijoille kerrottiin päihdetyön opetuksen integroitumisesta KINOS-hankkeeseen. Tämän jälkeen opiskelijat ohjattiin itsenäiseen ryhmätyöskentelyyn, jolloin heidän tehtävänä oli etsiä alkoholi-riippuvuuteen liittyviä tarinoita. Jokainen ryhmäläinen etsi yhden tarinan ja pienryhmissä valittiin tari-

noista se, jonka työstämistä haluttiin jatkaa työpajoissa. Tämän jälkeen pienryhmät lähettivät tarinansa verkko-oppimisalustalle, Moodleen. Ohjaavat opettajat lukevat tarinat ennen työpajoja ja valitsivat tarinaan sopivan työtavan tukemaan päihde- ja mielenterveystyön menetelmällistä oppimista. Ryhmien valitsemissa tarinoissa esiintyivät melko kattavasti tyypillisimmät riippuvuuteen liittyvät ilmiöt ja toipumista tukevat tekijät.

Ryhmiä pyydettiin kuvaamaan valitsemansa tarina luovia menetelmiä hyödyntäen muille opiskelijoille. Suosituinta oli etsiä valmis tarina lehdestä tai internetistä, lukea se ryhmässä ja tuoda taustalle aihetta syventäviä kuvia sekä musiikkia.

Ensimmäisessä tarinassa päähenkilöön tutustuttiin roolilomakkeen avulla. Työstämistä jatkettiin pienryhmissä rooleihin samastumalla. Opiskelijoiden käyttöön annettiin päihde- ja mielenterveystyössä käytettäviä lomakkeita (Audit, Sadd, Siwa-ar, Bdi, itsemurhariskin arviointi, MDQ ja nelikenttä alkoholin käytöstä), ja heidät ohjeistettiin asiakashaastattelua varten. Haastatteluharjoituksessa opiskelijoiden tuli käyttää yhtä tilanteeseen sopivaa lomaketta apunaan. Opiskelijoiden työskentelyä vaikeutti ennakkotiedon puute lomakkeiden sisällöistä ja mittareiden käytöstä. Kaikki harjoituksessa käytetty materiaali löytyy internetistä. Harjoitteen kehittämiskohtana voisikin olla se, että opiskelijoiden tulisi perehtyä lomakkeisiin etukäteen soveltamalla niiden käyttöä omaan tai läheisten elämäntilanteisiin ennen varsinaista haastatteluharjoitusta.

Toisen tarinan käsittelyä kehitettiin huomioimalla ryhmältä saatua palautetta, jossa he toivoivat vahvempaa orientaatiota aiheeseen ja käytettävään menetelmään. Opiskelijoiden esiteltyä valitsemansa tarinan koko luokalle seurasi nyt lyhyt johdatus harjoiteltaviin menetelmiin (motivoiva haastattelu ja muutoksenvaihemalli). Opiskelijoiden toivomuksesta opettajat myös demonst-

roivat motivoivan haastattelun menetelmää asettuen tarinan rooleihin. Haastattelussa tehtiin tarkoituksellisesti virhetoimintoja, jotka tuottivat asiakkaassa vastustusta, puolustautumista ja närkästymistä. Työntekijän roolissa ollut opettaja otti ns. asiantuntijan, tietäjän ja neuvojan roolin, jotka tässä työtavassa eivät ole tavoiteltavia rooleja. Opiskelijoiden tehtävänä oli havainnoida opettajien demonstraatiota. Opiskelijoiden havainnoista keskusteltiin, ja palautteen mukaisesti työntekijän roolissa ollut opettaja korjasi toimintaansa uusitussa demonstraatioissa. Seuraavaksi roolityöskentelyn tekivät opiskelijat.

Opiskelijat kokivat oppineensa demonstraation ja sen havainnoimisen kautta haastattelukysymysten syy-seuraussuhteita. He korostivat erityisesti havainneensa sen, kuinka asiakassuhde muuttui haastattelijan asenteen ja hänen esittämiensä kysymystyyppien myötä. Lopuksi oppimiskokemukset koottiin yhteen ja liitettiin ammatillisen identiteetin reflektointiin.

Kolmas tarina liittyi lapsiin päihdeperheessä. Opiskelijat tuottivat kuvia ja kuvauksia lasten rooleista. Työskentelyssä perehdyttiin päihdeperheen lasten rooleihin (vastuunkantaja, syntipukki eli musta lammas, näkymätön lapsi ja lemmikki eli pelle) sekä siihen, millaista apua kukin lapsi tarvitsee. Työskentelyssä käytettiin ns. paperihenkilöitä, jotka piirrettiin isoille arkeille lattialle. Opiskelijat miettivät roolinsa omassa ydinperheessään ja valitsivat siten paikkansa nimetyin roolin mukaisesti. Kukin ryhmä kirjoitti oman paperihenkilönsä ääriivivojen sisään kyseisen lapsen ominaisuudet ja ulkopuolelle asiat, jotka ovat kyseisen lapsen roolissa lasta auttavia. Opiskelijoiden tuotoksia verrattiin olemassa olevaan teorialietoon. Lopuksi kokemukset purettiin keskustellen.

Viimeisessä tarinassa käsiteltiin lapsen päihderiippuvuutta ja koko perheen tilannetta. Opiskelijoiden osuuden jälkeen seurasi tiivis teoriaosuus lastensuojel-

lusta ja lastensuojelutyössä käytettävistä menetelmistä (mm. huolen vyöhykkeistä, arvioinnista ja puheeksi ottamisen suunnittelusta). Lisäksi esiteltiin lyhyesti dialogimenetelmä nimeltä tulevaisuuden muistelu, jonka jälkeen sitä harjoiteltiin. Ryhmät valitsivat tarinasta kohdan, jota työstivät samastumalla työntekijän ja perheenjäsenten rooleihin. Aluksi menetelmää harjoiteltiin pienryhmissä, ja lopuksi yksi ryhmä esitti oman tilanteensa. Opetustapahtuman päätteeksi kokemukset purettiin keskustellen.

Opiskelijoilta pyydettiin kirjallinen palaute päihdetyön toteutuksesta KINOS-hankkeessa. Opiskelijoiden palaute oli pääasiassa positiivista. Palautteesta nousi esiin kolme pääteemaa, jotka olivat oppiminen, auttamissuhde ja monialainen työskentely. Osallistavien menetelmien käyttämisessä päihdetyön opiskelussa suurimpina haasteina koettiin se, että työskentelyaikaa oli niukasti ja että kaikki opiskelijat eivät kokeneet toiminnallista työskentelyä mielekkääksi, mikä vaikutti yleiseen työskentelyilmapiiriin. Seuraavaksi käsittelemme opiskelijoiden antamaa koulutuspalautetta näiden teemojen mukaisesti.

Opiskelijat kokivat osallistavien menetelmien syventäneen oppimista. Palautteen mukaan toiminnallisuus konkretisoi ilmiöitä (kuten riippuvuus), ja opiskeltavat asiat jäivät konkreettisten käsittelytapojen vuoksi myös paremmin mieleen. Opiskelijat kokivat hyödyllisenä erilaisten menetelmien opiskelua ja pohdintaa siitä, miten itse niitä käyttäisivät ammatillisesti ja asiakaslähtöisesti. Opiskelutapaa pidettiin myös jännittävänä ja demonstraatioita hyödyllisenä oppimisen kannalta. Tätä kuvaa seuraava tekstiote opiskelijoiden palautteista:

”Työskentely oli jännää. Varsinkin opettajien demonstraatio motivoivaan haastatteluun oli mielenkiintoista ja havainnollistavaa, josta oppi paljon.”

Toiminnallisessa ja kokemuksellisessa oppimisympäristössä huomattiin erityisellä tavalla, kuinka haasteellista dialogisen asiakassuhteen rakentaminen on. Opiskelijat kirjoittivat harjoituksissa esiin nousseista huomioistaan auttamissuhteen haavoittuvuudesta ja auttamistyön vaativuudesta. Roolityöskentelyssä koettiin autettavan rooliin asettuminen helpoksi, mutta auttajana toimimisen taas vaativaksi, kuten seuraavasta tekstiotteesta voidaan todeta:

”Huomasin, että pystyin samastumaan todella hyvin autettavan rooliin, mutta auttajana toimiminen tuntui HIRMU vaikealta.”

Monialaisuutta arvostettiin. Opiskelijat toivat palautteissaan esille selkeästi sen, että opinnoissa tulisi monialaista yhteistyötä olla enemmän, koska myös työelämässä työskennellään moniammatillisissa tiimeissä. Tässä koulutusprojektissa osallistujista suurin osa edusti terveysalaa. Palautteessa tuli esille toive vahvemmasta sosiaalialan edustuksesta (mukana oli vain kolme sosionomi-opiskelijaa). Opiskelijat pitivät hyvänä monialaisen ymmärryksen lisääntymistä, kun osaamista ja näkökulmia jaettiin pienryhmissä monialaisesti ja tasavertaisesti. Seuraavat tekstiotteet palautteista kuvaavat näitä asioita:

”Kun aluksi keskustelimme riippuvuudesta, siinä pääsi sosionomiopiskelijat, hoitoalan opiskelijat ja opettajat jakamaan kokemuksiaan ja näkemyksiään. Muillakin tunneilla sosionomiopiskelijat toivat uusia näkökulmia. Sairaanhoidtajaopiskelijat ovat tottuneet enemmän keskittymään somaattiseen puoleen.”

OPINNOISSA TULISI
MONIALAISTA YHTEISTYÖ-
TÄ OLLA ENEMMÄN, KOSKA
MYÖS TYÖELÄMÄSSÄ TYÖS-
KENNELLÄÄN MONIAMMA-
TILLISISSA TIIMEISSÄ.

“Erilaisten näkökulmien jakaminen pienryhmissä oli mielenkiintoista. Meidän pitäisi muistaa tulevassa työssämme, että asiakkaan näkökulma voi poiketa omasta näkökulmasta huomattavastikin.”

Opiskelijat ilmaisivat palautteessaan, että aikaa olisi pitänyt olla enemmän tällaiseen koulutuskokonaisuuteen. Nyt toiminnallisia työpajoja oli kolme, joka koettiin liian vähäiseksi. Ryhmän jäsenet ja eri alojen opimiskulttuurit olivat vieraita toisilleen. Myös osallistavat menetelmät olivat outoja useille opiskelijoille. Ryhmytyminen ja toimintatapojen tavoitteiden sisäistäminen vei oman aikansa. Eräs opiskelija ehdottaa lukukauden kestävästä työpajatyöskentelystä:

“pidemmästä työskentelystä esim. koko lukukauden kestävästä työpajatyöskentelystä olisi saanut varmasti vielä enemmän irti alkukankeuden väistyessä.”

Toiminnalliset menetelmät eivät sopineet kaikille. Jotkut opiskelijat eivät kokeneet hyötynensä opintojakososta. Toisille opiskelijoille taas sopii paremmin opettaja-johtoinen luennointiopiskelu, kuten seuraava tekstilainaus osoittaa:

“opin kyllä asioita, kun opettajat niitä kertoivat ensin vähän diojen avulla, mutta harjoitukset tuntuivat turhilta.”

Osallistavia menetelmätyöpajoja tullaan kehittämään edelleen monialaisena koulutuksena Mikkelin Ammattikorkeakoulussa. Tarinallisuuden kautta päästään tarkastelemaan sosiaali- ja terveysalan yhteisiä ammatillisia kysymyksiä eri ammatillisista orientaatioista. Tällöin ammatillisen identiteetin vahvistamista ja toisaalta mo-

nialaista ymmärrystä voidaan tukea erityisin tehtävännäin hyvinkin vahvasti.

YHTEISKUNNALLINEN TEATTERI

Yhteiskunnallisen teatterin pilotissa toteutettiin kolme koulutusseminaaria. Osallistajat seminaareissa olivat Mikkelin Ammattikorkeakoulun, Etelä-Savon Ammattiopiston, Lahden Salpauksen Koulutuskeskuksen ja Diakonia Instituutin opiskelijoita ja henkilökuntaa sekä Lappeenrannan Teknisen Yliopiston Lahti School of Innovation, organisaatioteatterin henkilökuntaa. Tavoitteena oli sosiaali- ja terveysalan, yhteisöpedagogi-, lähihoitaja- ja vapaa-ajanohjaajakoulutuksien opiskelijoiden ja opettajien sekä innovaatiotutkijoiden yhteisen ymmärryksen lisääminen dialogista ja vaikuttamisesta.

Piloteissa käsiteltiin draamamenetelmin käytännön näkökulmia asiakkaiden tarpeista, julkisten palvelujen ja poliittisen järjestelmän toiminnasta sekä näiden yhteensovittamisesta. Yhteiskunnallisen teatterin kolmessa seminaarissa valmistettiin tilanteita, jotka kuvasivat asiakkaan ja palvelujärjestelmän kohtaamista.

Ensimmäisessä työpajassa keskityttiin lähinnä tutustumiseen ja monialaisen työskentely-ympäristön luomiseen. Työpajassa tehtiin paljon draamallisia harjoitteita, tutustuttiin työtarinamenetelmään ja pohdittiin, mitä moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa. Lisäksi pohdittiin dialogisuutta työssä ja kohtaamisessa. Ensimmäisessä työpajassa luotiin tarina-aihiot tilanteista, joissa koettiin esiintyneen ongelmia asiakaslähtöisyydessä, asiakassuhteen dialogisuudessa tai palveluiden toimivuudessa. Toisessa työpajassa tarina-aihiosta rakennettiin pienryhmissä fiktiivisiä, mutta realistisia tilanteita erilaisia osallistavia draamamenetelmiä hyödyntäen. Käytetyt draamamenetelmät olivat mm. äänenkäyttö tarinallista-

misessa, patsasteatteri, forum-teatteri ja tarinateatteri. Pienryhmien tehtävänä oli tarkastella tarinaa ja ilmentää käännekohta, joissa toisin tekemällä tarinan loppu muuttuu paremmaksi.

Kaikki tilanteet liittyivät jollakin tavalla nuorten tai perheiden palveluohjaukseen. Viimeisessä seminaarissa videoidut tilanteet esitettiin nuorten ohjaustyötä tekeville ammattilaisille sekä nuorisovaltuuston ja kaupungin valtuuston edustajille. Tilanteiden esittämisen jälkeen käytiin keskustelua nuorten ohjauksesta ja etsittiin yhdessä ratkaisuja tilanteisiin. Näytetyt tilanteet herättivät alan ammattilaisissa paljon keskustelua ja palautteen mukaan myös uutta ajattelua. Valmistettujen tilanteiden koettiin kuvaavan nuorten ohjausta realistisesti.

Yhteiskunnallisen teatterin seminaareissa toteutettua mallia halutaan kehittää ja juurruttaa eri koulutusalojen koulutusyhteistyöhön Mikkelin Ammattikorkeakoulussa. Seminaarien loppuevaluoinnissa todettiin, että sosiaali- ja terveysalojen sekä kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opiskelijat tulevat tulevissa ammateissaan työskentelemään yhä enemmän samoilla terveyden edistämisen työkentillä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla puretaan lähivuosina laitoshoidon ja lisätään avopalveluja. Avopalveluissa tulee todennäköisesti toimimaan eri ammattien edustajia, ja näin ollen ammatillista yhteistyötä ja vuorovaikutusta tulee opiskella jo koulutusvaiheessa.

Tärkeimmäksi kehittämiskohdaksi yhteiskunnallisen teatterin seminaarisäällöissä nousi ensisijaisesti teoreettinen viitekehys ja tietoperusta. Tarvitaan vahvempi johdatus yhteiskunnallisen teatterin menettämään. Arvioinnissa todettiin myös se, että yhteiskunnallisten ilmiöiden käsitteleminen olisi hyödyllistä siten, että eri alojen edustajat toisivat oman ammatillisen tietoperustansa työskentelyyn.

Toiminnan opinnollistamisessa ja juurruttami-

nessa vahvimmat haasteet koettiin liittyvän organisoimiseen. Useamman koulutusohjelman välillä suurin haaste on aikataulutamisessa ja siinä, kuinka ja mihin opintojaksoihin yhteiskunnallisen teatterin kaltainen kehittämis- ja vaikuttamistyö parhaimmillaan liittyy niin, että opiskelijat saavat siitä parhaimman oppimishyödyn. Lisäksi seminaarien työpajat vaativat paljon pedagogista valmistelua, jolloin opettajilta vaaditaan yhteistä aikaa suunnittelutyöhön, jotta kokonaisuudesta saadaan sekä sisällöllisesti että menetelmällisesti mielekäs. Aikataulutuskysymys on erityisen suuri haaste eri oppilaitosten välillä etenkin liikuttaessa eri paikkakunnilla. Yhteiskunnallinen teatteri perustuu dialogisuuteen, jolloin kasvokkain kohtaaminen korostuu. Verkko-oppimisympäristöt voivat toimia siltatyöskentelynä teoreettista viitekehystä tai ammatillista ilmiötä taustoitettaessa. Myös tiedonjakamisessa yhteinen verkkoalusta koettiin hyvinkin mahdolliseksi.

Yhteiskunnallisen teatterin viimeiseen seminaariin kutsutut valtuuston ja työelämän edustajat samoin kuin opiskelijat kokivat yhteisen monialaisen keskustelun hedelmälliseksi. Näin ollen tulevaisuudessa tämänkaltaisen työskentely olisi hyvä rakentaa niin, että dialogia käydään opiskelijoiden, työelämän edustajien, poliitikkojen ja ns. kokemusasiantuntijoiden kesken. Asiakaslähtöinen kehittäminen on tämän päivän yhteiskunnassa avainasemassa. Yhteiskunnallisen teatterin arvioinnissa todettiin, että opiskelijoiden ja työelämän edustaessa koulutuksessa asiakkuutta, heillä tulisi olla vahvempi osallisuus myös koulutuksen kehittämisessä.

Vaikuttamistyö on yksi tärkeä ammattikorkeakoulutason sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työorientaatio. Yhteiskunnallisessa teatterissa vaikuttamisen toteutui oman asiakastyön orientaation pohtimisen lisäksi myös yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä.

POHDINTAA

KINOS-hankkeen ”Osallistavat menetelmät sosiaali- ja terveysalan koulutuksen yhteistyön kehittämisessä” -innovaatiotoiminta on tuonut opettajia, opiskelijoita ja tutkijoita pohtimaan yhdessä yhteiskunnallisia haasteita. Osallistujilla oli mahdollisuus demokraattisessa työskentelyilmapiirissä tuoda omaa näkökantansa ja osaamistaan yhteisen aiheen käsittelyyn. Tämä vastaa työelämän vaatimuksia ja valmentaa monialaiseen työskentelyyn mitä parhaimmalla tavalla jo opintojen aikana.

Kummassakin koulutuspiilotissa osallistavat ja toiminnalliset menetelmät koettiin hyväksi oman ammatti-identiteetin vahvistamisessa ja osaltaan myös vaikuttamistyössä. Samaan aikaan todettiin myös, että osallistavien ja toiminnallisten menetelmien käyttö vaatii aikaa ja vahvaa teoreettista pohjatyöskentelyä tuekseen.

KINOS-hankkeen valmisteluissa pilottia esiteltiin ja saatiin palautetta kehittämistyöstä. Innovaatiotyö jatkuu siten, että pilotteja pyritään juurruttamaan osaksi perusopetusta. Lisäksi KINOS-hankeessa nousut monialainen yhteistyö pyritään saamaan osaksi koulutusarkea. Koulutuskäytäntöjen kehittämistä tarvitaan. Sillä on pitkäkestoista merkitystä, mikä näyttäytyy koulutuksen laadun parantamisena ja monialaisesti työskentelevinä ammattilaisina.

INNOVAATIOTYÖ
JATKUU SITEN,
ETTÄ PILOTTEJA
PYRITÄÄN
JUURUTTAMAAN
OSAKSI PERUS-
OPETUSTA.

TEKSTI: Jarkko Ahvenainen, opettaja, Otavan Opisto | Pia Haapea, yliopettaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu | Rauli Laakso, opettaja, Otavan Opisto, | Taru Potinkara, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu KUVA: Jesse Haaja

pedagogiik

Kyseenalaistamisen pedagogiikka

MITÄ ON TEHTY?

Aaria-ryhmä perustettiin jo KINOS-hankkeen toisessa tapaamisessa. Ryhmään kuului aluksi seitsemän innokasta innovaatiopedagogiikasta kiinnostunutta mikkeliäistä opettajaa. Kevään mittaan ryhmäko koiten pieneni niin, että lopullisessa kokoonpanossa oli aktiivisia osallistujia enää kolme ja etäjäsenenä Jarkko.

Ajatus kyseenalaistavasta pedagogiikasta lähti käyntiin, kun ryhmän jäsenet halusivat tehdä "vastaiskun" kaikelle nykyisin pinnalla olevalle projekti/työssä/elämä/rittäjyys -oppimiselle. Esitimme kysymyksen, onko opiskelijoilta (tai meiltä opettajilta) hävinnyt taito ajatella, ajatella nimenomaan kriittisesti. Menemmekö aina vain mukaan senhetkisiin muotivirtauksiin? Osaammeko enää ollenkaan kyseenalaistaa yleisesti hyväksytyjä teorioita, metodeja ja käytänteitä?

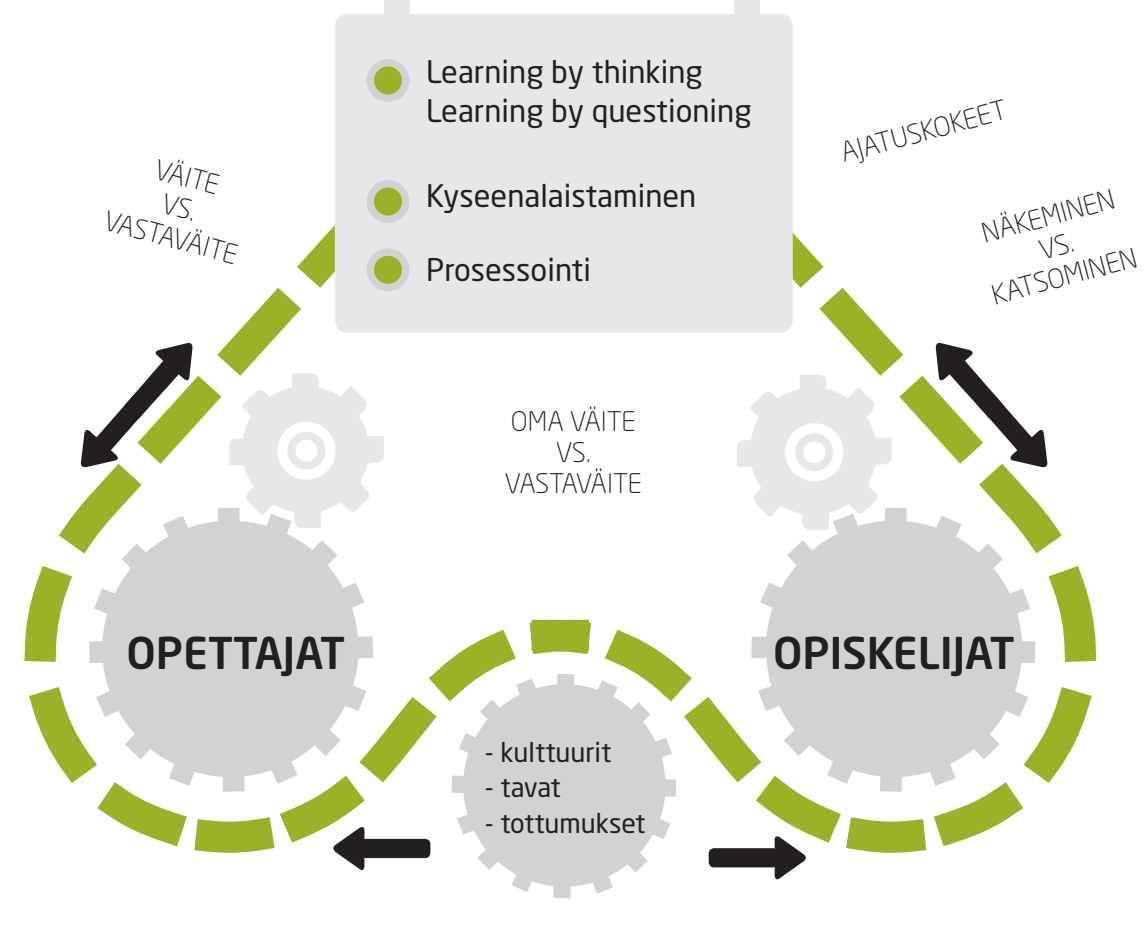
LBQ-metodiksi (Learning By Questioning) ristittyä menetelmää lähtivät testaamaan omaan opetukseensa integroituna Rauli Laakso, joka opettaa Otavan Opiston

Nettilukiossa ja Nettiperuskoulussa matematiikkaa ja fysiikkaa sekä Esedun lukion kaksoistutkinnon suorittajille pitkää matematiikkaa, Jarkko Ahvenainen Otavan Opiston maahanmuuttajaopetuksesta sekä Mikkelin ammattikorkeakoulun energia- ja ympäristötekniikan laitokselta Pia Haapea (ympäristötekniikan yliopettaja) ja Taru Potinkara (talotekniikan koulutuspäällikkö).

Nettilukion pitkän matematiikan ja yhden fysiikan kurssin suoritusvaatimuksiin liitettiin kyseenalaistavan pedagogiikan ottaminen huomioon. Nettilukion opiskelijoilla, joiden ikähaarukka on erityisen leveä, oli mahdollisuus valita tentin sijasta referaatti. Referaatin laatijan oli otettava kyseenalaistettavaksi yksi kurssin asia. Mikä looginen ristiriita seuraa siitä, että opetettava asia ei ole tosi? Miten se näkyisi ympäröivässä todellisuudessa? Eräs mahdollinen tällä tavalla tutkittava asia on ilmaan lingotun kiven lentorata. Mitä täsmälleen seuraisi siitä, että kiven lentorata ei olisikaan paraabeli? Mitä se merkitsisi arkipäivän ilmiöitten kannalta? Mitä seuraisi siitä, että kahden massan, m_1 ja m_2 , välinen vetovoima nou-

Motto:
Pistetään kekseliäisyys töihin eli kaikki alkaa, kun käynnistät satunnaisideageneraattorisi.

SATUNNAISIDEA-GENERAATTORI

CASE
 ➔ vanha yhtälö uudessa käytössä
 ➔ evoluutio

dattaisi jotain muuta yhtälöä kuin $F = -G \frac{m_1 \cdot m_2}{r^2}$?

Mitä seuraisi siitä, että ei olisikaan $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$?

Esedun kaksoistutkinnon suorittajien kursseilla teetettiin oppilailla kyseenalaistamiseen liittyviä harjoituksia. Oppitunnilla saatiin palautetta nopeammin kuin Nettilukiosta, mutta käsiteltävät kysymykset olivat suppeampia kuin ne, mitä voi liittää kirjalliseen työhön. Tavoitteena oli, että kun oppija tutki itse aktiivisesti, voiko asia olla toisinkin, hän oppi hankkimaan itsenäisesti tietoa asiaan liittyvästä problematiikasta. Näin hän oppii paitsi itse opetettavan asian, myös itsenäistä tutkimista: "Miksi väitän mitä väitän".

Pian pilotointikohteena olivat Mamkin ympäristötekniikan kolmannen vuosikurssin opiskelijat. Pilotoinnissa palautteen saamisen työkaluna käytettiin portfolioon integroitua kriittistä reflektiota. Pilotointi toteutettiin osana "ammattillinen kasvu" -opintojaksoa sekä samalle ryhmälle opiskelijavastaavan (OVA) roolissa tehtäviä HOPS-keskusteluja. Portfolioiden kautta saatua palautetta käsiteltiin ympäristötekniikan kehittämispäivillä 4.6.2013. Tuloksia peilattiin myös maaliskuussa tehtyyn opetuksen kehittämiskyselyssä saatuihin vastauksiin.

Taru testasi LBQ-menetelmää talotekniikan aikuisryhmän Projektiosaaminen -opintojaksolla. Koska kysymys on työelämässä toimivien aikuisten oppimisesta, tuntui luonteelta haastaa heitä kyseenalaistamaan aiheeseen liittyvää teoriaa sekä vakiintuneita käytäntöjä. Keskusteluja käytiin sekä lähiopetuksessa että verkkotyöskentelyssä. Opiskelijat palauttivat tehtävänä olevat oppimispäiväkirjat toukokuun lopussa. Näihin oppimispäiväkirjoihin ohjeistettiin kirjoittamaan kyseenalaistavaa pohdintaa

Jarkon pilotointikohteena olivat aikuiset maahanmuuttajat, joilla ei ole juuri minkäänlaista aiempaa

opiskelukokemusta. Oppiaineina olivat luonnontieteet eli alkeisopetus fysiikasta ja kemiasta. Pilotointi tapahtui opiskelijaryhmässä, jolla on alkeistason kieli- ja opiskelutaidot. Opiskelijaryhmä koostuu pelkästään muslimeista. Kyseenalaistava pedagogiikka oli alusta asti oppimisen perusteena. Kurssilla tutkittiin maailmankaikkeuden syntyä ilman uskonnon oppien läsnäoloa. Tämä oli siihen erittäin herkullinen ryhmä, koska kaikki olivat muslimeja. Toisin sanoen alusta asti kyseenalaistettiin oppilaille vahva oppi, jonka he olivat saaneet uskonnosta.

MIKSI ON TEHTY?

Ristiriitaan perustuva todistus eli *reductio ad absurdum* on matematiikassa "kauan ja hartaasti" käytetty menetelmä. Se ei siis ole mikään uusi ajatus. Näyttää kuitenkin siltä, että se on myös ajatus, jota kouluopetuksessa lyödään laimin. Ryhmä Aaria haluaa yleistää tämän periaatteen matematiikan – ja arkielämänkin! – ulkopuolelle ja motivoida oppijoita pohtimaan rakentavalla tavalla kriittisesti kaikkea opetettua aineistoa. Ei siis esittämään vastaväitteitä vain vastaväitteen itsensä vuoksi, vaan etsimään keinoja tutkia, kannattaako ja miksi kannattaa kulloinkin opetettu asia uskoa. Mitä seuraa, jos opetettu väite on väärin tai epätarkka? Me – Aarian jäsenet – toivomme, että tällä tavoin oppija oppii tutkimaan asioitten taustoja tavoilla, jotka eivät ole mahdollisia oppitunneilla. Toivomme myös, että oppijalle tulee tavaksi liittää kaikki tietonsa oikeaan kontekstiin ja taustaan.

Ristiriitaan perustuvalla todistuksella tarkoitetaan päättelyä, jolla osoitetaan, että jos päättelyn lähtökohta eli todistettava väite on väärä, niin joudutaan mahdolliseen tilanteeseen. Jos on siis osoitettava, että oliolla a on ominaisuus A , niin osoitetaan, että jos a :lla ei ole tuota ominaisuutta A , niin päädytään johonkin mahdot-

tomaan tulokseen kuten $2 > 3$. Tällöin päätellään, että koska vasta oletus on väärä, niin oletus tai väite on oikea. Tässä yksinkertaisessa muodossaan ristiriitaan perustuva todistus pätee vain kaksiarvoisessa logiikassa eli joko tai -tilanteissa. Myös ihan tavallisessa, jokapäiväisessä elämässä sanotaan joskus jotain sen tapaista kuten "jos sinä olet Elvis Presley, niin minä olen joulupukki".

Viimeaikaisessa koulua koskevassa julkisessa keskustelussa on usein huomautettu siitä, että kouluopetus keskittyy pelkän faktatiedon "syöttämiseen" koululaisille. Me haluamme tästä eroon hykkäämättä mitään siitä paljosta hyvästä, mitä kouluopetuksessa on. Teemallamme Kyseenalaistava pedagogiikka me pyrimme opettamaan itsenäistä, kriittistä ajattelua. Pyrimme opettamaan koululaisia katsomaan opetettavan teeman ympärille ja täten sijoittamaan opetettava asia yhteyteensä. Toivomme myös, että kun oppija huomaa, että tiede on järkevää, niin hän alkaa itse harrastaa sitä!

Pilotoinnissa haluttiin testata erilaisten opiskelijoiden kykyä kyseenalaistaa annettuja faktoja ja olemassa olevia käytänteitä. Pilotoinnit toteutettiin neljällä erilaisella opiskeluryhmällä: talotekniikan aikuisopiskelijat, ympäristötekniikan nuorisosaasteen opiskelijat ja Otavan Opiston Nettilukion opiskelijat sekä maahanmuuttajaryhmä. Eri ikäluokkia ja opiskelumuotoja edustaville ryhmille tehdyt pilotoinnit antoivat menetelmän kehittämiseksi arvokkaita näkökulmia.

Opiskelijan oman oppimisen ja oppimistapojen reflektoinnin sekä opettajien käyttämien opetusmenetelmien arvioimisella voidaan kehittää opiskelijan kriittisen tarkastelun ja ajattelun lisäksi pedagogiikkaa, opintojaksojen sisällöllistä laatua ja opetussuunnitelmia eri tasoilla.

Learning by Questioning -menetelmällä odotetaan saavutettavan seuraavia hyötyjä:

- opiskelijan tiedonhankintataidot kehittyvät
- oppitunnin ja minkä tahansa tilanteen seuraaminen on intensiivisempää
- opiskelijan neuvottelu-, keskustelu- ja kuuntelutaidot lisääntyvät
- opiskelijan ajattelutapaan saadaan uusia ulottuvuuksia
- empaattisuus lisääntyy: muiden mielipiteiden, tapojen ja ajattelun kunnioittaminen
- ihmistuntemus ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen paranevat
- itseluottamus kehittyy: uskaltaa puolustaa omaa näkökantaansa

TULOKSET

Nettilukion opiskelijoiden suorituksia palautui kovin niukasti. Vähäisen materiaalin perusteella näyttää siltä, että itse ajatus on ymmärretty hyvin. Opiskelijat aloittavat "jos ... niin" -tyylisen tarkastelun aivan luontevasti. Laajempien johtopäätösten tekeminen ei onnistukaan yhtä sujuvasti.

Nettilukion oppilaan näkökulmasta koko kyseenalaistavan pedagogiikan idea tuntui jälkepäin vaatimuksiin lisättyä, ylimääräiseltä työltä – niin kuin se itse asiassa olikin. Tästä tuntemuksesta on päästävä eroon. Kyseenalaistavan pedagogiikan periaate on saatava opetukseen mukaan alusta lähtien.

Kyseenalaistavan pedagogiikan on saatava pysyvä, luonteva rooli opetuksen kiinteänä osana. Se ei saa olla ikään kuin jälkikäteen lisätty päähänpisto, ylimääräinen kiusa oppilaille. Rauli tulkitsee saamansa vastaukset niin, että kyseenalaistava pedagogiikka on sisällytettävä opetukseen mukaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa saumattomana osana oppimisprosessia – mutta

ei kuitenkaan sitä varhaisemmin. Se ei saa olla pelkkä ylimääräinen lisuke, joka näyttää ja tuntuu päähänpistolta.

Ympäristötekniikan opiskelijoiden portfoliot olivat tasoltaan vaihtelevia. Niistä huomasi, että ne oli tehty ”kiireellä”, eikä niistä tämän vuoksi saatu aivan niin paljon uutta tietoa ja kehittämissuhteita kuin Pia odotti. Portfoliossa esille nostetut asiat olivat hyvin pitkälle samoja kuin opetuksen kehittämiskyselyn kautta saatu palaute. Opiskelijat eivät olleet täysin sisäistäneet reflektiota oman oppimisensa välineenä, eikä niissä annettu niin suoraa palautetta ja hyviä kehittämissuhteita kuin kahdenkeskisissä keskusteluissa. Portfolioiden kautta saatu ”kriittinen” palaute koski lähinnä palautteen antoa (tai pikemminkin sen puutetta), ensimmäisen vuoden runsasta matemaattis-luonnontieteellisten aineiden määrää, koulutusohjelman fokuoimattomuutta ja opetus/oppimismetodeja. Kokonaisuudessaan opiskelijat ovat suhteellisen tyytyväisiä. Suurin osa opiskelijoista kokee, että koulutus on laadukasta ja opiskeltavat asiat oleellisia ammatillisen kehittymisen kannalta. Tietty kypsyminen näkyi myös opiskelijoiden reflektoinnissa. Esimerkiksi ensimmäisen vuoden luonnontieteellinen painotus nähtiin loppupelissä tärkeäksi pohjaksi insinööriksi kasvamisessa. Työtä on kuitenkin vielä tehtävä; oikeiden asioiden opettaminen nimenomaan työelämän vaatimukset huomioiden kiteytyy hyvin seuraavassa palautteessa: Joillain kursseilla olisi tarpeen keskittyä asioihin, joita tulemme tulevaisuudessa työelämässä tarvitsemaan. ”Kyllähän insinööriin pitää nämä osata”, ei mielestäni ole hyvä peruste.

Ympäristötekniikan henkilökunnan kehittämispäivässä esitetyt ”tulokset” herättivät runsasta keskustelua. Kehittämistoimenpiteitä tullaan tekemään käytettyjen pedagogisten menetelmien, yhteistyön ja koulutusohjelman rakenteen suhteen.

Talotekniikan aikuisopiskelijoiden lähiopetukses-

sa keskustelun muodossa tapahtuva kyseenalaistaminen tuntui olevan vaikeaa. Ainakaan lyhyessä ajassa ei aikuisopiskelijoiden ollut helppoa epäillä ja asettaa kyseenalaiseksi projektitoiminnan määritelmiä tai ohjeistuksia.

Ohjeistuksiin tai teorioihin liittyvää kyseenalaistamista ei noussut esille. Omasta työelämän kokemuksesta nousi esille havainto, että aikataulutus on vaikeaa. Aikataulujen tekeminen, noudattaminen ja seuranta ovat kaikki vaikeita. Asian tarpeellisuutta ei oikeastaan kyseenalaistettu, mutta omia toimintatapoja tämän asian varmistamiseksi kyllä. Esille nousi myös projektityöhön liittyvä toimintatapa, jossa projektin lopuksi porukalla mietitään, mitä olisi pitänyt tehdä toisin. Syntyy ehkä näkemyksiä siitä, että projekti ei ollut ollenkaan tarpeellinen tai että siinä tehtiin virheitä: oli valittu väärät tekijät ja niin edelleen.

Oppimispäiväkirjojen anti itse käsitellyn aiheen (projektiosaaminen) tiimoilta ei myöskään ollut kovin runsas, mutta sen sijaan opintojakson toteuttamiseen liittymistä kyseenalaistamista kyllä kertyi. Projektitoiminnan peruskäsitteitä, projektiaikataulua sekä projektipäällikköä uskaltauduttiin jonkin verran kriittisesti arvioimaan. Jo se, että osasi esittää kyseenalaistavan kysymyksen, edisti ajattelua, vaikka sitten lopputulena oli se alkuperäinen tosiasiana esitetty lähtökohta. Oppimispäiväkirjassa opiskelija esitti itselleen kysymyksen, ”onko ammattitaitoisten projektipäälliköt nyt sitenkään niin tärkeässä asemassa?” Jonkin matkaa asiaa pohdittuaan hän sitten kuitenkin päätyi toteamukseen ”Eli kyllä. Projektipäällikkö on todella tärkeässä asemassa projektissa.”

Opintojakson toteuttamiseen liittyviä palautteita ja kehittämissuhteita nousikin sitten esille jo jonkin verran. Niissä käsiteltiin lähinnä kurssin ajankäyttöä, sisältöpainotuksia sekä opetusmenetelmiä. Vaikka

aikuisopiskelijoille käsitelty aihe oli osin todella tuttu, oli heillä selvästi tarvetta käyttää varattua enemmän aikaa toistensa kanssa keskusteluun.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden pilotin kokemusten perusteella kyseenalaistavan pedagogiikan hyödyt toteutuivat monesta eri näkökulmasta. Oppitunnin ja eritilanteiden seuraaminen on intensiivisempää. Yhteenkuuluvuuden tunne on lisääntynyt. Innostus asiaa kohtaan kasvaa, kun ei enää olla opettajan tiedon armoilla. Ero aiempiin oppimiskokemuksiin oli suuri.

Opiskelijan neuvottelu-, keskustelu- ja kuuntelutaidot lisääntyvät. Opiskelijoiden itsevarmuus omien ajatusten esittämiseen lisääntyi erityisesti naisopiskelijoiden kohdalla, jotka esittivät kurssin loppua kohden enenevässä määrin omia ajatuksiaan. Tällä luonnontieteiden kursseilla opittiin yhtä lailla suomen kieltä kuin luonnontieteitä.

Opiskelijan ajattelutapaan saatiin uusia ulottuvuuksia. Luonnontieteessä tulee ristiriitoja erityisesti muslimien vahvan uskonopin kanssa. Eräänä tavoitteena kursseilla oli laajentaa oppilaiden näkökulmaa hieman tieteellisemmälle pohjalle. Aiheesta syntyi väkeviä keskusteluja. Jarkko uskoo, että joillain opiskelijoista heräsi jonkinlainen halu tutkia ja ajatella ympäröivää maailmaamme uusien lasien lävitse.

Empaattisuuden lisääntyminen: muiden mielipiteiden, tapojen ja ajattelun kunnioittaminen Toiset mielipiteet tulivat esille ja kaikki saivat esitellä omansa muiden kuunnellessa. Ihmistuntemus ja erilaisten ihmisten kanssa toimiminen lisääntyivät. Kaikki opiskelijat olivat kansallisuudeltaan somaleita, joten he tulivat keskenään toimeen kurssin alussa samalla tavalla kuin kurssin loppusakin. Ehkä suomalaisen opettajan ajatusmaailman ja arvojen tuntemus lisääntyi hieman.

Itseluottamus kehittyi ja uskallus puolustaa omaa näkökantansa parani. Erityisesti nousi esiin, että nai-

sopiskelijat alkoivat ilmaista omia mielipiteitään enemmän.

Pilotoinnin tavoitteena oli saada käytännön kokemuksia nyt teoriassa hahmotellulle toimintamallille. Eräs kohderyhmä voisi hyvinkin olla maahanmuuttajat. Erityisesti heidän kotouttamisopinnoissaan kyseenalaistavalla pedagogiikalla voitaisiin mielestäni päästä nopeammin parempiin tuloksiin.

ANALYSOINTIA, HAASTEET, MAHDOLLISUUDET

Aikuisilla, työkokemusta omaavilla opiskelijoilla on selvästi sekä kykyä että halua pohtia ja keskustella omaan työhönsä ja opiskeluun liittyvistä asioista. Siihen pitää vain osata varata riittävästi aikaa.

Jotta systemaattinen kyseenalaistaminen, innovointi ja kehittäminen lähtisivät liikkeelle, tarvitaan ohjausta, tukea ja aikaa. Ryhmästä riippuen voidaan tarvita joko keskustelun aktiivointia tai sen suuntaamista tavoitteen mukaiseen teemaan tai selkeitä puheenvuorojen jakamisia ja niin edelleen.

Opettajalla on näissä keskusteluissa erilainen rooli kuin perinteisellä opettajalla. On tärkeää, että ryhmään saadaan luotua luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri, jossa kaikilla on hyvä olla ja turvallista esittää mielipiteitä. Tällaisen ilmapiirin luomisessa tarvitaan ohjausta, eli opettajaa. Lisäksi ohjausta ja johdattelua kaivataan myös keskustelun kuluessa, jotta kaikkien ääni tulee tasapuolisesti kuuluville. Pelkässä vapaassa jutustelussa on se vaara, että samat aktiivisimmat ovat äänessä ja vähän hiljaisemmat vetäytyvät.

Vaikka talotekniikan aikuisryhmän osalta tavoite saada ryhmää kyseenalaistamaan projektitoiminnan käytäntöjä ei suuresti toteutunutkaan, pilotin muut tavoit-

teet esimerkiksi ajattelun aktivoinnista kyllä ainakin osin toteutuivat. Oppimispäiväkirjan käyttäminen pohdinnan välineenä tuntuu toimivan myös aikuisilla tekniikan miehillä, joille tällainen kirjallinen päiväkirjapohdinta on uutta ja outoa.

Portfolio oman oppimisen ja opetusmenetelmien reflektoinnin työkaluna voidaan nähdä oppimispäiväkirjaa laajempina kokonaisuutena. Kyseisessä pilotoinnissa opiskelijoiden tehtävä oli haasteellinen; yhdistää oma oppiminen ja osaaminen, menetelmät, sisällöt sekä työelämän vaatimukset. Menetelmä oli ensimmäistä kertaa käytössä kyseisellä ryhmällä ja sen laatiminen ”oikein” saattoi olla syvällisempää kyseenalaistavaa reflektointia rajoittava tekijä. Kuten edelläkin jo todettiin, uusien menetelmien sisäistämiseen tulee varata aikaa ja ohjausta. Tässä toteutettujen erilaisten ja eri kohderyhmille suunnattujen pilotointien kautta havaittiin selkeästi, että oppiminen on konstruktivinen prosessi: kerralla ei voi oppia useaa asiaa käyttämällä liian montaa erilaista ja opiskelijoille uutta menetelmää.

MITEN TOIMINTA JATKUU HANKKEEN JÄLKEEN?

Pilotoinnit osoittivat, että LBQ-metodi soveltuu hyvin monelle tasolle ja erilaisille oppijoille ja kohderyhmille. Erityisesti aikuisilla, työkokemusta omaavilla opiskelijoilla on selvästi sekä kykyä että halua pohtia ja keskustella omaan työhönsä ja opiskeluun liittyvistä asioista, varsinkin, kun kyseenalaistetaan opiskelijoille tuttuja ja omakohtaisia asioita. Teoreettisten asioiden kriittinen tarkastelu ja kyseenalaistaminen vaativat puolestaan erittäin paljon ohjausta, tukea ja motivointia. Työryhmä näkee kyseisen metodin ”sisäänajon” erittäin varteeno-tettavana ja tehokkaana. Se vaatii kuitenkin opettajilta,

ohjaajilta ja opiskelijoilta syvempää perehdyttämistä.

Kriittisen reflektoinnin konkreettisena välineenä hyväksi koettiin oppimispäiväkirjatyylisen palautteen kerääminen. Jopa kriittiset aikuisinsinööriopiskelijat kokivat, että tällainen menetelmä on hyvä: ”Oppimispäiväkirjan pitäminen oli minulle uusi kokemus. Aluksi suhtauduin siihen hieman skeptisesti, mutta loppujen lopuksi se oli hyvä tapa seurata projektin ja opintojakson etenemistä. Opintopäiväkirjan avulla pystyi myös seuraamaan omia ”tuntemuksia” ja oppimista opintojakson aikana.”

Nyt pilotoinnissa mukana olleet ryhmät olivat pääosin opiskelijoita, jotka olivat jo tottuneet niin sanottuihin perinteisiin oppimistyyliihin. Jotta LBQ-menetelmä saataisiin osaksi koko oppimisprosessia, tulisi siihen liittyviä elementtejä ottaa käyttöön heti opiskelujen alkuvaiheessa, jotta menetelmä itsessään ei aiheuttaisi turhaa hämminkiä ja vastustusta. Jotta systemaattista kyseenalaistamista, innovointia ja kehittämistä lähtisi liikkeelle, tarvitaan siihen ohjausta, tukea ja aikaa.

Kriittisen ajattelun taitojen osaaminen korostuu nyky-yhteiskunnassa, erityisesti internetin hyödyntämisen ollessa lähes ainoa tietolähde. Taito käyttää ja suhtautua kriittisesti tietoon, mediaan ja sosiaalisen median verkostoihin korostuvat entisestään.

Kokemukset olivat pääosin positiivisia, ja Aaria-työryhmän jäsenet ovat yksimielisiä menetelmän käyttökelpoisuudesta ja tulevat käyttämään, soveltamaan ja kehittämään LBQ-oppimismenetelmää jatkossa. Menetelmää ehdotetaan ja siihen liittyviä mahdollisuuksia pidetään esillä erilaisissa yhteyksissä. Sen oletetaan olevan soveltuva menetelmä myös muille kuin näissä pilotoinneissa käytetyille aloille, esimerkiksi kieliopinnoissa.

Mikään ei estä käyttämästä yllä mainittua reductio ad absurdum -menetelmää lähes minkä tieteenalan kanssa tahansa. Esimerkiksi kielten opettaja voi asettaa

koululaisille tehtäväksi selvittää, tarkoittaako blind eye todella sokeaa silmää ja vain sitä. Tai jos sana mean äännetään niin kuin se äännetään, niin miten äännetään sana steak; various, variable, vary ... Onko väite "englannin kielen sana ääntyy aina samalla tavalla" tosi? Tai esimerkiksi väite, että sana ponder on suomeksi aina harkita ja toisinpäin. Mitä sana translate tarkoittaa sen yleensä tunnetun merkityksen lisäksi? Väite: sana buckle on suomeksi solki. Onko väite tosi? Tästä voisi lähteä opettava keskustelu siitä, kuinka monta täysin eri merkitystä yhdellä englannin sanalla voi olla – ja tämä ei ole joko tai -tilanne! Englannin ja muitten kielten opettajat löytävät luonnollisesti lisää esimerkkejä, samoin biologian, historian psykologian ynnä muitten alojen opettajat.

Kriittinen ja kyseenalaistava ajattelutapa käynnistää yleensä myös ehdotuksia vakiintuneiden toimintatapojen kehittämiseksi ja on näin selkeä osa innovaatioprosessia. LBQ-metodi voi parhaimmillaan toimia myös innovaatioprosessin eri vaiheissa.

Erityisesti rakentavan, perustellun palautteen antaminen ja sen vastaanottaminen voidaan nähdä erittäin merkittävänä ajattelun, kehittymisen ja kehittämisen työvälineenä.

Lopuksi Raulin kiteyttämä yhteenveto: "Koska pidän Aarian teemaa hyvin tärkeänä oppijan kehittymisen kannalta ja myös koska havaintomateriaali kertyy kovin niukasti, alan tuoda kyseenalaistavan oppimisen teemaa esille aluksi ainakin Otavan Opiston opettajien keskuudessa. Jatkan tätä myöhemmin muuallakin, mikäli kokemukseni Otavan Opistosta ovat rohkaisevat. Toivottavasti minusta ei tule kollegoiden kannalta kiusankappale, jolla on vain yksi ajatus! Toivon, että heiltä saan lisää vihjeitä siitä, miten kyseenalaistavan pedagogiikan periaatetta voisi käyttää Suomen koululaitoksen hyväksi."

Kriittinen ja kyseenalaistava ajattelutapa käynnistää yleensä myös ehdotuksia vakiintuneiden toimintatapojen kehittämiseksi ja on näin selkeä osa innovaatioprosessia.

KINOS-INNOVAATIO-TOIMINNAN MALLI

TEKSTI: Pekka Hytinkoski, verkko-opetuskoordinaattori, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti | Eeva Kuoppala, projektipäällikkö/lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu **KUVA:** Jesse Haaja

Keentulok

KINOS-hankkeen tulokset

KINOS-koulutuksen innovaatio-osaamisen kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää oppilaitosten innovaatio-osaamista sekä mallintaa oppilaitoksille innovaatiotoiminnan malli. Varsinainen toiminta-aika sijoittui vuosille 2012 ja 2013. Kyseinen hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama ja tuen myöntämisestä vastasi Etelä-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkeen hallinnoija (Mikkelin ammattikorkeakoulu) ja sen neljä osatoteuttajaa (Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu Pienyrityskeskus, Mikkelin kaupunki / Otavan opisto, Etelä-Savon Koulutus Oy ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Mikkelin yksikkö) paneutuivat hankkeen aikana viiteen keskeiseen toimenpidekokonaisuuteen.

- 1) Järjestelmämallin tarvemääritys
- 2) Valmennus ja benchmarking
- 3) Kehittämissuunnitelmien laatiminen
- 4) Pilotointi
- 5) Tulosten kokoaminen ja yhteisen mallin suunnittelu

Kolme ensimmäistä toimenpidekokonaisuutta painottuivat toiminnallisesti vuodelle 2012 ja kaksi viimeistä vuodelle 2013. Keväällä ja syksyllä 2012 saatiin hahmotettua sekä hankkeeseen osallistuneiden organisaatioiden henkilökunnan innovaatiotoiminnan nykytilaa että näkemyksiä tulevaisuudesta. Kerätyt tutkimustulokset linkittyivät myös KINOS-valmennusten, benchmarking-matkojen ja muiden hankkeeseen kuuluvien tapahtumien sisältöihin ja toimintaan. Nämä kokemukset ja tapahtumat ohjasivat myös kehityssuunnitelmien tekemistä ja erilaisten opetuskokeilujen pilotointia erityisesti kevään 2013 aikana. Loppukevät ja syksy 2013 painottuivat hankkeen aikana saatujen tulosten kokoamiseen, esim. tämän käsissäsä tai ruudullasi olevan hankkeen loppujulkaisun kirjoittamiseen ja toimittamiseen. Lisäksi kesän ja syksyn 2013 aikana kehitettiin Esedun ja Mamkin ravitsemisalojen yhteistyönä virtuaalinen hygieniapeli sekä Mamkin hyvinvointikeskus Elixiriin toiminnan kehittämismalli. Hygieniapeli palvelee hygieniapasiin liittyvää opetusta esim. vieraskielisten opiskelijoiden

kanssa. Pelin teknisestä toteutuksesta vastasi Mamkin CampusIT:n opiskelija. Elixirin toimintamallissa taas hahmoteltiin keskuksen toimintakonseptia entistä paremmin sekä opiskelijoita että alueen toimijoita palvelevaksi kokonaisuudeksi. Näiden pilotoitien tulokset jaetaan niiden valmistuttua nettisivujen kautta.

KINOS-hankkeen tavoitteena on ollut yhdessä ideoida, kokeilla ja ottaa käyttöön erilaisia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (myöhemmin TKI) liittyviä palveluita tai menetelmiä. Toiminta toteutettiin yhdessä hankkeen paikallisten organisaatioiden henkilökunnan ja opiskelijoiden kesken. Tämä on tärkeää, sillä KINOS-hankkeen vuoden 2012 innovaatiotoiminnan kartoituksen avoimissa kysymyksissä nousi esiin näkemyksiä, joiden mukaan opettajien ja opiskelijoiden osaamis- ja potentiaalia ei aina koettu hyödynnettävän riittävästi ja ”viisautta” haettiin useasti oman alueen ulkopuolelta. Lisäksi hankkeen aikana on tehty tutustumismatkoja kiinnostaviin kohteisiin eri puolille Suomea, ja Mikkelin on pyydetty mielenkiintoisia alustajia ja kouluttajia.

Innovaatiojärjestelmäajattelussa on korostettu 90-luvulta eteenpäin alueellisia innovaatio- ja tukipalveluverkostoja, jotka ovat tuottaneet yritysten innovaatiotoimintaa tukevia palveluita (Suutari, Kolehmainen, Rantanen, Hyyryläinen, Siippainen & Ryhänen 2011, 18). KINOS-hankkeen tavoitteet näyttävät limittyvän osaksi keskustelua siitä, kuinka innovaatioympäristöjen kehittämisessä ollaan siirtymässä innovaatiojärjestelmistä innovaatioympäristöjä korostavaan ajatteluun. Vaikka innovaatiojärjestelmäajattelu ja innovaatioympäristöajattelu eivät ole vastakohtia, vaan toisiaan täydentäviä näkemyksiä, niin jälkimmäisessä korostuvat paikallisten alueiden – myös maaseutualueiden – mahdollisuudet olla mukana innovaatiovetoisessa yhteiskuntakehityksessä.

Maaseudulla innovaatioresurssit näyttävät nousevan erityisesti paikallisista henkilöistä ja heidän verkos-

toistaan. Kun järjestelmänäkökulma korostaa suunnitelmia, organisaatioita ja tavoitteellisesti rakennettuja toimintamalleja, niin innovaatioympäristöajattelussa huomioidaan laajemmin myös toiminnan konteksti (esim. alueen toimintakulttuuri). Näin lähestytään tiede- ja teknologiavetoisen innovaatiokeskustelun sijaan myös ihmislähtöisiä innovaatiomalleja, joissa innovaatiot syntyvät sosiaalisina prosesseina ja tuottavat paikallista lisäarvoa ja merkityksellisyttä. (Suutari & al. 2011, 18 - 36.)

KINOS-INNOVAATIOTOIMINNAN MALLI

”Aluksi oltiin aika ymmällämme siitä, mitä yhteistä voivat kampaaja, insinööri ja muotoilija tehdä yhdessä? Kunnes tajuttiin että siitähän tässä on just kyse, että sitä ei voi etukäteen tietää. Mutta me haluttiin kokeilla.” (KINOS-valmennukseen osallistunut opettaja)

KINOS-hankeessa on suunniteltu ja pilotoitu monipuolisesti erilaisia toimintamalleja oppilaitosten innovaatiotoiminnan edistämiseksi. Tämän opettajien, opiskelijoiden ja asiantuntijoiden työn pohjalta ehdotamme myös varsinaisen KINOS-hankkeen jälkeen toteutettavaksi seuraavia alla mainittuja toimintoja. Nämä toiminnot ovat valikoituneet useiden pilotoitien joukosta jatkamisen arvoisiksi toimintamalleiksi ja oppimisympäristöiksi. Yhdessä ne muodostaisivat KINOS-hanketoiminnan pohjalta ehdottamamme innovaatiomallin (Kuva 1.) toiminnallisen ytimen:

a) **INNO24h-leiri:** Leirin konsepti perustuu Nuori Yrittäjyys 24h -leirin ideaan. KINOS-hankeessa konseptia muokattiin niin, että osallistujina olivat henkilökunnan edustajat. Toiminnan suunnittelusta ja vetämisestä

YHDEN KOULUTUS-
ORGANISAATION TAI
YRITYKSEN ONNIS-
TUMINEN ON KAIKKIEN
ETU JA YHTEISTOIMIN-
NASTA SAADAAN IRTI
ENEMMÄN. MEILLÄ EI
YKSINKERTAISESTI
OLE VARAA KESKI-
NÄISEEN PAIKALLI-
SEEN KILPAILUUN.

vastasivat opiskelijat ulkopuolisen innovointiyhtiön avustuksella. Vuorokauden aikana 37 eri oppilaitosten edustajaa ratkoi aitoja alueen yrittäjien caseja. Sekä henkilökunta, opiskelijat että mukana olleet yrittäjät kokivat toimintamallin jatkamisen arvoisena.

b) **Yhteiset suunnittelufoorumit:** Yhteisillä suunnittelufoorumeilla tarkoitetaan koulutuksen ja opetuksen suunnittelusta vastaavien henkilöiden säännöllisiä tapaamisia lukukausittain. Kohtaamisten tarkoituksena on löytää nykyistä enemmän yhteisiä, opetukseen kytkeytyviä projekteja. Foorumeissa syntyneitä ja esille tulleita ideoita viedään myös INNOPANKKlin, jossa ne ovat jatkojalostettavissa ja avoimesti hyödynnettävissä.

c) **INNOPANKKI:** INNOPANKKI on hankkeessa kehitetty virtuaalinen ideoiden keruu- ja jatkojalostusalue. INNOPANKKI on kaikille avoin ja sijaitsee osoitteessa www.innopankki.fi. Oppilaitosten lisäksi se palvelee alueen elinkeinoelämää. INNOPANKKlin voi kuka tahansa käydä syöttämässä ideansa tai kiinnostavan havaintonsa. Ideoita voi kommentoida ja ”peukuttaa”. Ideoiden käsittely on kuvattu prosessimallilla, jossa on nimetty myös vastuhenkilöt. INNOPANKIN avulla opettajat voivat löytää helpommin aitoja caseja opetukseen ja tiivistää yhteistyötään alueen muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi INNOPANKKI tarjoaa myös näkökulmia strategiatyöhön, nostamalla esille ajassa ilmeneviä trendejä.

d) **KINOS-jory:** KINOS-joryssä Mamkin, Esedun, Mikkelin yliopistokeskuksen ja Otavan Opiston johtajat kokoontuvat säännöllisin väliajoin päivittämään organisaatioiden kuulumiset ja etsimään yhteisiä projekteja. Tapaamisten tarkoituksena on tiivistää organisaatioiden välistä yhteistyötä, löytää synergiaetuja sekä välttää toimintojen päällekkäisyyksiä.

e) **Yhteiset opiskelijaprojektit:** Säännöllisesti 1 - 2 kertaa vuodessa toteutettavat eri alojen opiskelijoiden osaamista hyödyntävät, aitoihin toimeksiantoihin perustuvat projektit. Ensimmäisen kerran projekti toteutetaan syksyllä 2013 Global Entrepreneurship -teemaviikkoon linkittyvänä tapahtumana. Opiskelijoiden palautteiden pohjalta tarve opintoihin linkittyville moniammatillisille projekteille on selkeästi olemassa. Kaikissa KINOS-organisaatioissa toteutetaan jo nyt tämältyypisiä oppimisprojekteja, erona niihin on eri koulutusasteiden ja eri oppilaitosten opiskelijoiden työskentelyn yhdistäminen. Yhteisissä projekteissa opiskelijat pääsevät työskentelemään eri ammattialojen kanssa aivan kuten työelämässäkin.

f) **Blogi:** Blogissa (blogit.mikkeli.fi/KINOS/) innovaatiotoiminnassa mukana olevat jakavat kokemuksiaan ja näkemyksiään sekä hankkeeseen että ylipäätään innovaatiotoimintaan liittyen. Blogin tarkoituksena on toimia yhtenä oppimisympäristönä.

g) **Oppimiskeitaat:** KINOS - organisaatioiden kampanjoita yhdistetään virtuaalisesti oppimiskeitaiksi (www.oppimiskeidas.fi), joissa hyödynnetään eri talojen toimintaa oppimisen edistämiseksi. Oleellista ei ole niinkään tekniikka kuin se miten sitä käytetään opetuksessa.

h) **Osuuskunta:** KINOS -organisaatioiden yhteinen sekä opettajia että opiskelijoita palveleva osuuskunta.

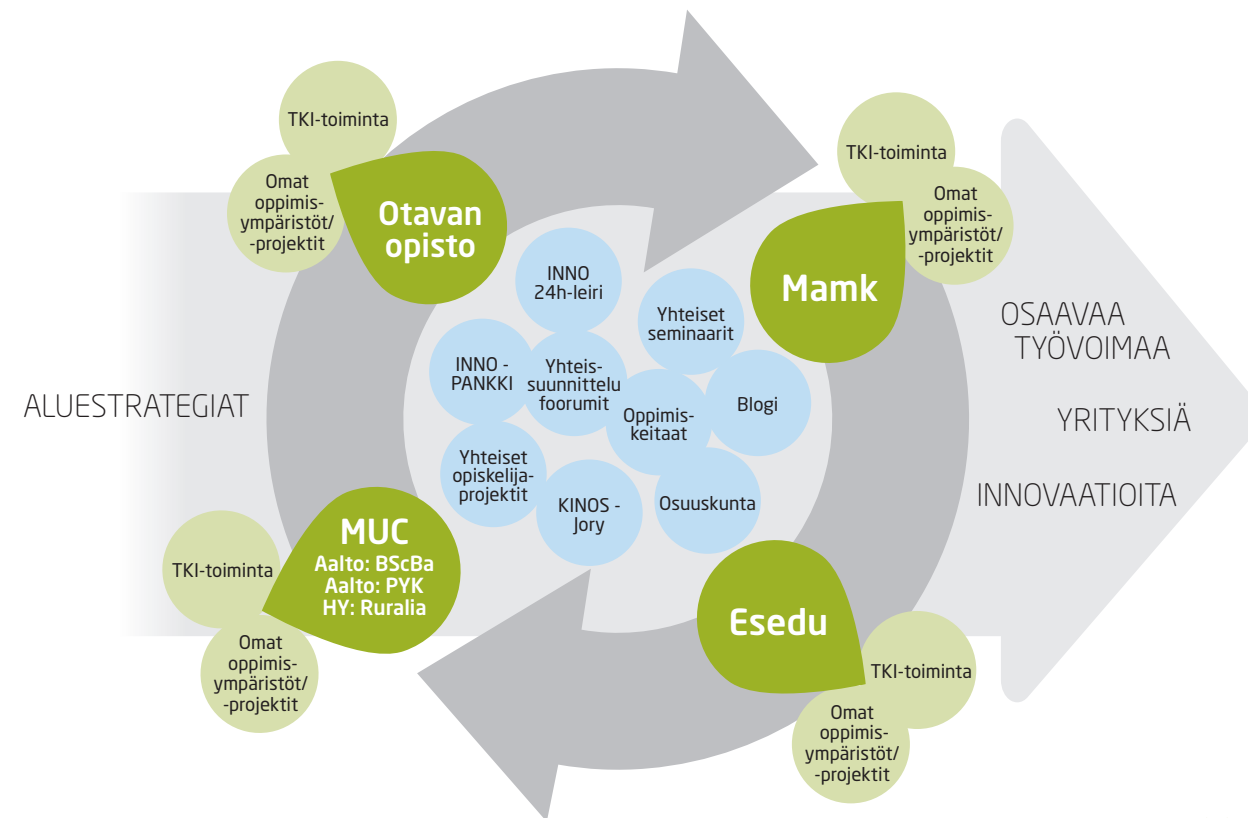
i) **Yhteisiä seminaareja yhteisistä teemoista:** Eri yhteyksissä on noussut esille tarve tiivistää yhteistyötä myös seminaarien osalta. Organisaatioita yhdistäviä teemoja käsiteltäväksi seminaareissa on noussut luontevasti esille hankkeen aikana.

Kaikki edellä mainitut toiminnot tukevat ja edistävät oppilaitosten välistä yhteistyötä sekä alueellista innovaatiotoimintaa. Olemme hankkeen aikana kokeilleet - osuuskuntaa lukuun ottamatta - kaikkia näitä KINOS -innovaatiotoiminnan mallin keskiössä olevia toimintamalleja. Otimme ehdotuksemme mukaan myös osuuskuntaidean jossa lähialueen koulutusorganisaatioiden halukkaat henkilöt perustaisivat asiantuntijaosuuskunnan. Näin paikalliset opettajat pääsisivät tutustumaan konkreettisesti yhteisyrittäjyyteen pienimuotoisesti ja omalla ajallaan. Osuuskunnan perustamisen kautta he saisivat tärkeää ja todellista kokemusta osuuskuntayrittäjyydestä, joka auttaisi heitä myöhemmin omassa virkatoimissaan esim. opiskelijaosuuskuntatoimintaa ohjatessa

tai rakennettaessa yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa. Myöhemmin osuuskunta muokkautuisi enemmän paikallisten opiskelijoiden ja valmistuneiden opiskelijoiden asiantuntija/työosuuskunnan suuntaan. Mallin iso nuoli kuvastaa kaikille KINOS -organisaatioille yhteisiä ajovoimia ja odotettuja tuloksia. Ajovoimina toimivat aluestrategiat ja meiltä odotetaan osaavaa työvoimaa, yrityksiä ja innovaatioita. Jokaisella organisaatiolla on oma toimintajärjestelmänsä, oppimisympäristönsä sekä TKI-toimintansa, joita jatkossa toteutetaan toivottavasti yhä enemmän myös yhteistyössä eri organisaatioiden kesken.

KINOS -innovaatiotoiminnan malli on ehdotus, joka perustuu seuraaville linjauksille: Kinos-hankkeessa toimi-

KUVA 1. KINOS-innovaatiotoiminnan malli

vat organisaatiot toteuttavat jo nyt menestyksekkäästi Etelä-Savon alueellisia strategioita. Jokainen hankeorganisaatio kehittää varsinaisen opetustyönsä lisäksi TKI-toimintaansa myös omissa oppimisympäristöissään. Pääajatuksena on, koulutusorganisaatioiden omien toiminta- ja oppimisympäristöjen kehittämisen lisäksi, jatkaa eteenpäin hankkeessa hyväksi havaittuja yhteisiä toimintamalleja ja rakentaa uusia.

ERILAISSUUS INNOVAATIOTOIMINNAN VOIMAVARANA

Organisaatioiden välisessä hanketoiminnassa on aina haasteita. Niitä on sisällytetty myös KINOS -hankkeeseen erityisesti hankkeen toiminnan todellisen käynnistymisen osalta, joka siirtyi syksystä 2011 vuoden 2012 alkuun. Aikaa on käytetty paljon yhteiseen tutustumiseen ja toimintaan, mutta pidemmällä aikavälillä tämä saattaa olla yksi hankkeen tärkeimmistä tuloksista. KINOS -hanke on yhdistänyt paikallisia asiantuntijoita eri koulutusorganisaatioissa - aina opiskelijoista organisaatioiden johtoon saakka. Vaikka Mikkelin alueen toimijoilla on ollut jo aikaisemmin hyviä työ- tai henkilökohtaisia verkostoja, niin KINOS -hanke on omalta osaltaan nostanut niitä näkyviin, korostanut niiden merkitystä ja yhdistänyt myös aikaisemmin toisilleen tuntemattomia ihmisiä. KINOS -hanke on edistänyt mutkattomia ja luottamuksellisia keskusteluyhteyksiä paikallisten koulutusorganisaatioiden johdon, työntekijöiden ja myös opiskelijoiden kesken.

Tämän julkaisun toimittamiseen mennessä hankkeessa on toteutettu kaikkiaan 33 erilaista toimenpidettä, joissa on ollut yhteensä n. 1300 osallistujaa. Vaikka hankkeen pääasiallinen kohderyhmä oli henkilökunta, silti hankkeessa suoritettuja opintopisteitä kertyi pilotointien kautta noin 800. Blogin ajatuksena on jatkossakin levittää aitoja kokemuksia innovaatiotoimintaan liittyen. Lu-

kijoita blogilla on ollut puolessa vuodessa yli 1400, mikä osaltaan kertoo kiinnostuksesta aiheesta kohtaan. Hankkeen yhtenä tuloksena kehitettiin myös INNOPANKKI virtuaalinen ideoiden keruualusta, joka on kaikille avoin. Ideoiden keräämisen ja jatkojalostamisen kautta voimme jatkossa tarjota entistä paremmin aitoja yhteistyöcaseja opetukseen linkittyen sekä palvella alueen yrityksiä.

Uusiutuva Etelä-Savo 2020 -maakuntastrategiasa kirjoitetaan seuraavasti: "Osaamisen, tiedon ja innovaatioiden tuottaminen, soveltaminen ja hyödyntäminen on Etelä-Savon menestyksen ja uudistumisen edellytys nykyisessä nopeasti muuttuvassa ja globaalissa toimintaympäristössä. Etelä-Savon tavoitteena onkin panostaa osaamiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Tätä tavoitetta tukevat maakunnan kattava koulutusjärjestelmä peruskoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen, vahva aikuiskoulutusosaaminen ja tehokkaat tutkimus-, kehitys- ja innovaatioympäristöt. Kehittäminen pohjautuu alueen vahvuuksien ja erikoisosaamisen hyödyntämiseen, elinikäiseen oppimiseen ja alueiden väliseen yhteistyöhön koulutuksessa, tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa." (Etelä-Savon maakuntaliitto 2012, 12.)

KINOS-hankkeen tavoitteet ovat alusta lähtien olleet hyvin linjassa Etelä-Savon maakunnan tavoitteiden kanssa. Hanke on nyt päättymässä, mutta kehittämistoiminta jatkuu eri muodoissaan. Parhaimmillaan paikalliset kehittäjät, yhteisöt tai yritykset pystyvät yhdistämään paikallisia ja kansainvälisiä resursseja ja tarpeita. Tällainen innovointi voi toteutua eri toimialoilla, palkkatöissä, yrityksissä tai harrastus/yhdistystoiminnan - siis myös opiskelun ja koulutuksen parissa. (Suutari, Hyyryläinen, Kolehmainen, Ryhänen & Rantanen 2011, 166; Riikonen 2013.)

Innovaatiotoiminnan perusta muodostuu halusta tehdä asioita uudella tavalla. Sen keskeinen voimavara

on erilaisuus. KINOS -hankkeeseen osallistuneet organisaatiot ovat kehittämishaluisia toimijoita, jotka tiedostavat paikalliset ja kansalliset haasteet ja haluavat toimia maakunnan hyväksi - rakentaa Mikkeliä innovaatioympäristönä myös tulevaisuudessa. Yhden koulutusorganisaation tai yrityksen onnistuminen on kaikkien etu ja yhteistoiminnasta saadaan irti enemmän. Meillä ei yksinkertaisesti ole varaa keskinäiseen paikalliseen kilpailuun. Vahvistetaan siis nykyisiä ja luodaan uusia yhteistoiminnallisia suhteverkostoja, jotka palvelevat paikallisten yritysten kehittämistä ja niiden uudistumiskykyä (Suutari & al. 2011, 163-165).

"Valmennuksen aikana olen oppinut katsomaan asioita eri näkökulmasta ja löytämään uusia vastauksia. Olen saanut tutustua ihmisiin, joita yhdistää halu löytää ainutlaatuisia ratkaisuja tuttuihin toimintatapoihin. Valmennuksen avulla me järjestämme tietoa, osaamista, kokemuksia ja tuttuja ratkaisuja uudella tavalla luodaksemme jotain, mitä ei ennen ole ollut."

(KINOS-valmennuksiin osallistunut opettaja)

LÄHTEET

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2012. Uusiutuva Etelä-Savo 2012 -maakuntastrategia. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 118:2012. http://www.esavo.fi/resources/public//Maakuntaliitto/Maakuntasuunnitelma/Maakuntastrategia_nettili.pdf

Suutari, T., Kolehmainen, J., Rantanen, M., Hyyryläinen, T., Siippainen, A. & Ryhänen, H. 2011. Maaseutu innovaatioympäristönä. Teoksessa T. Suutari & M. Rantanen (toim.) Innovaatiotoiminnan edistäminen maaseudulla. Kohti paikallista elinvoimapolitiikkaa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 38/2011, 18-39. http://www.tem.fi/files/31323/TEMjul_38_2011_web.pdf

Suutari, T., Hyyryläinen, T., Kolehmainen, J., Ryhänen, H. & Rantanen, M. 2011. Tapaustutkimusten yhteenveto. Teoksessa T. Suutari & M. Rantanen (toim.) Innovaatiotoiminnan edistäminen maaseudulla. Kohti paikallista elinvoimapolitiikkaa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 38/2011, 163-172. http://www.tem.fi/files/31323/TEMjul_38_2011_web.pdf

Riikonen, E. 2013. Työ ja elinvoima. Osuuskuunta Toivo.

Liite 1

TAULUKKO 1: MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULUN INNOVAATIOILMAPIIRI

Innovaatioilmapiiri	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
2. MAMKissa vallitsee avoin, innovaatioiden syntyä tukeva ilmapiiri	6,8 %	33,8 %	56,8 %	2,7 %	74	2,55
1. MAMKissa suhtaudutaan myönteisesti innovaatiotoimintaan sekä siihen panostamiseen	2,7 %	27,0 %	54,1 %	16,2 %	74	2,84
3. MAMKissa henkilöstöä kannustetaan innovaatiotoimintaan	8,0 %	38,7 %	44,0 %	9,3 %	75	2,55
4. MAMKissa henkilöstöä kannustetaan kyseenalaistamaan nykyisiä käytäntöjä ja kehittämään toimivimpia	28,4 %	44,6 %	24,3 %	2,7 %	74	2,01
5. Uskallan ilmaista myös hulluimmat ideani ääneen lähimmille työkavereilleni	5,3 %	14,7 %	30,7 %	49,3 %	75	3,24
6. Kun minulla on ongelmia, voin keskustella niistä avoimesti esimieheni kanssa	0,0 %	16,0 %	40,0 %	44,0 %	75	3,28
7. Työympäristössäni vallitsee hyvä yhteishenki	2,7 %	14,7 %	57,3 %	25,3 %	75	3,05
8. Työyhteisössä vallitsee tasa-arvoisuus ja luottamus	4,0 %	21,3 %	53,3 %	21,3 %	75	2,92
9. MAMKin johto on sitoutunut innovaatiotoiminnan edistämiseen ja kehittämiseen	12,3 %	28,8 %	43,8 %	15,1 %	73	2,62
10. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta tulisi pitää erillään opetustoiminnasta	42,7 %	42,7 %	12,0 %	2,7 %	75	1,75
11. Innovaatiotoiminta kuuluu koko henkilöstölle	1,3 %	8,0 %	40,0 %	50,7 %	75	3,4
12. Innovaatiotoiminta kuuluu vain eri tutkimus- ja kehityshankkeisiin osallistuville	56,0 %	33,3 %	9,3 %	1,3 %	75	1,56
13. MAMKissa suhtaudutaan avoimesti ja myönteisesti opiskelijoiden mukaan ottamiseen innovaatiotoimintaan	2,8 %	23,6 %	61,1 %	12,5 %	72	2,83

TAULUKKO 2: HELSINGIN YLIOPISTON RURALIA-INSTITUUTIN INNOVAATIOILMAPIIRI

Innovaatioilmapiiri	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Yksikössäni vallitsee avoin, innovaatioiden syntyä tukeva ilmapiiri	0,0 %	0,0 %	33,3 %	66,7 %	9	3,67
Yksikössäni suhtaudutaan myönteisesti innovaatiotoimintaan sekä siihen panostamiseen	0,0 %	0,0 %	11,1 %	88,9 %	9	3,89
Yksikössäni henkilöstöä kannustetaan innovaatiotoimintaan	0,0 %	0,0 %	33,3 %	66,7 %	9	3,67
Yksikössäni henkilöstöä kannustetaan kyseenalaistamaan nykyisiä käytäntöjä ja kehittämään toimivimpia	0,0 %	25,0 %	75,0 %	0,0 %	8	2,75
Uskallan ilmaista myös hulluimmat ideani ääneen lähimmille työkavereilleni	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	9	4
Kun minulla on ongelmia, voin keskustella niistä avoimesti esimieheni kanssa	0,0 %	11,1 %	11,1 %	77,8 %	9	3,67
Työympäristössäni vallitsee hyvä yhteishenki	0,0 %	0,0 %	33,3 %	66,7 %	9	3,67
Työyhteisössä vallitsee tasa-arvoisuus ja luottamus	0,0 %	0,0 %	66,7 %	33,3 %	9	3,33
Yksikköni johto on sitoutunut innovaatiotoiminnan edistämiseen ja kehittämiseen	0,0 %	11,1 %	22,2 %	66,7 %	9	3,56
Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta tulisi pitää erillään opetustoiminnasta	71,4 %	14,3 %	0,0 %	14,3 %	7	1,57
Innovaatiotoiminta kuuluu koko henkilöstölle	11,1 %	0,0 %	44,4 %	44,4 %	9	3,22
Innovaatiotoiminta kuuluu vain eri tutkimus- ja kehityshankkeisiin osallistuville	62,5 %	37,5 %	0,0 %	0,0 %	8	1,38
Yksikössäni suhtaudutaan avoimesti ja myönteisesti opiskelijoiden mukaan ottamiseen innovaatiotoimintaan	12,5 %	0,0 %	62,5 %	25,0 %	8	3

**TAULUKKO 3: AALTO-YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULUN
PIENYRITYSKESKUKSEN INNOVAATIOILMAPIIRI**

Innovaatioilmapiiri	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Yksikössäni vallitsee avoin, innovaatioiden syntyä tukeva ilmapiiri	0 %	25 %	42 %	33 %	12	3,08
Yksikössäni suhtaudutaan myönteisesti innovaatiotoimintaan sekä siihen panostamiseen	0 %	25 %	42 %	33 %	12	3,08
Yksikössäni henkilöstöä kannustetaan innovaatiotoimintaan	0 %	33 %	50 %	17 %	12	2,83
Yksikössäni henkilöstöä kannustetaan kyseenalaistamaan nykyisiä käytäntöjä ja kehittämään toimivimpia	0 %	58 %	25 %	17 %	12	2,58
Uskallan ilmaista myös hulluimmat ideani ääneen lähimmille työkavereilleni	0 %	8 %	25 %	67 %	12	3,58
Kun minulla on ongelmia, voin keskustella niistä avoimesti esimieheni kanssa	0 %	25 %	33 %	42 %	12	3,17
Työympäristössäni vallitsee hyvä yhteishenki	0 %	0 %	58 %	42 %	12	3,42
Työyhteisössä vallitsee tasa-arvoisuus ja luottamus	0 %	33 %	42 %	25 %	12	2,92
Yksikköni johto on sitoutunut innovaatiotoiminnan edistämiseen ja kehittämiseen	0 %	25 %	50 %	25 %	12	3
Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta tulisi pitää erillään opetustoiminnasta	42 %	50 %	0 %	8 %	12	1,75
Innovaatiotoiminta kuuluu koko henkilöstölle	0 %	0 %	17 %	83 %	12	3,83
Innovaatiotoiminta kuuluu vain eri tutkimus- ja kehityshankkeisiin osallistuville	75 %	25 %	0 %	0 %	12	1,25
Yksikössäni suhtaudutaan avoimesti ja myönteisesti opiskelijoiden mukaan ottamiseen innovaatiotoimintaan	0 %	27 %	55 %	18 %	11	2,91

TAULUKKO 4: ESEDUN INNOVAATIOILMAPIIRI

Innovaatioilmapiiri	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
1. ESEDUssa vallitsee avoin, innovaatioiden syntyä tukeva ilmapiiri	7,0 %	42,0 %	48,0 %	3,0 %	31	2,48
2. ESEDUssa suhtaudutaan myönteisesti innovaatiotoimintaan sekä siihen panostamiseen	3,0 %	36,0 %	55,0 %	6,0 %	31	2,65
3. ESEDUssa henkilöstöä kannustetaan innovaatiotoimintaan	3,0 %	52,0 %	36,0 %	9,0 %	31	2,52
4. ESEDUssa henkilöstöä kannustetaan kyseenalaistamaan nykyisiä käytäntöjä ja kehittämään toimivimpia	13,0 %	39,0 %	45,0 %	3,0 %	31	2,39
5. Uskallan ilmaista myös hulluimmat ideani ääneen lähimmille työkavereilleni	3,0 %	3,0 %	36,0 %	58,0 %	31	3,48
6. Kun minulla on ongelmia, voin keskustella niistä avoimesti esimieheni kanssa	7,0 %	10,0 %	23,0 %	60,0 %	31	3,39
7. Työympäristössäni vallitsee hyvä yhteishenki	0,0 %	23,0 %	45,0 %	32,0 %	31	3,10
8. Työyhteisössä vallitsee tasa-arvoisuus ja luottamus	13,0 %	29,0 %	42,0 %	16,0 %	31	2,61
9. ESEDUn johto on sitoutunut innovaatiotoiminnan edistämiseen ja kehittämiseen	7,0 %	39,0 %	47,0 %	7,0 %	31	2,55
10. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta tulisi pitää erillään opetustoiminnasta	78,0 %	7,0 %	12,0 %	3,0 %	31	1,42
11. Innovaatiotoiminta kuuluu koko henkilöstölle	4,0 %	0,0 %	25,0 %	71,0 %	31	3,65
12. Innovaatiotoiminta kuuluu vain eri tutkimus- ja kehityshankkeisiin osallistuville	90,0 %	10,0 %	0,0 %	0,0 %	31	1,10
13. ESEDUssa suhtaudutaan avoimesti ja myönteisesti opiskelijoiden mukaan ottamiseen innovaatiotoimintaan	7,0 %	29,0 %	60,0 %	4,0 %	31	2,61

Muistiinpanoja:

INNOVAATIOTOIMINNAN
PERUSTA MUODOSTUU
HALUSTA TEHDÄ ASIOI-
TA UUDELLA TAVALLA,
SEN KESKEINEN VOIMA-
VARA ON ERILAISUUS.

Tutustu hankkeeseen: kinos-hanke.fi

A! Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu
Pienyrityskeskus

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Mikkeli University of Applied Sciences

ESEDU
Etelä-Savon ammattiopisto

OTAVAN OPISTO

HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI

Eiinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

MUC
Mikkelin yliopistokeskus
Mikkeli University Consortium

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto